

1a. PART

III Pla de polítiques d'igualtat de gènere de la comarca de les Garrigues

2022 - 2025

PLA D'ACCIÓ

CONTINGUT

1.	EIXOS ESTRATÈGICS I OBJECTIUS.....	4
	Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere	5
	Eix 2: Eradicació de les violències masclistes i lgbtifòbiques	6
	Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones	6
	Eix 4: Coeducació i producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti	7
	Eix 5: Qualitat de vida i cohesió social.....	8
2.	MESURES.....	9
3.	AVALUACIÓ	19

El Pla d'igualtat el constitueix un conjunt de mesures ordenades, fruit de la diagnosi de situació prèviament realitzada, adreçades a desenvolupar les polítiques de gènere i lgtbi a la comarca.

Així, es presenten un seguit de mesures orientades a potenciar la cultura de la igualtat i a corregir les mancances detectades durant la fase de diagnosi.

Amb la finalitat de garantir la implementació d'aquestes mesures, s'estableix una temporalització específica per a cadascuna d'elles – és a dir, un calendari d'execució –, es designa un equip o departament responsable de la seva realització i supervisió i se'ls associen uns recursos així com uns indicadors que permetin fer-ne un seguiment acurat.

En aquesta fase també es dissenyen les accions que tenen per objecte donar a conèixer l'existència del Pla i el seu contingut, garantint-ne la seva difusió entre la ciutadania i el personal del Consell Comarcal.

A continuació es presenten els eixos estratègics i els objectius del Pla, així com les mesures agrupades segons aquests eixos.

1. EIXOS ESTRATÈGICS I OBJECTIUS

Impuls i transversalització de les polítiques de gènere

Eradicació de les violències masclistes i lgtbifòbiques

Coeducació i producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgtbi

Repartiment dels treballs, usos del temps i participació sociopolítica de les dones i persones lgtbi

Planificació territorial i disseny urbà

Qualitat de vida i cohesió social

Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere

Objectius:

E.1 Integrar el principi d'igualtat en totes les polítiques comarcals, tot afavorint l'assoliment efectiu de l'equitat de gènere.

E.1.1 Enfortir l'Àrea d'Igualtat, dins la Conselleria de Treball, Afers Socials i Famílies – Comissió de Benestar Social i Família –, tot destinant els recursos humans econòmics i materials necessaris per dotar-la de capacitat executiva.

E.1.2 Aplicació de la perspectiva de gènere als pressupostos comarcals, tot tenint en compte el seu impacte diferenciat sobre els homes i les dones.

E.1.3 Promoure la formació en perspectiva de gènere del personal i dels càrrecs electes del Consell Comarcal i dels diferents municipis de la comarca.

E.1.4 Establir espais de coordinació i mecanismes de seguiment per tal de garantir el desplegament efectiu del Pla comarcal.

E.1.5 Donar suport als municipis de la comarca en el desenvolupament de polítiques, serveis i accions en l'àmbit de la igualtat, tot comunicant, difonent i oferint recursos específics.

E.1.6 Potenciar l'adopció de mesures d'acció positiva a les administracions comarcal i local.

E.1.7 Promoure campanyes i actuacions que afavoreixin la sensibilització de gènere del conjunt de la ciutadania, així com d'entitats i agents de la societat civil.

E.1.8 Oferir serveis d'informació i orientació, d'atenció psicològica, assessorament jurídic i laboral a les dones i persones lgbti de la comarca de les Garrigues.

Eix 2: Eradicació de les violències masclistes i lgbtifòbiques

Objectius:

E.2 Prevenir, detectar i combatre tota manifestació de violència masclista.

E.2.1 Promoure polítiques i accions concretes adreçades a la prevenció de la violència masclista.

E.2.2 Promoure estratègies de prevenció i abordatge de la violència masclista així com de l'assetjament (bullying) homofòbic, bifòbic i transfòbic a les escoles, instituts i espais joves de la comarca.

E.2.3 Promoure la implantació d'instruments de prevenció, detecció i abordatge de l'assetjament en l'àmbit laboral, també de l'Administració pública.

E.2.4 Garantir orientació, atenció i tractament a les dones i infants del municipi que pateixen o han patit violència masclista.

E.2.5 Oferir eines i garantir la formació específica en violència masclista a totes les persones implicades en la prevenció, atenció i recuperació de les dones i infants que pateixen o han patit violència masclista.

E.2.6 Actuar de manera coordinada i sistemàtica contra la violència masclista, incloent diferents administracions, entitats, col·lectius i empreses en les accions de prevenció, detecció i atenció.

Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones

Objectius:

E.3 Promoure una organització i un repartiment equitatiu del temps, que

afavoreixin el desenvolupament personal, familiar i laboral de les dones, així com la seva participació sociopolítica.

E.3.1 Realitzar campanyes i accions de sensibilització que promoguin la coresponsabilitat d'homes i dones en el repartiment de les tasques domèstiques i d'atenció a les persones.

E.3.2 Impulsar mesures que afavoreixin la conciliació de la vida personal, laboral i familiar, tot incidint en el mercat laboral de treball.

E.3.3 Promoure estudis que permetin conèixer els diferents usos del temps de la població i el seu impacte de gènere.

E.3.4 Garantir l'existència de serveis educatius i de cura adreçats a menors de 3 anys (escoles bressol), així com la seva accessibilitat econòmica i territorial.

E.3.5 Sensibilitzar i dotar d'eines els ajuntaments locals i el teixit empresarial per tal de fomentar unes relacions i condicions de treball socialment responsables.

E.3.6 Potenciar la participació de la ciutadania i, especialment, de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, també nouvingudes o pertanyents a minories ètniques, per tal d'incorporar les seves necessitats, interessos i expectatives.

E.3.7 Impulsar la presència de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti en els espais de responsabilitat i de presa de decisions.

Eix 4: Coeducació i producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti

Objectius:

E.4 Promoure una cultura de gènere inclusiva en tots els àmbits de la societat.

E.4.1 Promoure el desenvolupament de projectes coeducatius als centres escolars i instituts del municipi, tot formant figures referents en la matèria.

E.4.2 Integrar la perspectiva de gènere i els principis d'igualtat i no discriminació en els espais joves municipals.

E.4.3 Impulsar programes i campanyes d'educació afectiva i sexual que promoguin relacions lliures, basades en el respecte i la igualtat.

E.4.4 Treballar per a la visibilització de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, de la seva experiència, del seu paper social, històric i cultural.

E.4.5 Treballar per a la visibilització de les diverses opcions sexuals, tot promovent referents afectiu-sexuals i familiars inclusius, prevenint discriminacions de tall homofòbic i transfòbic.

E.4.6 Potenciar la producció artística i cultural de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, tot afavorint el seu finançament així com la seva difusió.

Eix 5: Qualitat de vida i cohesió social

Objectius:

Afavorir la realització màxima de les capacitats i potencialitats del conjunt de la ciutadania, amb autonomia i en igualtat d'oportunitats, garantint el benestar i l'exercici de drets fonamentals.

E.5.1 Incorporar la perspectiva de gènere en els recursos i les prestacions d'acció social i de salut.

E.5.2 Promoure la formació en perspectiva de gènere dels equips professionals de l'àmbit d'acció social.

E.5.3 Promoure la formació en perspectiva de gènere dels i de les professionals de l'àmbit de la salut.

E.5.4 Impulsar l'educació per la salut i l'educació sexual i reproductiva entre infants i joves.

E.5.5 Fomentar l'esport com a element de promoció de la salut.

E.5.6 Potenciar processos de participació que permetin recollir la visió i les necessitats de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, en tota la seva diversitat, en el disseny urbà i del territori.

E.5.7 Garantir el dret a la mobilitat del conjunt de la ciutadania, tenint en compte les diferents necessitats derivades dels àmbits personal, familiar, productiu i de l'oci.

E.5.8 Incorporar la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament de polítiques d'accés a l'habitatge.

E.5.9 Treballar per erradicar la bretxa digital de gènere i, especialment, la bretxa que afecta a dones migrades i dones majors de 65 anys.

2. MESURES

E1.1	Presentació i difusió del <i>III Pla de Polítiques d'Igualtat de Gènere</i>
Eix	Impuls i transversalització de les polítiques de gènere
Responsable	
Recursos	
Calendari	4rt trimestre 2022
Indicadors de seguiment	▪ S'ha presentat? Detallar acte de presentació (format, assistents, etc.). ▪ Detallar canals utilitzats per a la seva difusió.

E1.2	Creació d'una Comissió de seguiment del Pla de Polítiques
------	---

	d'Igualtat de Gènere
Eix	Impuls i transversalització de les polítiques de gènere
Responsable	
Recursos	
Calendari	4rt trimestre 2022
Indicadors de seguiment	▪ S'ha creat la Comissió? ▪ Detallar integrants. ▪ Adjuntar reglament de funcionament (periodicitat de les reunions, sistema de convocatòria, etc.).

E1.3	Elaborar pressupostos comarcals amb perspectiva de gènere
Eix	Impuls i transversalització de les polítiques de gènere
Responsable	
Recursos	
Calendari	▪ 2022/2023: procés de formació. ▪ 2023 en endavant: incorporació de la perspectiva de gènere als pressupostos comarcals.
Indicadors de seguiment	▪ S'incorpora la perspectiva de gènere als pressupostos comarcals anuals? ▪ Indicar la formació rebuda per a la incorporació d'aquesta perspectiva. ▪ Detallar els indicadors que s'han tingut en compte per valorar la presència de perspectiva de gènere als pressupostos anuals.

E1.4	Reforçar la figura tècnica responsable de les àrees d'igualtat de gènere i lgbti
Eix	Impuls i transversalització de les polítiques de gènere
Responsable	
Recursos	
Calendari	A partir de 2023
Indicadors	▪ S'ha reforçat la figura tècnica?

de seguiment	Indicar pressupost destinat, perfil del reforç i hores contractades per reforçar aquesta figura.
-----------------	--

E2.1	Establir convenis amb entitats per tal de garantir l'existència d'allotjament d'urgència i de llarga estada a la comarca, per a dones que han patit o pateixen situacions de violència masclista.
Eix	Erradicació de les violències masclistes i LGBTI-fòbiques
Responsable	
Recursos	
Calendari	A partir de 2023
Indicadors de seguiment	- S'han establert convenis de col·laboració? - Detallar convenis i pressupost destinat.

E2.2	Establir un sistema d'atenció que garanteixi l'assistència d'urgència fora de l'horari del funcionament del SIAD/SAI i serveis socials davant situacions de violència masclista o LGBTI-fòbica.
Eix	Erradicació de les violències masclistes i LGBTI-fòbiques
Responsable	
Recursos	
Calendari	A partir de 2023
Indicadors de seguiment	- S'ofereix assistència d'urgència fora de l'horari de funcionament dels serveis comarcals? - Descriure el sistema d'atenció establert i el pressupost destinat.

E2.3	Facilitar serveis de transport a dones i persones LGBTI que requereixin de serveis d'atenció, el domicili de les quals no es
------	--

	trobi al mateix municipi que els serveis comarcals.
Eix	Erradicació de les violències masclistes i LGBTI-fòbiques
Responsable	
Recursos	
Calendari	A partir de 2023
Indicadors de seguiment	▪ Es faciliten serveis de transport? ▪ Especificar nombre de serveis facilitats i pressupost destinat.

E2.4	Oferir suport especialitzat als ajuntaments i a les empreses de la comarca, per a la elaboració de protocols interns de prevenció i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe o LGBTI-fòbic.
Eix	Erradicació de les violències masclistes i LGBTI-fòbiques
Responsable	
Recursos	
Calendari	2n trimestre de 2023
Indicadors de seguiment	▪ S'ofereix el suport? ▪ De quins recursos pressupostaris s'ha dotat el servei? ▪ S'ha contractat a un/a professional per al desenvolupament d'aquest servei o una entitat especialitzada?

E3.1	Oferir suport als municipis pel que fa al desplegament de serveis d'atenció a la petita infància.
Eix	Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones i persones del col·lectiu LGBTI.
Responsable	
Recursos	
Calendari	A partir dels pressupostos de 2024
Indicadors	▪ S'ofereix suport als municipis pel que fa al desplegament

de seguiment	de serveis d'atenció a la petita infància? Descirure. ▪ Detallar pressupost destinat.
-----------------	---

E3.2	Creació d'una taula de dones, per tal d'afavorir la relació entre els col·lectius feministes, les associacions i federació de dones i el SIAD comarcal.
Eix	Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones i persones del col·lectiu LGBTI.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2n trimestre de 2023
Indicadors de seguiment	▪ S'ha creat la taula de dones? ▪ Detallar col·lectius i entitats convidades. ▪ Detallar reglament de funcionament (temporalització de les trobades, lloc, dinamització, etc.).

E3.3	Potenciar la creació de col·lectius LGBTI a la comarca (a través de formacions, subvencions, suport d'infraestructura, etc.).
Eix	Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones i persones del col·lectiu LGBTI.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2n trimestre 2023.
Indicadors de seguiment	▪ Nombre de col·lectius lgbti a la comarca. ▪ Detallar accions i recursos destinat a promoure aquests col·lectius.

E3.4	Organitzar formació adreçada a la capacització de gènere i lgbti de les entitats de la comarca.
Eix	Usos del temps, repartiment dels treballs i participació

	sociopolítica de les dones i persones del col·lectiu LGBTI.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2023-2024-2025
Indicadors de seguiment	- Formacions ofertes. - Detallar programa i entitats participants.

E3.5	Oferir suport als ajuntaments i a les empreses de la comarca, per a la elaboració plans interns d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes.
Eix	Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones i persones del col·lectiu LGBTI.
Responsable	
Recursos	
Calendari	3r i 4rt trimestre de 2023.
Indicadors de seguiment	- S'ofereix el suport? - De quins recursos pressupostaris s'ha dotat el servei? - S'ha contractat a un/a professional per al desenvolupament d'aquest servei o una entitat especialitzada?

E4.1	Incorporar les conselleries d'ensenyament i cultura a la Comissió de seguiment del <i>III Pla de Polítiques d'Igualtat de Gènere</i> .
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	
Recursos	
Calendari	4rt trimestre de 2022
Indicadors	S'han incorporat a la Comissió?

de seguiment	▪ Nombre de reunions de la Comissió a les quals han assistit.
--------------	---

E4.2	Organitzar formació específica en coeducació, gènere, diversitat sexual, detecció de violències i de l'abús sexual, adreçada a mestres i professorat de la comarca.
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2023-2024
Indicadors de seguiment	▪ S'ha organitzar formació? ▪ Detallar programa i participants

E4.3	Organitzar formació específica en coeducació, gènere i diversitat sexual adreçada a monitoratge de lleure de la comarca
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'ha organitzar formació? ▪ Detallar programa i participants

E4.4	Crear un espai de treball, coordinació i intercanvi entre els i les referents de coeducació dels centres educatius de la comarca.
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	

Recursos	
Calendari	1r trimestre 2024
Indicadors de seguiment	▪ S'ha creat l'espai de treball, coordinació i intercanvi? ▪ Detallar funcionament i nom dels centres educatius que hi participen.

E4.5	Oferir suport als centres educatius en la prevenció i abordatge del bullying sexista i lgbti-fòbic; així com de detecció i abordatge de situacions d'abús sexual en la infància i adolescència.
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2n i 3r trimestre 2023
Indicadors de seguiment	▪ S'ofereix el suport? ▪ De quins recursos pressupostaris s'ha dotat el servei? ▪ S'ha contractat a un/a professional per al desenvolupament d'aquest suport o una entitat especialitzada?

E4.6	Incloure criteris de gènere i lgbti en la programació d'activitats culturals, així com en l'organització de premis i l'atorgament de subvencions per a la creació artística.
Eix	Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti.
Responsable	
Recursos	
Calendari	2022-2023-2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'han inclòs criteris de gènere i lgbti? ▪ Detallar activitats i els criteris inclosos.

E5.1	Oferir formació en urbanisme i planificació territorial amb perspectiva de gènere als municipis
Eix	Qualitat de vida i cohesió social
Responsable	
Recursos	
Calendari	2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'ha ofert formació? ▪ Detallar programa i assistents.

E5.2	Crear un registre desagregat per sexe relatiu a participació econòmica (empreses dirigides per dones, nombre d'explotacions agrícoles de titularitat o cotitularitat femenina, etc.).
Eix	Qualitat de vida i cohesió social
Responsable	
Recursos	
Calendari	2022-2023-2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'ha creat el registre? ▪ Detallar les dades que es recullen.

E5.2	Desenvolupar programes de promoció de l'ocupació i professionalització adreçats a dones
Eix	Qualitat de vida i cohesió social
Responsable	
Recursos	
Calendari	2022-2023-2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'han desenvolupat programes? ▪ Detallar els programes i nombre de persones participants.

E5.3	Oferir acompanyament i suport institucional a les dones que desitgin realitzar una interrupció voluntària de l'embaràs (IVE)
Eix	Qualitat de vida i cohesió social
Responsable	
Recursos	
Calendari	2022-2023-2024-2025
Indicadors de seguiment	▪ S'ha ofert acompanyament i suport institucional? ▪ Quantes dones s'han acompanyat? ▪ Quines alternatives i recursos s'han ofert a les dones que han trobat barreres per realitzar una IVE a la demarcació de Lleida?

E5.4	Formar en perspectiva de gènere i drets lgbti al monitoratge i responsables de planificació d'activitats del Consell Esportiu de les Garrigues
Eix	Qualitat de vida i cohesió social
Responsable	
Recursos	
Calendari	4rt trimestre 2024
Indicadors de seguiment	▪ S'ha ofert formació? ▪ Detallar programa i assistents.

3. AVALUACIÓ

La darrera fase del Pla és la d'avaluació: es tracta d'una fase cabdal atès que ens permet conèixer l'efectivitat i resultats obtinguts així com els obstacles que s'han trobat al llarg del camí i, per tant, orientar la següent edició del Pla de Polítiques d'Igualtat de Gènere

L'avaluació consta de tres etapes que són:

L'avaluació inicial és aquella realitzada en la fase de diagnosi. Després, durant la implementació del Pla, ha de realitzar-se una **avaluació de seguiment**, a partir dels **indicadors associats a cada mesura**, que indicarà el grau de desenvolupament de les mesures i d'acompliment del calendari establert, així com el grau d'acceptació de les mesures per part del personal, els obstacles o dificultats trobats i els reajustaments que cal dur a terme.

És important recordar que l'avaluació contínua o de procés és un requisit **ineludible** atès que el Pla és una eina viva orientada a la transformació de la realitat i no un mer protocol de compliment legal. Així, la Comissió d'Igualtat haurà de reunir-se periòdicament i realitzar informes anuals de seguiment, que donarà a conèixer al conjunt del personal.

El darrer pas és la realització d'una **avaluació final** a partir de l'anàlisi del **grau de consecució dels objectius plantejats**. Aquesta avaluació ha de ser la base per a un nou diagnòstic de situació, una vegada exhaurit el període de vigència del present Pla (4 anys).

L'avaluació final ha de mesurar:

- El grau d'assoliment dels objectius fixats en el Pla.
- L'impacte del Pla:
 - Difusió de la cultura d'equitat de gènere i dels drets de dones i persones lgbti.
 - Reducció de les situacions de violència masclista i lgbti-fòbiques que es donen a la comarca.
 - Reducció dels desequilibris detectats quant a presència i participació de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti en la vida social, comunitària i política de la comarca.
 - Millora dels indicadors de salut de dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti.
 - Increment de la participació de dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti en activitats esportives i artístiques programades.
 - Increment d'eines i mecanismes per a la garantia de l'equitat i la no discriminació.
 - Incidència en la cultura del temps i en les oportunitats de conciliació de la vida personal i laboral.
 - Increment de serveis de cura i atenció a les persones.
 - Increment de serveis i programes de suport a persones cuidadores.
 - Incorporació de la perspectiva de gènere i coeducativa als centres educatius de la comarca.
 - Incorporació de la perspectiva de gènere en la planificació urbanística i del territori.

Per a l'avaluació final caldrà comptar amb:

- Els informes de seguiment fets al llarg del procés.

- Actualització de les dades quantitatives utilitzades en l'avaluació diagnòstica.
- Actualització i incorporació de nous documents i protocols relacionats.
- Entrevistes en profunditat i grups de discussió amb entitats de dones i col·lectius feministes i lgbti.

La Comissió d'igualtat serà la responsable de realitzar l'informe d'avaluació final i de la seva difusió, per tal de donar-lo a conèixer al conjunt de la ciutadania i àrees del Consell Comarcal de les Garrigues.

2a PART

III Pla de polítiques d'igualtat de gènere de la comarca de les Garrigues

2022 - 2025

DIAGNOSI DE SITUACIÓ

CONTINGUT

1	PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL.....	4
2	MARC NORMATIU	5
3	POLÍTIQUES D'IGUALTAT LOCALS I COMARCALS	11
4	EL PLA D'IGUALTAT D'OPORTUNITATS.....	14
4.1	III Pla d'igualtat de gènere del Consell Comarcal de les Garrigues: fases	15
4.1.1	Fase d'organització	15
4.1.2	Fase de diagnosi de gènere.....	15
4.1.3	Fase d'elaboració del pla d'acció	16
4.1.4	Fase de disseny de l'avaluació	17
4.2	Eixos estratègics i objectius.....	17
	Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere	17
	Eix 2: Eradicació de les violències masclistes i lgbtifòbiques	18
	Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones	19
	Eix 4: Coeducació, producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti	20
	Eix 5: Qualitat de vida i cohesió social.....	21
5	Diagnosi de gènere a la comarca de les Garrigues	22
5.1	Contextualització de la comarca de les Garrigues	22
	Dades sociodemogràfiques.....	23
	Característiques i composició de les llars.....	29
	Economia i ocupació.....	31
5.2	Grau de desenvolupament del II Pla de polítiques de gènere de les Garrigues.....	35
5.3	Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere	48
	Històric comarcal	48
	Gestió transversal del gènere: recursos polítics, tècnics i pressupostaris	51
5.4	Eix 2: Erradicació de les violències masclistes i lgbtifòbiques	55

Prevençió i atenció de les violències masclistes	58
Prevençió i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe, d'orientació sexual, d'identitat o d'expressió de gènere en l'àmbit laboral	62
5.5 Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones	64
Usos del temps i repartiment dels treballs	64
Participació sociopolítica de les dones	68
Vida associativa i entitats	72
5.6 Eix 4: Coeducació i producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti	77
Coeducació	77
Producció cultural de les dones i del col·lectiu lgbti	81
Llenguatge i erradicació de la cultura androcèntrica	83
5.7 Qualitat de vida i cohesió social	88
Disseny del territori, urbanisme i accés a l'habitatge	88
Participació econòmica i accés a les noves tecnologies	91
Serveis a les persones	92
Accés a la salut i pràctica esportiva	97

Taula 1: Població de la comarca de les Garrigues per municipi i sexe, 2020 (Font: IDESCAT)	23
Taula 2: Percentatge de població estrangera per sexe i franja d'edat, 2020 (Font: IDESCAT)	26
Taula 3: Estructura poblacional per edats, envelliment i dependència, 2020 (Font: IDESCAT)	28
Taula 4: Característiques dels habitatges familiars a la comarca de les Garrigues, 2011 (Font: IDESCAT)	29
Taula 5: Característiques i composició de les llars, 2011 (Font: IDESCAT)	30

Taula 6: Dades macroeconòmiques comarca de les Garrigues (Font: IDESCAT) ..31	
Taula 7: Prestacions contributives i atur registrat, 2019-2020 a la comarca de les Garrigues (Font: IDESCAT)	35
Taula 8: Grau de desenvolupament Eix 1 II Pla polítiques de dones	37
Taula 9: Nombre d'usuàries i usuaris SIAD/SAI (2020)	51
Taula 10: Pressupost comarcal àrea d'igualtat i lgbti, 2020	52
Taula 11: Síntesi Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere	54
Taula 12: Integrants de l'equip comarcal davant les violències masclistes	59
Taula 13: Eix 2 "Erradicació de les violències masclistes i lgbti-fòbiques	64
Taula 14: Índex de dependència a la comarca de les Garrigues	66
Taula 15: Escoles infantils a la comarca de les Garrigues	66
Taula 16: Presència de dones als governs municipals de la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)	70
Taula 17: Composició del Consell Comarcal de les Garrigues per sexe (consulta 03/2021)	71
Taula 18: Associacions de dones a la comarca de les Garrigues	73
Taula 19: Síntesi Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones	76
Taula 20: Centres i entitats educatives a la comarca de les Garrigues	78
Taula 21: Síntesi eix 4: Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti	87
Taula 22: Nombre d'atencions realitzades des de UBASP de la comarca les Garrigues, 2019	93
Taula 23: Nombre d'actuacions de l'equip de l'UBASP per tipus de prestació, 2019	93
Taula 24: Participació de nenes i nens en activitats esportives organitzades pel Consell Esportiu (curs 2020-2021)	104
Taula 25: Participació de nenes i nens en estades d'estiu organitzades pel Consell Esportiu, 2020	105
Taula 26: Participació de nenes i nens en jornades de CROSS organitzades pel Consell Comarcal, curs 2019 -2020	105
Taula 27: Participació de dones i homes en activitats organitzades pel Consell Esportiu, curs 2020-2021	105

Taula 28: Síntesi eix 5: Qualitat de vida i cohesió social	107
Gràfic 1: Població per sexe, 2020 (Font: IDESCAT)	24
Gràfic 2: Piràmide poblacional de les Garrigues, 2020 (Font: IDESCAT)	25
Gràfic 3: Relació de masculinitat/feminitat, 2020 (Font: IDESCAT)	25
Gràfic 4: Població estrangera segons nacionalitat (continent) i sexe, 2020 (Font: IDESCAT)	26
Gràfic 5: Evolució de la població comarcal per sexe, 2000 - 2021 (Font: IDESCAT)	27
Gràfic 6: Nombre de naixements i defuncions a la comarca, 2000 - 2019 (Font: IDESCAT)	28
Gràfic 7: Afiliació a la S.S. segons règim a la Comarca de les Garrigues, 9/2020 (Font: IDESCAT)	33
Gràfic 8: Afiliacions a la S.S. segons règim a Catalunya, 9/2020 (Font: IDESCAT)	33
Gràfic 9: Afiliacions per sector al règim general de la S.S. a la comarca de les Garrigues i a Catalunya; 9/2020 (Font: IDESCAT)	34
Gràfic 10: Afiliacions al règim especial d'autònoms/es a la comarca de les Garrigues i a Catalunya, 9/2020 (Font: IDESCAT)	34
Gràfic 11: Municipis de la comarca que compten amb pressupost específic d'igualtat	53
Gràfic 12: Alcaldies segons sexe a la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)	69
Gràfic 13: Presència de dones als governs municipals de la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)	70

1 PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL

El III Pla de Polítiques d'Igualtat de Gènere respon a la voluntat del Consell Comarcal de les Garrigues de seguir treballant per garantir la igualtat de drets i oportunitats de la ciutadania garriguenca. Així, els plans de polítiques d'igualtat de gènere són unes eines fonamentals i transversals, adreçades al conjunt de la població, amb l'objectiu de possibilitar una intervenció pública coordinada, coherent, eficient i eficaç en el camí per assolir una societat més justa i democràtica, lliure de discriminacions de gènere i LGBTI-fòbiques.

El canvi de valors i l'apoderament, l'aposta ferma per una societat corresponsable i cuidadora, i l'erradicació de les violències són alguns dels elements fonamentals per assolir una societat basada en el respecte i l'equitat.

Així mateix, és de cabdal importància treballar en els àmbits educatiu, social i comunitari i de la salut per tal de promoure els valors de la igualtat, l'equitat i el respecte a la diversitat.

Cal recordar que les desigualtats i discriminacions de gènere són la llavor de les violències masclistes i LGBTI-fòbiques i que, per tant, la seva erradicació depèn d'un canvi profund en les estructures i valors socials que les sostenen.

És per aquest motiu que cal incorporar la perspectiva de gènere en totes i cadascuna de les polítiques, serveis i actuacions desplegades pel Consell Comarcal.

D'aquesta manera, amb la finalitat d'assolir una societat més justa, el Consell Comarcal de les Garrigues ha de ser al capdavant - amb compromís, sensibilitat i voluntat - de la transformació de les relacions de gènere: el *III Pla de Polítiques d'Igualtat de Gènere*, és per tant, un instrument necessari per assolir aquest fi.

2 MARC NORMATIU

La igualtat és un valor i un principi jurídic reconegut a nivell internacional, vertebrador dels drets i de les llibertats de dones i homes, tret definitori de les societats democràtiques.

En el reconeixement formal d'aquest principi destaquen, a nivell internacional, el Tractat derivat de la *Convenció per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones* (CEDAW) de l'any 1979, així com les 4 *Conferències Mundials sobre la Dona* en el marc de l'Organització de les Nacions Unides (Mèxic, 1975; Copenhaguen, 1980; Nairobi, 1985 i Pequín, 1995).

En concret, la *Quarta Conferència Mundial sobre la Dona*, celebrada a Pequín l'any 1995, implica un salt qualitatiu pel que fa a les polítiques d'igualtat, amb l'aparició del concepte *gender mainstreaming*, o gestió transversal amb perspectiva de gènere.

En l'àmbit europeu, el *Tractat d'Amsterdam*, de l'any 1997, estableix la igualtat entre dones i homes com a principi fonamental de la Unió Europea, i la *Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea* recull el principi d'igualtat davant la llei i la igualtat entre homes i dones, així com la prohibició de discriminació o les accions positives com a mesures compatibles amb la igualtat de tracte.

A nivell estatal, aquest principi es recull en els articles 1 i 14 de la *Constitució Espanyola*. D'altra banda, la *Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes* reconeix el principi de la transversalitat de gènere en l'article 15, tot involucrant els poders públics i instant les administracions a integrar el principi d'igualtat en totes les polítiques públiques:

“El principi d'igualtat de tracte i oportunitats entre dones i homes ha d'informar, amb caràcter transversal, l'actuació de tots els poders públics. Les administracions públiques l'han d'integrar, de manera activa, en l'adopció i execució de les disposicions normatives, en la definició i pressupostació de polítiques públiques en tots els àmbits i en el desenvolupament del conjunt de totes les activitats” (Art. 15, Transversalitat del principi d'igualtat de tracte entre dones i homes).

A més, la Llei orgànica 3/2007 estableix mecanismes concrets per al desenvolupament d'aquest principi, com és el cas del Pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes en l'àmbit de les organitzacions.

A nivell autonòmic, l'*Estatut d'Autonomia de Catalunya*, en el seu article 19, reconeix el dret de totes les dones al lliure desenvolupament de la seva personalitat i de la seva capacitat personal i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures de maltractament, explotació o discriminació, així com a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats en tots els àmbits públics i privats. En l'article 41 s'assenyala l'obligació dels poders públics de garantir la incorporació de la perspectiva de gènere i de les dones en totes les polítiques públiques.

La *Llei catalana 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes* recull, en l'article 3, els principis d'actuació dels poders públics que "han d'aplicar la perspectiva de gènere i la perspectiva de les dones en les actuacions, a tots els nivells i a totes les etapes, reconeixent el valor que aporten dones i homes i aplicant de manera positiva els canvis necessaris per millorar la societat i respondre a les realitats, les oportunitats, les necessitats i les expectatives dels dos sexes".

D'altra banda, la *Llei 11/2014 per a garantir els drets LGBTI i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia*, l'objectiu de la qual és desenvolupar i garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals (LGBTI) i evitar-los situacions de discriminació i violència, per a assegurar que a Catalunya es pugui viure la diversitat sexual i afectiva en plena llibertat, insta les administracions públiques catalanes a "garantir la formació i la sensibilització adequada dels professionals [i de les professionals] que fan tasques de prevenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació", tot obligant aquests i aquestes professionals a comunicar i intervenir davant de situacions de risc o sospita fonamentada de discriminació o violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere".

Pel que fa a les violències masclistes, la *Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere*, declara que els poders públics no poden ser aliens a la violència de gènere, que constitueix un dels atacs més flagrants a drets fonamentals com la llibertat, la igualtat, la vida, la seguretat i la no discriminació, els quals han de proporcionar una **resposta global a la violència que s'exerceix sobre les dones**.

Així mateix, la *Llei catalana 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista* estableix que l'Administració pública ha de:

- Impulsar i desenvolupar actuacions informatives i estratègies de sensibilització social destinades a prevenir i eliminar la violència masclista.
- Donar informació, orientació i suport a les dones que pateixen violència masclista i també detectar les situacions de violència masclista.
- Incloure amb caràcter prioritari les dones que han patit violència o pateixen violència masclista en programes de formació ocupacional o inserció laboral, establir subvencions a la contractació, promoure la signatura de convenis amb empreses i organitzacions sindicals, establir ajuts directes i mesures de suport per a les dones que es constitueixen en treballadores autònomes.
- Establir coordinació i col·laboració interadministrativa.

La Llei 5/2008 ha estat modificada per la *Llei catalana 17/2020, del 22 de desembre*, amb la vocació d'ampliar-la, reforçar-la i actualitzar-la i també de protegir els drets de les dones transgènere i cisgènere i de les persones no binàries, amb la finalitat de respectar la diversitat de gènere. Aquesta llei, a més, incorpora la perspectiva interseccional en l'abordatge de la violència masclista i regula la violència institucional com a àmbit, amb la definició de la diligència deguda i l'especificació que dita violència es pot causar tant per acció com per omissió. També s'introdueix la regulació de les violències digitals, de les violències en l'àmbit social i comunitari, les formes de violència masclista i una definició de consentiment sexual, en la qual es fixa com a requisit essencial la necessitat de voluntat expressa.

Cal afegir la, recentment aprovada, *Llei catalana 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació*, l'objectiu de la qual és establir els principis

i regular les mesures i els procediments per a garantir i fer efectius el dret a la igualtat de tracte i a la no-discriminació, el respecte a la dignitat humana i la protecció davant qualsevol forma, acte o conducta de discriminació que es doni en el seu àmbit territorial d'aplicació, per raó de naixement o lloc de naixement; procedència, nacionalitat o pertinença a una minoria nacional; raça, color de pell o ètnia; opinió política o d'una altra índole; religió, conviccions o ideologia; llengua; origen cultural, nacional, ètnic o social; situació econòmica o administrativa, classe social o fortuna; sexe, orientació, identitat sexual i de gènere o expressió de gènere; ascendència; edat; fenotip, sentit de pertinença a grup ètnic; malaltia, estat serològic; discapacitat o diversitat funcional, o per qualsevol altra condició, circumstància o manifestació de la condició humana, real o atribuïda.

No obstant això, més enllà de l'assoliment de la igualtat formal, que queda palès en les nombroses lleis, normatives i polítiques adoptades tant a nivell internacional, com nacional i local, la persistència de la discriminació per raó de gènere ha evidenciat la necessitat d'adoptar mesures específiques per a la seva eradicació i, al seu torn, la necessitat de continuar desenvolupant polítiques transversals de gènere que abastin tots els àmbits de la societat, capaces d'incidir en l'organització estructural de base patriarcal pròpia de la nostra societat i que treballin per a la seva transformació, no únicament a través d'accions puntuals sinó a través d'intervencions públiques coordinades adreçades a fer trontollar els fonaments mateixos que permeten la desigualtat i la discriminació.

Tot seguit, es presenta un quadre-síntesi dels convenis, normes i lleis més rellevants en relació a la igualtat entre dones i homes i drets de les persones lgbti, a nivell internacional, estatal i autonòmic:

ÀMBIT INTERNACIONAL	Convenció per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones, CEDAW (1979)	
	Conferències mundials sobre la dona de les Nacions Unides	
	Conferències mundials sobre la dona de les Nacions Unides	Mèxic (1975)
		Copenhaguen (1980)
		Nairobi (1985)
		Beijing (1995)
ÀMBIT EUROPEU	Principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans en relació amb l'orientació sexual i la identitat de gènere (Principi de Yogyakarta, 2006)	
	Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul, 2011)	
	Tractat de Roma (1957)	
	Tractat d'Amsterdam (1999)	
	Carta de drets fonamentals de la Unió Europea (Niça, 2000; Estrasburg, 2007)	
	Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica (2011)	
	Directives europees	Directiva 2004/113/CE, per la qual s'aplica el principi d'igualtat de tracte entre homes i dones a l'accés a béns i serveis i el seu subministrament. Directiva 2006/54/CE, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones en assumptes de feina i ocupació.
ÀMBIT ESTATAL	Llei per a promoure la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores (1999)	
	Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere (2004)	
	Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i homes (2007)	

ÀMBIT AUTONÒMIC	Reial decret-llei de mesures urgents per a garantia de la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes en l'ocupació (2019)
	Reial decret 901/2020, pel qual es regulen els plans d'igualtat i el seu registre (2020)
	Reial decret 902/2020, d'igualtat retributiva entre dones i homes (2020)
	Llei catalana del dret de les dones a eradicar la violència masclista (2008)
	Llei catalana per a garantir els drets LGBTI i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia (2014)
	Llei catalana d'igualtat efectiva de dones i homes (2015)
	Llei catalana 17/2020, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista (2020).
	Llei catalana 19/2020, d'igualtat de tracte i no discriminació (2020).

3 POLÍTIQUES D'IGUALTAT LOCALS I COMARCALS

En l'àmbit català cal assenyalar, com a antecedent històric pel que fa al desenvolupament de polítiques d'igualtat i no discriminació, així com de promoció de les dones, la creació de la *Comissió Interdepartamental de Promoció de la Dona*, l'any 1986, que va elaborar el primer Pla d'actuació del Govern de la Generalitat de Catalunya per a les dones, 1989-1992; i la creació de l'*Institut Català de les Dones*, l'any 1989.

Pel que fa a l'àmbit local, les primeres actuacions s'iniciaren l'any 1987, en què apareixen algunes regidories i unitats específiques així com comissions interdepartamentals dins de l'àrea de serveis socials. Progressivament, es va ampliar l'actuació dels governs locals, que ja no se centra únicament en els serveis socials sinó que abasta àmbits com l'educació, la salut, l'ocupació o l'urbanisme, tot creant programes estables, destinant recursos econòmics i humans i incorporant l'estratègia de la transversalitat de gènere en totes les polítiques públiques locals.

Cal assenyalar que l'administració local, atesa la seva proximitat a la ciutadania, coneixement del territori i de la seva realitat, juga un paper clau en la transversalització de polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats.

Així, la Llei catalana d'igualtat 17/2015 estableix les següents funcions als municipis i a les altres entitats municipals:

- a) Estudiar i detectar les mancances i les necessitats de les dones, per a complir les finalitats d'aquesta llei dins de llur àmbit territorial, comptant amb la col·laboració de les associacions de dones.
- b) Sensibilitzar la població sobre les causes de la violència masclista i, en el marc de la normativa vigent, impulsar actuacions i campanyes de prevenció i posar a disposició de la població els serveis d'atenció necessaris per a les persones que pateixen les diverses manifestacions de la violència masclista.

- c) Atendre, informar i orientar les dones sobre programes i recursos per a facilitar l'exercici efectiu de llurs drets, i sensibilitzar homes i dones en termes d'igualtat de drets i deures.
- d) Crear i adequar els mecanismes necessaris per a integrar la transversalitat de la perspectiva de gènere en llurs actuacions polítiques.
- e) Establir les condicions de formació i capacitació del personal a llur servei.
- f) Elaborar, aprovar, executar i avaluar els plans d'igualtat de dones i homes destinats al personal a llur servei.
- g) Dissenyar, aprovar, executar i avaluar els plans d'igualtat que afecten els ens locals.
- h) Fomentar l'autonomia personal i econòmica de les dones i impulsar l'ocupació femenina.
- i) Fomentar la presència de dones en els òrgans de participació i en els espais de presa de decisions.
- j) Donar suport als grups feministes i a les entitats de defensa dels drets de les dones, i impulsar-ne la participació en el disseny, l'elaboració, el desenvolupament i l'avaluació de les polítiques d'igualtat i de transversalització de gènere.
- k) Adequar i mantenir estadístiques actualitzades que permetin un coneixement de la situació diferencial de dones i homes en els diferents àmbits d'intervenció local.
- l) Dissenyar i aplicar polítiques destinades a eradicar les desigualtats i les explotacions de les dones en tots els àmbits locals d'intervenció.

D'altra banda, el Consell Comarcal té com a principal funció ser una eina al servei del reequilibri territorial, tot assegurant la prestació de serveis als municipis que per les seves característiques no poden disposar-ne, afavorint la coordinació de serveis municipals i oferint serveis que no estiguin coberts pels governs locals. Així, correspon a la comarca:

- a) Prestar assistència tècnica, jurídica i econòmica als municipis.
- b) Cooperar econòmicament en la realització de les obres, els serveis o les activitats dels municipis.

- c) Garantir, subsidiàriament, la prestació dels serveis municipals obligatoris en els municipis que, per raó de llur població, no estan obligats a prestar-los.
- d) Cooperar amb els municipis en l'establiment de nous serveis necessaris per al desenvolupament del territori.
- e) Establir i coordinar, amb l'informe previ dels ajuntaments afectats, les infraestructures, els serveis i les actuacions d'àmbit supramunicipal.

En aquest sentit, el Consell Comarcal de les Garrigues ha desenvolupat dos Plans d'igualtat comarcals: el I Pla de polítiques de dones, l'any 2007 i el II Pla de polítiques de dones, aprovat l'any 2011.

A través d'aquests plans s'estableixen un seguit d'eixos que permeten orientar l'acció del Consell Comarcal en relació a la igualtat d'oportunitats i l'equitat de gènere:

- Eix 1. Transversalització de les polítiques de dones al Consell Comarcal i als ens locals.
- Eix 2. Canvis culturals que transformin estructures i models patriarcals.
- Eix 3. Participació.
- Eix 4. Reorganització dels treballs i noves polítiques dels temps.
- Eix 5. Qualitat de vida i cohesió social.
- Eix 6. Intervenció integral contra la violència masclista.

Des de l'any 2015, en què finalitzava la seva vigència, el II Pla de polítiques de dones es troba prorrogat, motiu pel qual és de cabdal importància l'elaboració, l'aprovació i el desenvolupament d'un nou Pla comarcal, que parteixi de l'avaluació de l'anterior Pla, és a dir, de les accions realitzades i dels objectius assolits així com d'una actualització de la situació i de les necessitats dels municipis en l'àmbit de la igualtat.

4 EL PLA D'IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Segons l'article 46 de la Llei 3/2007, el Pla d'igualtat es defineix com “un conjunt ordenat de mesures, adoptades després de realitzar una diagnosi de situació, tendents a aconseguir en l'organització la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes i a eliminar la discriminació per raó de sexe”.

En l'àmbit comarcal, el Pla d'igualtat constitueix una eina imprescindible per al desenvolupament d'una estratègia integral orientada a la consecució efectiva de l'equitat de gènere a la comarca, partint sempre d'una avaluació prèvia de la situació i necessitats presents en el territori.

Així, a partir de la diagnosi inicial es desenvolupa un pla d'acció en què es defineixen unes mesures que han de contribuir a corregir situacions no equitatives, cobrir manques i enfortir aspectes clau per a la igualtat entre dones i homes i persones lgbti. El pla d'acció abasta àmbits com la salut de les dones i persones lgbti, la seva participació social, econòmica i política, la coeducació, el territori i el disseny urbà, l'eradicació de la violència masclista i de la discriminació laboral de les dones i persones lgbti, entre d'altres.

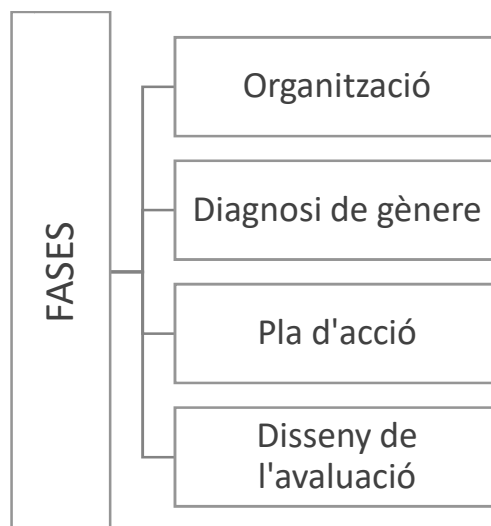
Es tracta, per tant, d'una eina de treball transversal que ha d'implicar totes les àrees i actuacions comarcals. Essent el compromís i la voluntat a nivell polític, així com la participació del conjunt de persones que integren l'ens, factors clau i imprescindibles per al seu desenvolupament.

En tot cas, el Pla d'igualtat és, primer de tot, un recurs necessari per seguir treballant vers el benestar i la dignitat del conjunt de la ciutadania.

4.1 III PLA D'IGUALTAT DE GÈNERE DEL CONSELL COMARCAL DE LES GARRIGUES:

FASES

4.1.1 Fase d'organització

És la fase inicial en la qual l'ens adquireix el compromís de desenvolupar el principi d'igualtat d'oportunitats a la comarca a través de l'elaboració d'un Pla d'igualtat de gènere. Aquesta decisió d'elaborar i d'implementar un Pla d'Igualtat s'ha d'acompanyar d'un acord formal i de la creació d'un equip de treball o Comissió d'igualtat que es constitueix amb l'objectiu d'integrar el principi d'igualtat en totes les polítiques municipals, tot afavorint l'assoliment efectiu de l'equitat de gènere.

D'altra banda, en aquesta fase, s'han establert els eixos estratègics del Pla d'Igualtat així com els objectius específics que es pretén assolir a través de la seva implantació.

4.1.2 Fase de diagnosi de gènere

En aquesta fase s'ha realitzat una anàlisi sobre la realitat de la Comarca de les Garrigues des d'una perspectiva de gènere. La diagnosi s'ha desenvolupat recopilant informació a través de tècniques de recerca qualitatives i quantitatives, així com participatives:

Tècniques quantitatives

- Recopilació, anàlisi i processament de dades obtingudes a través del Consell Comarcal de les Garrigues i l'IDESCAT.
- Recopilació, anàlisi i processament d'informació sol·licitada als municipis de la comarca.

Tècniques qualitatives

- Recopilació i anàlisi de fonts documentals: memòries, anteriors plans de polítiques de dones, programes de dones i lgbti, protocols interns, ordres del dia i actes de plens, portal web del Consell Comarcal, xarxes socials, i d'altres documents.

Tècniques participatives

- 10 entrevistes en profunditat a personal tècnic de la comarca i càrrecs electes de municipis.
- Grup de discussió amb membres de grups feministes i de la societat civil.
- 4 sessions de treball amb la tècnica d'igualtat comarcal per tal de valorar els resultats de la diagnosi i prioritzar àrees d'intervenció i mesures.

El producte d'aquesta fase és el present informe diagnòstic basat en la metodologia d'anàlisi estratègic, que ha permès identificar els punts forts i les oportunitats així com les mancances i principals àrees d'intervenció en relació a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes i equitat de gènere i lgbti a la Comarca de les Garrigues.

4.1.3 Fase d'elaboració del pla d'acció

En aquesta fase s'han dissenyat les accions i mesures que cal implementar en funció dels resultats obtinguts a la fase de diagnosi i de les prioritats establertes en les diferents reunions de treball realitzades amb la tècnica d'igualtat comarcal.

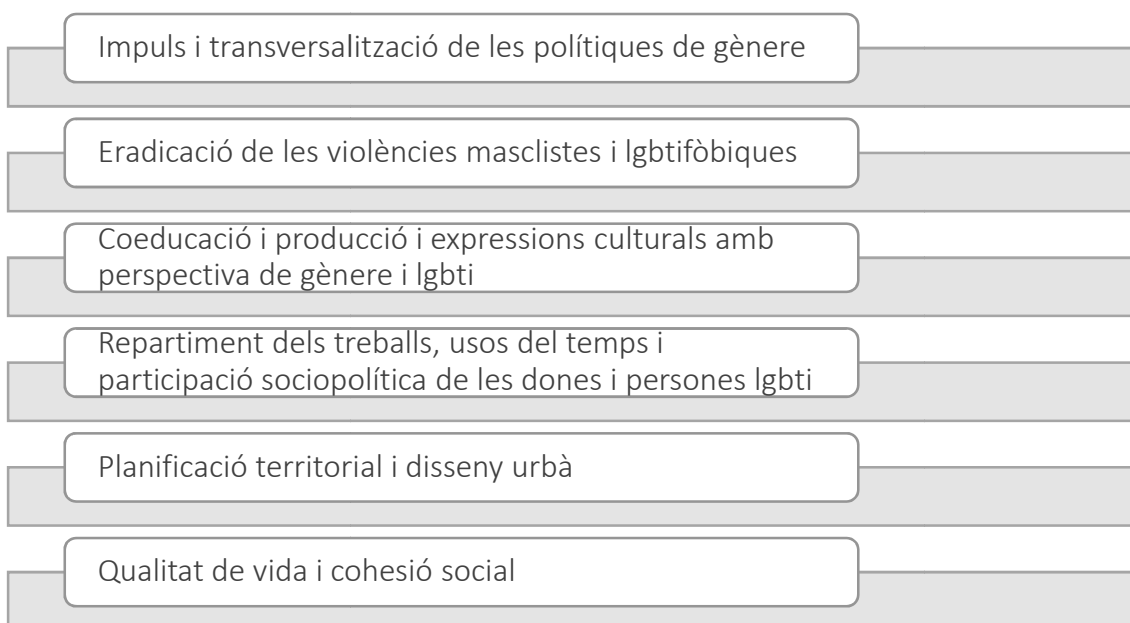

D'aquesta manera, s'ha establert un cronograma d'execució, la persona o departament responsable i els recursos necessaris per a cada acció.

4.1.4 Fase de disseny de l'avaluació

En aquesta fase s'han definit els mecanismes de seguiment del Pla així com els indicadors d'avaluació específics per a cada acció o mesura. Alhora, s'estableixen les directrius per tal de poder avaluar el grau de d'assoliment dels objectius plantejats pel Pla, en finalitzar el període de vigència d'aquest.

4.2 EIXOS ESTRATÈGICS I OBJECTIUS

Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere

Objectius:

E.1 Integrar el principi d'igualtat en totes les polítiques comarcals, tot afavorint l'assoliment efectiu de l'equitat de gènere.

E.1.1 Enfortir l'Àrea d'Igualtat, dins la Conselleria de Treball, Afers Socials i Famílies – Comissió de Benestar Social i Família –, tot destinant els recursos humans econòmics i materials necessaris per dotar-la de capacitat executiva.

E.1.2 Aplicació de la perspectiva de gènere als pressupostos comarcals, tot tenint en compte el seu impacte diferenciat sobre els homes i les dones.

E.1.3 Promoure la formació en perspectiva de gènere del personal i dels càrrecs electes del Consell Comarcal i dels diferents municipis de la comarca.

E.1.4 Establir espais de coordinació i mecanismes de seguiment per tal de garantir el desplegament efectiu del Pla comarcal.

E.1.5 Donar suport als municipis de la comarca en el desenvolupament de polítiques, serveis i accions en l'àmbit de la igualtat, tot comunicant, difonent i oferint recursos específics.

E.1.6 Potenciar l'adopció mesures d'acció positiva a les administracions comarcal i local.

E.1.7 Promoure campanyes i actuacions que afavoreixin la sensibilització de gènere del conjunt de la ciutadania, així com d'entitats i agents de la societat civil.

E.1.8 Oferir serveis d'informació i orientació, d'atenció psicològica, assessorament jurídic i laboral a les dones i persones lgbti de la comarca de les Garrigues.

Eix 2: Eradicació de les violències masclistes i lgbtifòbiques

Objectius:

E.2 Prevenir, detectar i combatre tota manifestació de violència masclista.

E.2.1 Promoure polítiques i accions concretes adreçades a la prevenció de la violència masclista.

E.2.2 Promoure estratègies de prevenció i abordatge de la violència masclista així com de l'assetjament (bullying) homofòbic, bifòbic i transfòbic a les escoles, instituts i espais joves de la comarca.

E.2.3 Promoure la implantació d'instruments de prevenció, detecció i abordatge de l'assetjament en l'àmbit laboral, també de l'Administració pública.

E.2.4 Garantir orientació, atenció i tractament a les dones i infants del municipi que pateixen o han patit violència masclista.

E.2.5 Oferir eines i garantir la formació específica en violència masclista a totes les persones implicades en la prevenció, atenció i recuperació de les dones i infants que pateixen o han patit violència masclista.

E.2.6 Actuar de manera coordinada i sistemàtica contra la violència masclista, incloent diferents administracions, entitats, col·lectius i empreses en les accions de prevenció, detecció i atenció.

Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones

Objectius:

E.3 Promoure una organització i un repartiment equitatiu del temps, que afavoreixin el desenvolupament personal, familiar i laboral de les dones, així com la seva participació sociopolítica.

E.3.1 Realitzar campanyes i accions de sensibilització que promoguin la coresponsabilitat d'homes i dones en el repartiment de les tasques domèstiques i d'atenció a les persones.

E.3.2 Impulsar mesures que afavoreixin la conciliació de la vida personal, laboral i familiar, tot incidint en el mercat laboral de treball.

E.3.3 Promoure estudis que permetin conèixer els diferents usos del temps de la població i el seu impacte de gènere.

E.3.4 Garantir l'existència de serveis educatius i de cura adreçats a menors de 3 anys (escoles bressol), així com la seva accessibilitat econòmica i territorial.

E.3.5 Sensibilitzar i dotar d'eines els ajuntaments locals i el teixit empresarial per tal de fomentar unes relacions i condicions de treball socialment responsables.

E.3.6 Potenciar la participació de la ciutadania i, especialment, de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, també nouvingudes o pertanyents a minories ètniques, per tal d'incorporar les seves necessitats, interessos i expectatives.

E.3.7 Impulsar la presència de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti en els espais de responsabilitat i de presa de decisions.

Eix 4: Coeducació, producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti

Objectius:

E.4 Promoure una cultura de gènere inclusiva en tots els àmbits de la societat.

E.4.1 Promoure el desenvolupament de projectes coeducatius als centres escolars i instituts del municipi, tot formant figures referents en la matèria.

E.4.2 Integrar la perspectiva de gènere i els principis d'igualtat i no discriminació en els espais joves municipals.

E.4.3 Impulsar programes i campanyes d'educació afectiva i sexual que promoguin relacions lliures, basades en el respecte i la igualtat.

E.4.4 Treballar per a la visibilització de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, de la seva experiència, del seu paper social, històric i cultural.

E.4.5 Treballar per a la visibilització de les diverses opcions sexuals, tot promovent referents afectiu-sexuals i familiars inclusius, prevenint discriminacions de tall homofòbic i transfòbic.

E.4.6 Potenciar la producció artística i cultural de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, tot afavorint el seu finançament així com la seva difusió.

Eix 5: Qualitat de vida i cohesió social

Objectius:

Afavorir la realització màxima de les capacitats i potencialitats del conjunt de la ciutadania, amb autonomia i en igualtat d'oportunitats, garantint el benestar i l'exercici de drets fonamentals.

E.5.1 Incorporar la perspectiva de gènere en els recursos i les prestacions d'acció social i de salut.

E.5.2 Promoure la formació en perspectiva de gènere dels equips professionals de l'àmbit d'acció social.

E.5.3 Promoure la formació en perspectiva de gènere dels i de les professionals de l'àmbit de la salut.

E.5.4 Impulsar l'educació per la salut i l'educació sexual i reproductiva entre infants i joves.

E.5.5 Fomentar l'esport com a element de promoció de la salut.

E.5.6 Potenciar processos de participació que permetin recollir la visió i les necessitats de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti, en tota la seva diversitat, en el disseny urbà i del territori.

E.5.7 Garantir el dret a la mobilitat del conjunt de la ciutadania, tenint en compte les diferents necessitats derivades dels àmbits personal, familiar, productiu i de l'oci.

E.5.8 Incorporar la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament de polítiques d'accés a l'habitatge.

E.5.9 Treballar per erradicar la bretxa digital de gènere i, especialment, la bretxa que afecta a dones migrades i dones majors de 65 anys.

5 DIAGNOSI DE GÈNERE A LA COMARCA DE LES GARRIGUES

5.1 CONTEXTUALITZACIÓ DE LA COMARCA DE LES GARRIGUES

La comarca de les Garrigues ocupa una extensió de 797,7 km² i està formada pels municipis d'Albagés, l'Albi, l'Arbeca, Bellaguarda, les Borges Blanques, Bovera, Castellans, Cervià de les Garrigues, Cogul, l'Espluga Calba, la Floresta, Fullella, la Granadella, Granyena de les Garrigues, Juncosa, Juneda, els Omellons, la Pobla de Cérvoles, Puiggròs, el Soleràs, Tarrés, els Torms, el Vilosell i Vinaixa.

Les Garrigues limiten al nord amb el Segrià, el Pla d'Urgell i l'Urgell, al sud amb el Priorat i a l'est amb la Conca de Barberà, mentre que la comarca tarragonina de la Ribera d'Ebre delimita les terres de l'oest. A més dels límits geogràfics, és la mateixa terra de les Garrigues la que estableix les diferències.

El paisatge perfila oliveres i ametllers de banda a banda de la comarca, caracteritzada per un terreny sec i eixut excepte en zones molt concretes.

L'olivera és el conreu més estès a la comarca; la varietat d'olivera típica és l'arbecuina i la seva oliva, petita, rodona i tibant, produeix un oli sense gran acidesa, considerat el millor pels entesos i per les enteses.

Arbeca, les Borges Blanques, Juneda, Puiggròs i una part de Castellans configuren un espai que, gràcies a les aigües del canal d'Urgell, permet el conreu d'alfals, panís i, sobretot, fruiters.

D'altra banda, l'Albagés, Arbeka, la Pobla de Cérvoles i el Vilosell produeixen un vi de gran qualitat.

El Set, el riu més important de la comarca, neix al cor de la serra de Llena, però el clima àrid i continental fa que la major part de l'any resti eixut, i circula, quan porta aigua, pel Vilosell, la Pobla de Cérvoles, l'Albi, Cervià, l'Albagés i el Cogul.

La pedra també té un espai important dins el llegat cultural de la comarca. Les construccions de pedra seca són principalment antigues cabanes de volta, receptacles d'aigua, els marges o espones, els aixoplucs i els recers, que es construïen exclusivament amb pedra (sense utilitzar cap tipus de subjecció entre les diferents peces) i que queden perfectament integrades en el paisatge garriguenc.

Dades sociodemogràfiques

La comarca de les Garrigues compta, amb 18.873 habitants (2020), dels quals 8.995 són dones (47,66%) i 9.878 són homes (52,34%).

Taula 1: Població de la comarca de les Garrigues per municipi i sexe, 2020 (Font: IDESCAT)

<i>Municipi</i>	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>
<i>L'Albagés</i>	189	172
<i>L'Albi</i>	378	366
<i>Arbeca</i>	1.101	1.025
<i>Bellaguarda</i>	150	137
<i>Les Borges Blanques</i>	3.152	3.021
<i>Bovera</i>	138	110
<i>Castelldans</i>	497	433
<i>Cervià de les Garrigues</i>	350	312
<i>El Cogul</i>	83	68
<i>L'Espluga Calba</i>	168	161
<i>La Floresta</i>	76	64
<i>Fulleda</i>	53	49
<i>La Granadella</i>	392	324
<i>Granyena de les Garrigues</i>	85	55

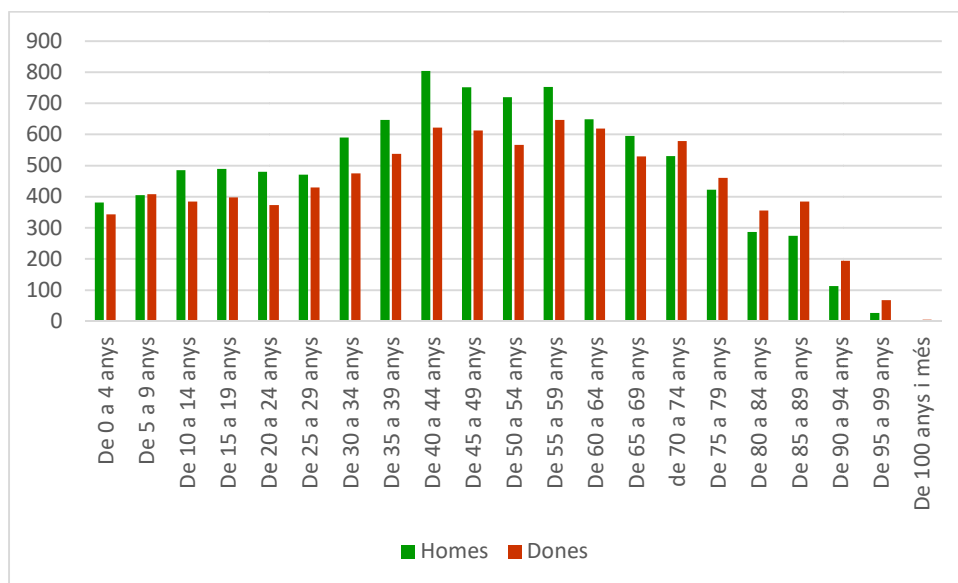

<i>Juncosa</i>	206	189
<i>Juneda</i>	1.877	1.624
<i>Els Omellons</i>	110	96
<i>La Pobla de Cérvoles</i>	104	85
<i>Puiggròs</i>	142	136
<i>El Soleràs</i>	175	157
<i>Tarrés</i>	54	48
<i>Els Torms</i>	74	64
<i>El Vilosell</i>	89	84
<i>Vinaixa</i>	235	215

La densitat poblacional és de 23,7 habitants/km², densitat considerablement inferior a la mitjana catalana (242,3 habitants/km²), i lleugerament inferior a la mitjana de la província de Lleida (36,0 habitants/km²).

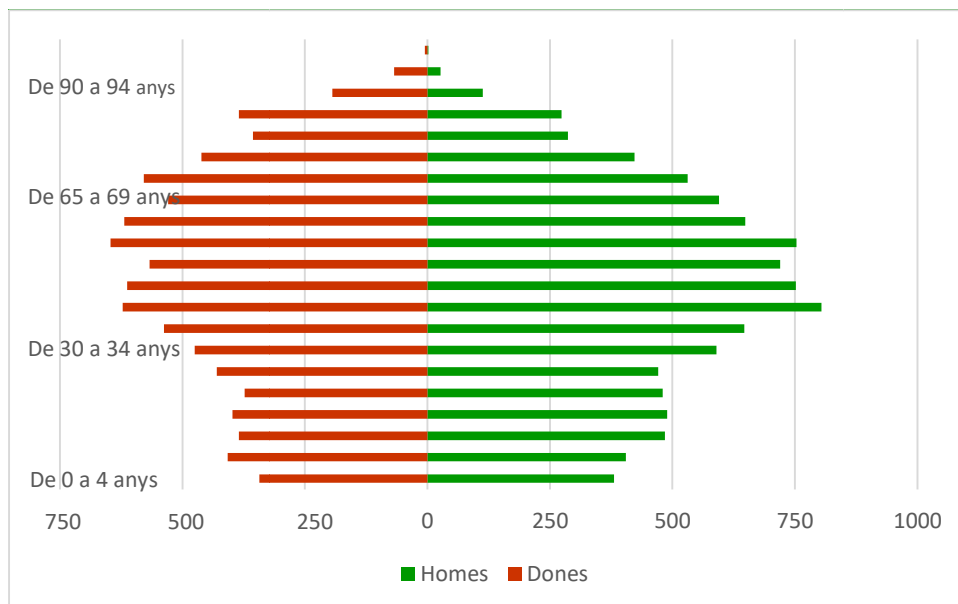
Quant a la distribució de la població segons el sexe, podem parlar d'una molt lleugera masculinització en les primeres franges d'edat, ja que el nombre de naixements de nens és major que el de nenes, que es va invertint a mesura que avança l'edat, degut a la major esperança de vida de les dones:

Gràfic 1: Població per sexe, 2020 (Font: IDESCAT)

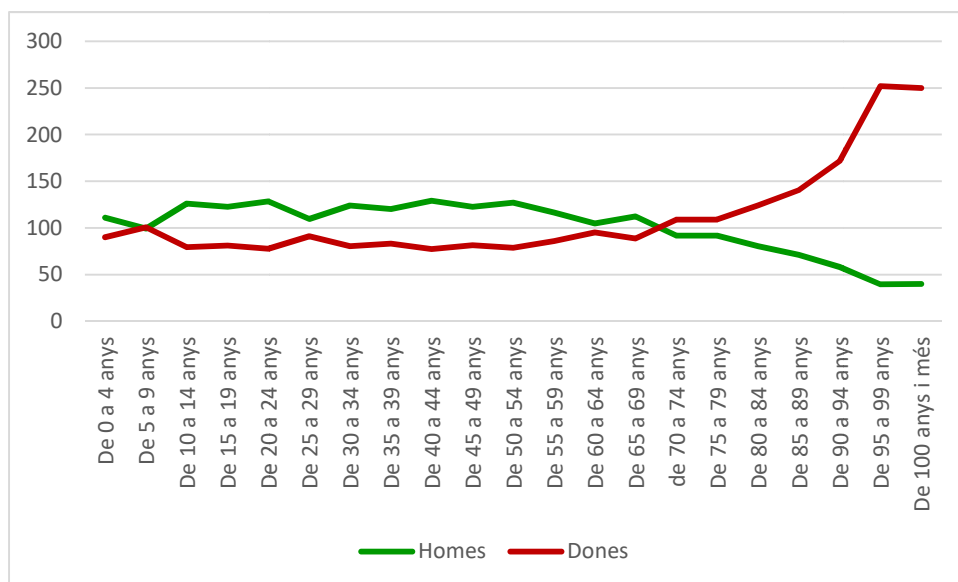

Gràfic 2: Piràmide poblacional de les Garrigues, 2020 (Font: IDESCAT)

Gràfic 3: Relació de masculinitat/feminitat, 2020 (Font: IDESCAT)

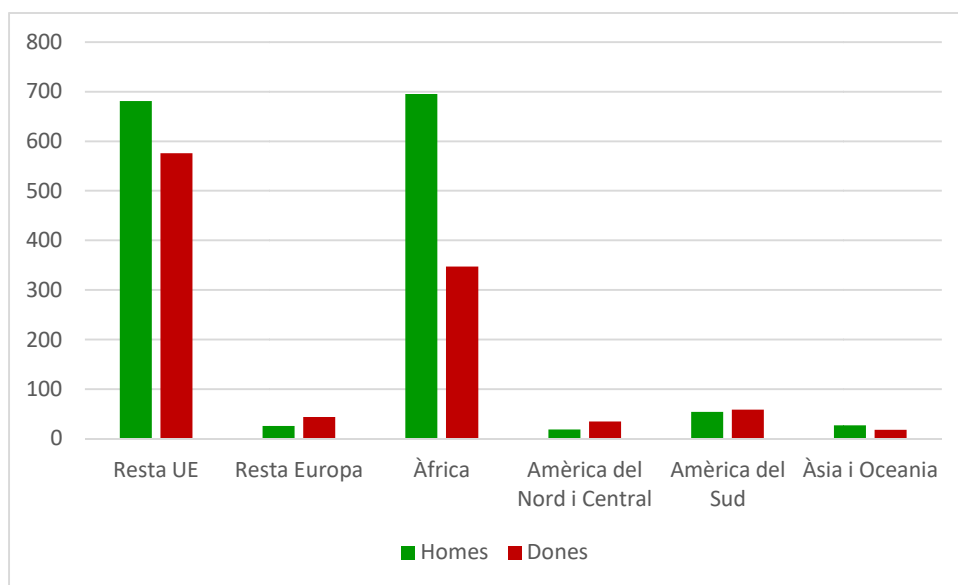

En relació a la població migrada, aquesta suposa un 15,84% (9,21% homes i 6,62% dones) del total de la població de la comarca, percentatge que se situa 3

punts i mig per sota del percentatge català (19,33%) i procedeix, majoritàriament, de la Unió Europea i de l'Àfrica.

Gràfic 4: Població estrangera segons nacionalitat (continent) i sexe, 2020 (Font: IDESCAT)

Pel que fa a la franja d'edat, trobem un major percentatge de dones estrangeres en la franja que va dels 0 als 14 anys que en la que va dels 15 als 64 anys, mentre que el percentatge masculí és similar per a aquestes dues franges. D'altra banda, la presència de població estrangera és gairebé inexistent en la franja que va dels 65 anys en endavant.

Taula 2: Percentatge de població estrangera per sexe i franja d'edat, 2020 (Font: IDESCAT)

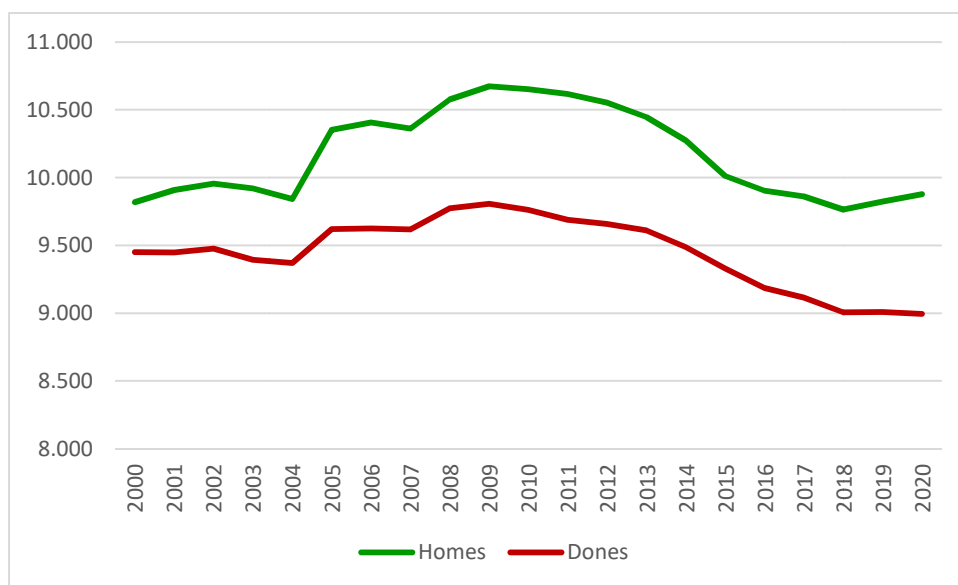
Població estrangera (%)		
Franja d'edat	homes	dones
0 a 14 anys	10,46	9,09
15 a 64 anys	11	7,09
65 anys i més	0,57	0,70

Pel que fa a la dinàmica poblacional, s'observa un increment lent però progressiu de la població de 2004 a 2008, amb una davallada continuada des d'aquest any

fins al 2018, en què la població femenina sembla estabilitzar-se i la masculina incrementar lleugerament:

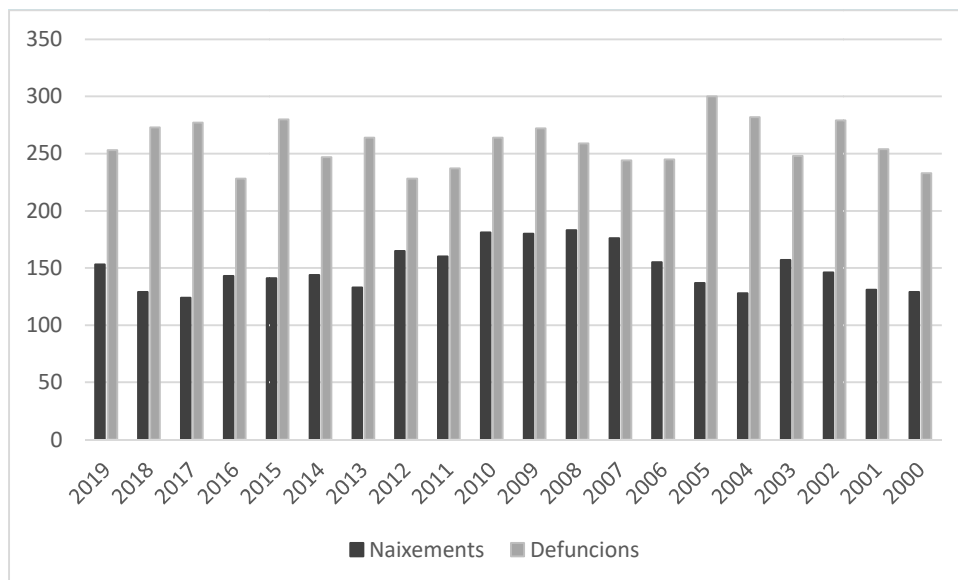
Gràfic 5: Evolució de la població comarcal per sexe, 2000 - 2021 (Font: IDESCAT)

Tal com s'observa en el gràfic següent, la relativa estabilització poblacional està relacionada amb l'arribada de població migrada i no pas amb el creixement natural, atès que en els darrers anys, el nombre de defuncions supera amb escreix el nombre de naixements.

Gràfic 6: Nombre de naixements i defuncions a la comarca, 2000 - 2019 (Font: IDESCAT)

L'índex de dependència infantil i juvenil¹ de la comarca de les Garrigues és lleugerament inferior a l'índex català, mentre que els índex d'envelliment² es troba molt per sobre de l'índex català i el de sobreenvelliment³ lleugerament per sobre. L'índex de dependència de la gent gran⁴ es troba més d'11 punts per sobre de la mitjana catalana i el de dependència global, gairebé 10 punts per sobre :

Taula 3: Estructura poblacional per edats, envelliment i dependència, 2020 (Font: IDESCAT)

	les Garrigues	Catalunya
% 0 a 15 anys	13,66	16,35
% 16 a 64 anys	61,19	64,69
% 65 anys i més	25,15	18,96

¹ L'índex de dependència infantil i juvenil és el quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones de 15 a 64 anys. S'expressa en tant per cent.

² L'índex d'envelliment és el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el de joves menors de 15 anys. S'expressa en tant per cent.

³ L'índex de sobreenvelliment és el quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més respecte al de persones de 65 anys i més. S'expressa en tant per cent.

⁴ L'índex de dependència de la gent gran indica la relació entre la població de 65 anys i més respecte a la resta de població; mentre que l'índex de dependència global indica la relació entre la població de 5 anys i més, i de la menor de 16 anys, respecte a la resta de població. S'expressen en tant per cent.

Índex d'envelliment	197,7	124,2
Índex de sobreenvelliment	21,5	17,1
Índex de dependència juvenil	20,5	23,2
Índex de dependència de la gent gran	40,5	28,8
Índex de dependència global	61	52

Característiques i composició de les llars

Quant a les característiques dels habitatges a la comarca de les Garrigues, el 62,18% són principals, és a dir, primeres residències, alhora que trobem un percentatge significatiu – 23,03% – d'habitatges buits, percentatge que dobla la mitjana catalana, la qual se situa en el 11,60%.

Pel que fa al règim de tinença més habitual, aquest és el de propietat – 80,31% de les llars –, lleugerament per sobre del percentatge català per a aquest tipus de tinença, que se situa en el 74,31%. D'altra banda, tot i ser el règim minoritari, crida l'atenció el percentatge d'habitatges cedits o en d'altres règims de tinença que no són la propietat, un 9,03% enfront el 5,89% de mitjana catalana.

Finalment, en relació a la grandària de la llar, trobem una distribució força heterogènia dels habitatges.

Taula 4: Característiques dels habitatges familiars a la comarca de les Garrigues, 2011 (Font: IDESCAT)⁵

Habitatges familiars per ús	%
Habitatges familiars principals. 2011	62,18
Habitatges familiars secundaris. 2011	14,80
Habitatges familiars buits. 2011	23,03
Habitatges familiars per règim de tinença	%
Habitatges familiars principals de propietat. 2011	80,31
Habitatges familiars principals de lloguer. 2011	10,66
Habitatges familiars principals cedits, altres formes. 2011	9,03
Habitatges familiars segons grandària	%

⁵ Dades del darrer cens.

<i>Habitatges familiars principals de 61 a 90 m2. 2011</i>	34,32
<i>Habitatges familiars principals de 91 a 120 m2. 2011</i>	29,75
<i>Habitatges familiars principals de 121 i més m2. 2011</i>	27,76

En relació al nombre de persones que componen les llars, tot i que aquelles conformades per dues persones suposen el major percentatge, no es pot parlar d'un clar predomini de cap tipus de llar per nombre de convivents.

Quant al tipus de nucli, cal assenyalar els percentatges significatius de persones que viuen soles (22,72%) o de famílies monomarentals i monoparentals (9,49%).

Taula 5: Característiques i composició de les llars, 2011 (Font: IDESCAT)⁶

<i>Segons nombre de convivents</i>	%
<i>Llars amb una persona. 2011</i>	22,72
<i>Llars amb dues persones. 2011</i>	31,06
<i>Llars amb tres persones. 2011</i>	21,36
<i>Llars amb quatre persones i més. 2011</i>	24,86
<i>Segons estructura de la llar</i>	%
<i>Llars d'una persona. 2011</i>	22,72
<i>Llars de dues per. o més (sense nucli). 2011</i>	2,42
<i>Llars de parelles sense fills. 2011</i>	26,13
<i>Llars de parelles amb fills. 2011</i>	35,92
<i>Llars monoparentals. 2011</i>	9,49
<i>Llars amb dos nuclis o més. 2011</i>	3,31

⁶ Dades del darrer cens.

Economia i ocupació

En relació a les dades macroeconòmiques, la comarca de les Garrigues presentava, l'any 2018, un PIB per habitant gairebé 30 punts percentuals per sota del PIB català. Cal recordar que el PIB és la suma de tots els béns i serveis produïts en un espai econòmic durant un període determinat (any), exclouent el consum intermedi utilitzat en la producció. El PIB per habitant, d'altra banda, és el resultat de dividir el PIB per la població de l'espai econòmic. Així, el PIB calcula una hipotètica capacitat productiva per individu i no pas el benestar o l'accés a la riquesa per part de la ciutadania.

Pel que fa renda familiar disponible per habitant a la comarca de les Garrigues, aquesta es trobava, l'any 2017, gairebé 23 punts percentuals per sota de la mitjana catalana.

Quant als sectors econòmics i el valor afegit que generen, a la comarca de les Garrigues té una preponderància el sector industrial seguit dels sectors de serveis i de l'agricultura.

Taula 6: Dades macroeconòmiques comarca de les Garrigues (Font: IDESCAT)

Producte interior brut (PIB)	les Garrigues	Catalunya
<i>PIB (milions d'euros). 2018</i>	431,2	241687,1
<i>PIB per habitant (milers d'euros). 2018</i>	22,8	31,9
<i>PIB per habitant (índex Catalunya=100). 2018</i>	71,7	100
Valor afegit brut (VAB)		
<i>VAB agricultura. 2018</i>	75,2	2062,3
<i>VAB indústria. 2018</i>	105,3	43603,6
<i>VAB construcció. 2018</i>	34,9	11443,4
<i>VAB serveis. 2018</i>	179,2	164032,2
<i>VAB. 2018</i>	394,5	221141,5
Renda familiar disponible bruta (RFDB)		
<i>RFDB (milers d'euros). 2017</i>	256560	129395921
<i>RFDB per habitant (milers d'euros). 2017</i>	13,5	17,2
<i>RFDB per habitant (índex Catalunya=100). 2017</i>	78,7	100

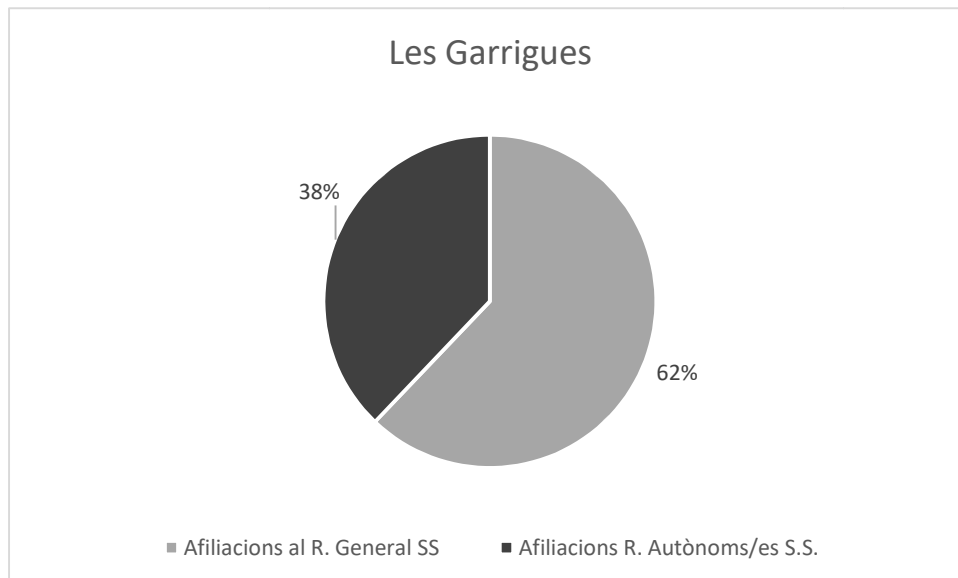

D'altra banda, en relació al règim d'afiliació a la seguretat social, a la comarca de les Garrigues el percentatge de persones que cotitza al règim d'autònomes supera en més del doble el percentatge català per a aquest mateix règim, amb major concentració en els sectors agrícola i de serveis.

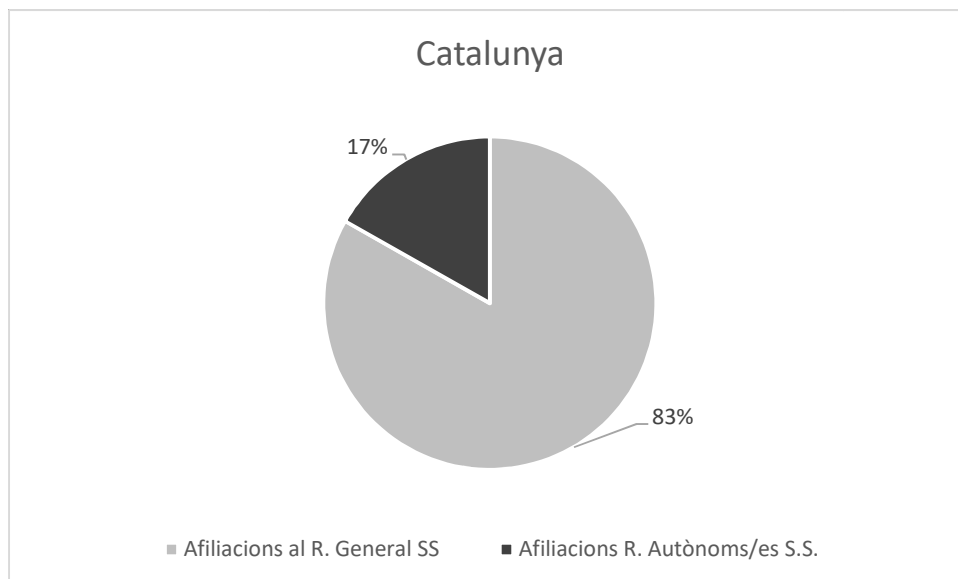
Quant al règim general, en què s'ubica la major part de la població ocupada, destaca la menor presència de persones en el sector de serveis respecte de l'àmbit català, i força major presència en els sectors agrícola, industrial i de la construcció.

Gràfic 7: Afiliació a la S.S. segons règim a la Comarca de les Garrigues, 9/2020 (Font: IDESCAT)

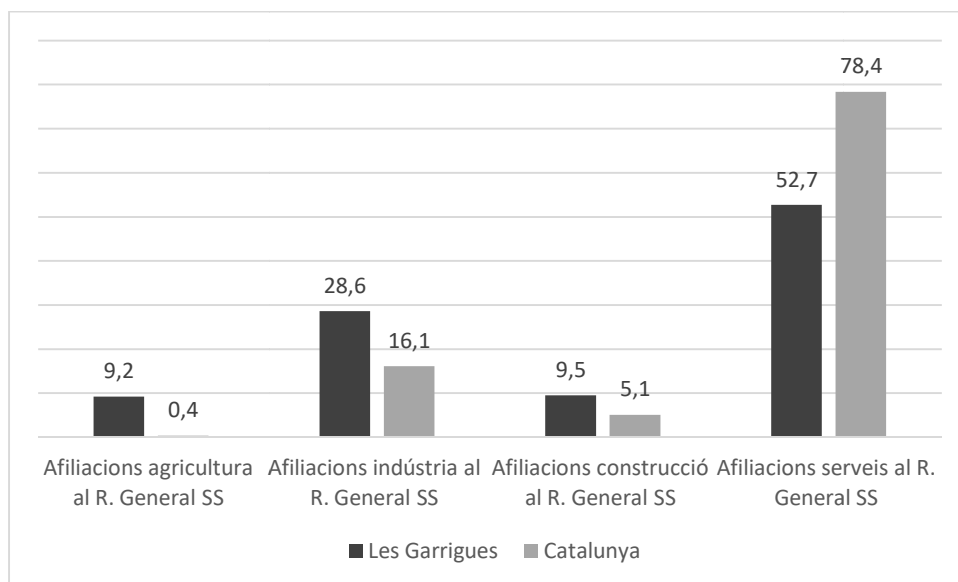

Gràfic 8: Afiliacions a la S.S. segons règim a Catalunya, 9/2020 (Font: IDESCAT)

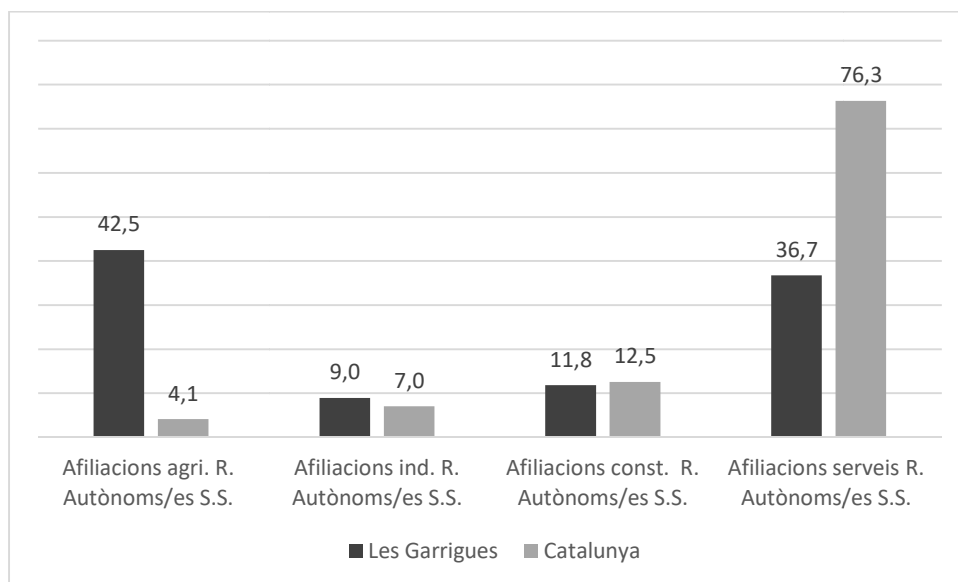

Gràfic 9: Afiliacions per sector al règim general de la S.S. a la comarca de les Garrigues i a Catalunya; 9/2020 (Font: IDESCAT)

Gràfic 10: Afiliacions al règim especial d'autònoms/es a la comarca de les Garrigues i a Catalunya, 9/2020 (Font: IDESCAT)

Pel que fa a les pensions contributives, la percepció mitjana femenina se situava, l'any 2019, 244€ bruts per sota de la percepció mitjana masculina.

En relació a l'atur, la major part de les persones aturades es concentra al sector serveis i el nombre de dones i homes en situació d'atur l'any 2020 va ser molt similar.

Taula 7: Prestacions contributives i atur registrat, 2019-2020 a la comarca de les Garrigues (Font: IDESCAT)

Pensions contributives de la S.S.. 2019

<i>Pensió contributiva mitjana (euros). 2019</i>	777,57
<i>Homes (euros). 2019</i>	2542
<i>Dones (euros). 2019</i>	2298

Atur registrat. 2020

<i>Atur registrat. Agricultura (nombre). 2020</i>	125,4
<i>Atur registrat. Indústria (nombre). 2020</i>	117,2
<i>Atur registrat. Construcció (nombre). 2020</i>	61,1
<i>Atur registrat. Serveis (nombre). 2020</i>	446,9
<i>Atur registrat. Sense ocupació anterior (nombre). 2020</i>	37,8
<i>Atur registrat. Homes (nombre). 2020</i>	395,1
<i>Atur registrat. Dones (nombre). 2020</i>	393,3

5.2 GRAU DE DESENVOLUPAMENT DEL II PLA DE POLÍTQUES DE GÈNERE DE LES GARRIGUES

En l'actualitat, la comarca de les Garrigues compta amb un Pla de polítiques de gènere, la segona edició, la vigència del qual està prorrogada des de 2015.

El Pla, tot i enfocar-se des de l'àrea de dones, presenta un plantejament transversal de gènere i estableix un nombre considerable de mesures que abasten els àmbits de la cultura, el treball, els usos del temps, la participació ciutadana, la qualitat de vida, la cohesió social i la intervenció integral contra la violència masclista.

Tot i així, la manca de dotació pressupostària i l'existència d'una sola figura tècnica responsable de la pràctica totalitat de l'execució del Pla – la tècnica del SIAD que és, a més, la psicòloga que realitza l'atenció i el seguiment psicològic a les dones de la comarca – ha impossibilitat el seu ple desenvolupament, tot i que

cal assenyalar que hi ha hagut intervencions en totes les àrees contemplades al Pla.

Taula 8: Grau de desenvolupament Eix 1 II Pla polítiques de dones

Eix 1: Transversalització de les polítiques de dones al Consell Comarcal i als ens locals		
Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
1.1 Impulsar la transversalització de les polítiques de dones a tots els àmbits de l'Administració comarcal i local.	- Formacions puntuals: llenguatge i comunicació inclusiva, drets lgbti, etc. - Revisió comarcal de la web corporativa amb perspectiva de gènere. - Es difon guia de llenguatge no sexista entre tot el personal del Consell Comarcal. - Coordinació interdepartamental. - Espais de trobada amb d'altres tècniques de SIAD promoguts per l'ICD. - Reunió anual de la comissió comarcal contra les violències masclistes. - Trobades semestrals tècniques igualtat/regidories. - Es facilita formació i models pel desenvolupament	✓ Elevada coordinació entre les àrees de dona, joventut i serveis socials. ✓ La tècnica del SIAD comarcal juga un paper important en l'assessorament de tècnics i tècniques municipals; així com de personal tècnic d'altres àrees del Consell.
1.2 Promoure i contribuir a consolidar la transversalització de les polítiques de dones a l'Administració local.		
1.3 Incentivar l'aplicació de la perspectiva de gènere i de les dones i la transversalització a altres àmbits de la societat.		○ Pressupost disponible limitat. ○ Disponibilitat tècnica limitada. ○ Necessitat de crear una Comissió específica d'igualtat que incorpori personal més enllà de la tècnica del SIAD. ○ Municipis petits amb poca capacitat tècnica per desenvolupar de forma autònoma plans d'igualtat i

	de plans d'igualtat als ajuntaments de la comarca. Es facilita formació pel desenvolupament de plans d'igualtat en l'àmbit empresarial i s'ha promogut la seva realització a partir de subvencions i informació via promoció econòmica.	d'altres protocols relacionats.
--	--	--

Eix 2: Canvis culturals que transformin estructures i models patriarcal		
Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
2.1 Reduir la presència de l'androcentrisme en l'imaginari social.	- Commemoració del Dia de les dones (8 de Març); del Dia contra l'homofòbia, la transfòbia i la bifòbia (17 de Maig); del Dia contra les violències masclistes (25 de Novembre). - Dinamització patis escolars en motiu d'aquestes diades (Oficina Jove en coordinació amb SIAD/SAI). - Programa "Posa't	✓ Paper actiu de la Federació d'Associacions de Dones en la difusió de cultura no androcèntrica i la visibilització del paper de les dones.
2.2 Fer visibles les aportacions creatives de les dones en la cultura i potenciar i difondre la creativitat femenina.		✓ Paper actiu de l'Oficina Jove en escoles i instituts i també amb adults i adultes joves.
2.3 Afavorir el desenvolupament de l'acció coeducativa.		○ No continuïtat en els recursos

2.4 Incorporar la perspectiva de gènere i de les dones als espais esportius i de lleure.	les ulleres” adreçat a 5è i 6è de primària (Educadora social serveis socials en coordinació amb SIAD/SAI). ▪ Programa “Apropa’t” en centres educatius, en què es treballa gènere i establiment de relacions sanes (Oficina jove). ▪ Tallers sobre salut sexual i diversitat sexual als instituts: “Mirant dins l’armari” (Oficina jove en coordinació amb el SAI). ▪ Organització de formacions per agents de gènere. ▪ Difusió en xarxes socials de campanyes promogudes des de la Generalitat de Catalunya (ICD, Departament de treball, Joventut, etc.). ▪ Difusió de la programació de la companyia de	disponibles, fet que obliga a planificar accions puntuals, amb poc recorregut d’any en any. ○ Disponibilitat tècnica limitada.
---	---	---

	teatre “Rel·lotge de sorra garriguenc”, formada per dones de la comarca. ▪ Difusió de figures de dones de la comarca que han tingut papers destacats en la història o en el desenvolupament social i cultural; sobretot a través de la Federació d'associacions de dones. ▪ Accions puntuals de sensibilització sobre noves masculinitats (xerrada Daniel Gabarró). ▪ Xerrades adreçades a famílies: Míriam Tirado. ▪ Tallers d'autodefensa personal, de relaxació i de coaching a municipis. ▪ Tallers de salut: cicle de conferències amb l'endocrinòloga feminista Carme Valls.	
--	---	--

	▪ Tallers sobre benestar emocional adreçats a dones.	
--	--	--

Eix 3: Participació		
Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
3.1 Dinamitzar el teixit associatiu femení i donar-hi suport.	▪ Existència d'associacions de dones a cada municipi (exceptuant Tarrés i Granyena de les Garrigues) i d'una Federació d'associacions. ▪ Existència de 3 col·lectius feministes a la comarca: Associació Feminista Les Histèriques, Grup Feminista Maria Rius, l'Espona Col·lectiu Feminista. ▪ Dones recent arribades ateses des del SIAD són contactades amb l'associació de dones de cada municipi.	✓ Ampli teixit associatiu de dones. ✓ Federació d'Associacions de Dones molt activa en la difusió de cultura de dones i la sensibilització en relació a la igualtat.
3.2 Impulsar la participació social de les dones en tots els organismes de la societat civil (col·legis professionals, organitzacions esportives, agrupacions empresarials, ONG, etc.).		✓ Existència de col·lectius feministes. ✓ Entitats joves (Ateneu Popular Garriguenc, Grup d'Esplai Apassomi, Diables, etc.) han començat a treballar qüestions de gènere.
3.3 Impulsar la participació de les dones a tots els òrgans consultius de les administracions públiques.		○ Escassa relació entre les associacions de

	▪ Representants de dones de la comarca al Consell Nacional de Dones de Catalunya. ▪ Instal·lacions del Consell Comarcal posades a disposició de les associacions de dones i de la Federació d'Associacions (aquesta última hi té la seu social). ▪ Suport digital i informàtic a dones (tramitació certificat digital, cursos, etc.). ▪ Sensibilització de gènere i igualtat treballades des del grup de teatre "Rellotge de sorra garriguenc". ▪ Potenciació de la participació de la gent gran de la comarca a través del Consell Consultiu de Gent Gran (trobadra juntes casals) i de l'organització de certamen literari i artístic.	dones i els grups feministes locals. ○ Manca d'un espai de trobada i coordinació entre entitats de dones, col·lectius feministes i professionals de l'àmbit. ○ Tot i la participació activa de dones grans en activitats organitzades als casals (molts convertits en centres cívics) i la seva significativa presència en les juntes, la majoria de representants al Consell Consultiu de Gent Gran són homes.
--	--	--

Eix 4: Reorganització dels treballs i noves polítiques del temps		
Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
4.1 Tenir en compte el valor del treball de cura i atenció i del treball domèstic i familiar en la planificació de les polítiques econòmiques i socials.	- Formació específica sobre cuidar a qui cuida, oferta per personal d'infermeria de l'Hospital Arnau de Vilanova (4 edicions). - Formació en polítiques de cures adreçada a càrrecs electes. - Webinar adreçat a empreses sobre el desenvolupament de Plans d'igualtat en l'àmbit laboral. - Elaboració i difusió de material gràfic de promoció de la conciliació de la vida personal, familiar i laboral. - Elaboració i difusió de material gràfic de prevenció de l'assetjament. - Càpsules formatives en emprenedoria amb assistència majoritària de dones (Promoció	✓ Elevada cooperació entre serveis d'àmbit municipal, comarcal i provincial. ✓ Elevada participació de les dones en els programes organitzats des de promoció econòmica.
4.2 Garantir la presència de les dones en el mercat de treball remunerat sense discriminació vertical ni horitzontal, en igualtat de tracte i d'oportunitats.		○ Manca de programes específics adreçats a dones, tampoc pel que fa la titularitat/propietat d'explotacions agràries. ○ Ajuts a la iniciativa empresarial no contemplem el factor gènere com a factor puntuable. ○ Ajuntaments molt petits que requereixen d'important suport tècnic per l'elaboració de plans d'igualtat i protocols contra l'assetjament i manca d'hores

	econòmica). ▪ Ajuts a la iniciativa empresarial convocats per l'Associació Leader de Ponent, que exigeixen compliment legal de pla d'igualtat i mesures de prevenció i abordatge de l'assetjament a les entitats beneficiàries.	disponibles per part de la tècnica del SIAD per tal de facilitar-lo. ○ Baixa freqüència del transport públic que connecta municipis petits amb municipis més grans: amb les dificultats que això implica en l'accés a serveis i en l'ús eficient del temps.
--	--	--

Eix 5: Qualitat de vida i cohesió social		
Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
5.1 Garantir l'accés de les dones a la informació i difondre els recursos existents.	▪ Existència de taula de salut (Creu Roja, Regidoria de les Borges Blanques, Biblioteca, etc.). Des de fa un temps no es troba activa. ▪ Suport telefònic a persones grans que viuen soles (dins programa EMPIC)	✓ Programa EMPIC dins del Pla estratègic territorial que arriba a moltes dones grans. ✓ Promoció de la salut sexual i reproductiva des de l'Oficina Jove. ○ Manca de centre
5.2 Incorporar la perspectiva de gènere en els recursos i les prestacions d'acció social.		

5.3 Garantir una assistència sanitària sense biaixos de gènere tenint en compte la diversitat femenina.	▪ Tallers de memòria i estimulació cognitiva (individuals des de la COVID) i de gimnàstica (aturats des de la COVID) adreçats a gent gran (dins programa EMPIC). ▪ Fisioteràpia i podologia per a persones de més de 60 anys (dins programa EMPIC). ▪ Salut sexual i reproductiva treballada des de l'Oficina Jove. ▪ Infermeria comunitària a les escoles: 1 vegada al mes (Programa Salut i Escola).	d'atenció a la salut sexual i reproductiva comarcal. ○ Manca de política d'habitatge i urbanística amb perspectiva de gènere.
5.4 Incorporar la perspectiva de gènere en la pràctica esportiva.		
5.5 Construir un entorn que faciliti la qualitat de vida de les dones.		

Eix 6: Intervenció integral contra la violència masclista

Objectius generals	Accions realitzades	Fortaleses i dificultats
6.1 Desenvolupar estratègies de prevenció i de sensibilització per a totes les formes i àmbits de la violència masclista.	▪ Protocol comarcal contra les violències masclistes. ▪ Reunió anual de la Comissió contra les violències (que inclou el treball en l'àmbit dels matrimonis forçats i les mutilacions genitals) amb la coordinadora de l'ICD a Lleida. ▪ Presència del SIAD al grup de treball del Protocol de Violència Lleida Ponent. ▪ Protocol de prevenció i abordatge de l'assetjament comarcal intern (necessitat d'actualització). ▪ Servei d'assessorament per l'elaboració dels protocols interns dels ajuntaments de la comarca. ▪ Punts liles en context d'oci i formació prèvia als	✓ Treball coordinat SIAD/Serveis Socials ✓ Implicació activa de l'Oficina Jove en accions de sensibilització i prevenció. ✓ Entitats i col·lectius (especialment joves) comencen a treballar la prevenció de les violències masclistes i sexuals. ○ Manca de recursos residencials (urgència i llarga estada) per a dones que pateixen o han patit violència masclista, a la comarca. ○ Manca de pressupost comarcal específicament destinat a la cobertura de necessitats socials de les víctimes de
6.2 Desenvolupar les estructures de coordinació i cooperació que permetin una intervenció grupal.		
6.3 Facilitar a les dones l'accés als drets que els corresponen i als serveis que hi ha al seu abast.		

	agents implicats (en coordinació amb l'Oficina Jove). ▪ Tallers de prevenció de les violències masclistes i promoció de relacions sanes a les escoles (Oficina Jove en coordinació amb SIAD/Educadora serveis socials). ▪ Treball coordinat en l'atenció a situacions de violència masclista SIAD/Serveis Socials. ▪ Servei de taxi per posar denúncies o situacions d'urgència de violència masclista per a dones del territori. ▪ Programes ocupacionals que prioritzen la contractació de dones que pateixen o han patit situacions de violència masclista.	violència masclista.
--	---	----------------------

5.3 EIX 1: IMPULS I TRANSVERSALITZACIÓ DE LES POLÍTIQUES DE GÈNERE

Històric comarcal

L'àmbit local i comarcal, per la seva proximitat a la ciutadania, juga un paper clau en el desenvolupament i concreció de les polítiques de gènere. Així, és en l'àmbit territorial municipal (en els casos de poblacions més grans) i comarcal on es despleguen els serveis d'atenció a dones i al col·lectiu lgbti o s'elaboren els protocols contra les violències masclistes i s'estableixen els circuits d'actuació.

En els darrers anys, la implementació de polítiques de gènere ha fet un salt quantitatiu i qualitatiu en tot l'àmbit català, gràcies al desenvolupament normatiu però també institucional i polític, que ha permès comptar amb una estructura per desplegar accions vinculades a estratègies transversals de gènere.

Fins a arribar al moment actual, s'ha recorregut un camí llarg, encetat pels primers ajuntaments democràtics, en què comencen a sorgir serveis municipals especialitzats per a dones, sovint vinculats a les associacions de dones i al moviment veïnal. Alhora, apareixen les vocalies de dones, els centres de planificació familiar (pioners en el treball per la defensa dels drets sexuals i reproductius de les dones) o les escoles infantils públiques (0 a 6 anys), que afavoreixen la conciliació de la vida familiar i laboral de moltes dones.

És a partir dels anys 80 que trobem les primeres regidories i àrees de la dona, sobretot en municipis més grans i vinculades a l'àrea de polítiques socials. Al llarg dels anys 90 comencen a desenvolupar-se programes específics, sovint de caràcter sectorial (programes per la inserció laboral de les dones, per a l'abordatge de les violències masclistes, etc.).

En l'actualitat, les polítiques de dones no només es troben consolidades en l'àmbit local i comarcal, sinó que han fet un gir quant al seu enfocament. D'una banda, de considerar-se un "problema de dones" a concebre's com una qüestió de relacions culturals, socials i polítiques de gènere, que afecten tant a dones com a homes, així com a totes aquelles persones que no encaixen dins dels rols de gènere establerts, com ara les persones que manifesten una orientació sexual o una identitat de gènere no cisheteronormativa. D'altra banda, es passa d'una

perspectiva de política social – pal·liar la desigualtat i la discriminació –, a una perspectiva de drets – el dret al ple desenvolupament personal i al ple gaudi de les oportunitats, béns i serveis que la societat ofereix –. Finalment, d'unes polítiques compartimentades en l'àrea específica de dones, a unes polítiques transversals que impliquen la incorporació de la perspectiva de gènere en el conjunt d'àrees i departaments municipals i comarcals.

Quant a les polítiques de dones i de gènere a la comarca de les Garrigues, veiem una evolució similar a la de la resta de Catalunya. D'una banda, apareixen les **associacions de dones** – un total de 22 , en l'actualitat –, **fortament arrelades al territori i amb presència a gairebé tots els municipis de la comarca**. En diversos municipis aquestes associacions se centren en activitats molt concretes de tipus cultural i d'oci adreçades a dones i les seves integrants són, majoritàriament, de mitjana edat en endavant (exceptuant algunes localitats en què aquestes associacions estan integrades per la totalitat de dones del poble). Alhora, hi ha la **Federació d'Associacions de Dones de les Garrigues**, que rep el suport puntual de la tècnica del SIAD comarcal però que funciona de forma autònoma, tot i comptar amb la seva seu al Consell Comarcal. La Federació promou activitats culturals des d'una perspectiva més àmplia de **sensibilització en relació a la igualtat d'oportunitats i de difusió del paper que les dones garriguenques tenen, i han tingut, en diferents àmbits de la societat**. En els darrers anys han aparegut també **3 col·lectius feministes a la comarca**: l'Associació Feminista Les Histèriques, el Grup Feminista Maria Rius i l'Espona Col·lectiu Feminista; els quals presenten un perfil d'edat més jove i un enfocament no tant cultural com **reivindicatiu**; sense que s'hagi establert un vincle massa estret entre aquests grups i les associacions de dones preexistents.

Més endavant, apareixen serveis específics, com ara el **SIAD comarcal**, obert l'any 2007, amb l'objectiu d'**assessorar i proporcionar atenció psico-social i legal a les dones de la comarca**, tot donant resposta a demandes i necessitats de tipus social, laboral, relacionades amb la salut, el lleure o l'accés a noves tecnologies, entre d'altres; oferint suport a les associacions de dones, i facilitant a entitats i empreses la incorporació de la perspectiva de gènere.

Així mateix, el Consell Comarcal de les Garrigues i la Direcció General d'Igualtat del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies van subscriure, l'any 2018, un acord per impulsar un nou Servei d'Atenció Integral (SAI) per defensar els drets de les persones lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals (LGBTI) a la comarca, el qual forma part de la Xarxa SAI LGBTI de Catalunya.

D'altra banda, l'any 2007 s'aprova el *I Pla de polítiques de dones*, el *Pla d'acció i desenvolupament de polítiques per a les dones de les Garrigues 2007-2010*, que recollia les principals línies d'actuació que s'havien desenvolupat sobre polítiques per a les dones de la comarca de les Garrigues i es basava en els resultats de l'estudi *Dones i igualtat d'oportunitats a la comarca de les Garrigues* (desembre de 2005- juny de 2006); en les conclusions dels 5 *fòrums de dones locals* realitzats durant el mes de setembre de 2006 a les poblacions del Soleràs, Bellaguarda, Fullella, Vinaixa i Juneda; en el *Fòrum de Dones de les Garrigues* realitzat el 30 de setembre del mateix any, i en el Pla d'acció i desenvolupament de polítiques de dones de Catalunya (2005-2007).

L'any 2011 s'aprova el *II Pla de polítiques de dones de les Garrigues 2010-2015*, que es basa en el *Pla de polítiques de dones del govern de la Generalitat de Catalunya 2008-2011*. Aquest pla es va elaborar d'una diagnosi de detecció de necessitats en què es prengué com a referència la informació aportada per la Federació d'Associacions de Dones de les Garrigues que, l'any 2009, va organitzar i dinamitzar quatre grups de treball per analitzar la situació de la comarca en quatre aspectes: els serveis socials com a element de suport, l'accés a les noves tecnologies, mobilitat i comunicacions, i participació en l'entorn; així com la informació derivada de la recerca *Les associacions de dones com a dinamitzadores culturals i socials del món rural*, sobre l'associacionisme femení a les Garrigues.

Tot i que el *II Pla de polítiques de dones del Consell Comarcal de les Garrigues* tenia una voluntat transversal i de presència en tots els àmbits i àrees d'intervenció comarcals i locals, actuant com a instrument per a l'aplicació de l'enfocament de gènere i amb vocació d'implicar tots i totes les agents de la comarca; la realitat és que el desenvolupament d'aquest pla ha recaigut de forma gairebé íntegra sobre el SIAD comarcal, amb escassos recursos tècnics i econòmics

per desplegar-lo, i amb l'àrea de serveis socials i de joventut com a úniques àrees implicades en el desenvolupament d'algunes accions i eixos.

Gestió transversal del gènere: recursos polítics, tècnics i pressupostaris

A nivell comarcal la responsable del desplegament de polítiques de gènere és la tècnica del SIAD i del SAI comarcal, adscrits al departament d'Igualtat i Feminismes, la qual és responsable, a més, de l'atenció psico-social que aquests serveis ofereixen i de la gestió de situacions de violència masclista i la seva derivació a recursos especialitzats (en coordinació amb serveis socials).

Taula 9: Nombre d'usuàries i usuaris SIAD/SAI (2020)

Nombre atencions SIAD i SAI (2020)	519
Dones ateses	46
Assessoraments jurídics	16
Dones ateses al servei d'orientació jurídic	13
Visites al servei d'orientació psicològica	56
Dones ateses al servei d'orientació psicològica	10
Dones ateses per violència masclista	22
Atencions al col·lectiu LGBTI	1

D'aquesta manera, una sola tècnica (que en l'actualitat, a més, gaudeix d'una jornada reduïda per cures de 25 hores setmanals) ha de cobrir tant l'encàrrec d'atenció a dones i persones pertanyents al col·lectiu lgtbj, com l'encàrrec d'elaborar i difondre campanyes de promoció de la igualtat i prevenció de les violències masclistes, d'organitzar actes per diades específiques, d'oferir suport tècnic a municipis i empreses per a l'elaboració de plans d'igualtat i protocols contra l'assetjament o suport a entitats de dones i de coordinar-se amb l'Oficina Jove per organitzar accions coeducatives i de prevenció de les violències masclistes i lgbtifòbiques a les escoles.

Quant a pressupost, el SIAD/SAI va comptar, l'any 2020, amb un pressupost anual total de 64.319,02€, procedent de la Generalitat de Catalunya (Institut Català de les Dones i del Departament de Treball, Afers socials i Famílies) i de la Diputació de Lleida.

Taula 10: Pressupost comarcal àrea d'igualtat i lgbti, 2020

SIAD

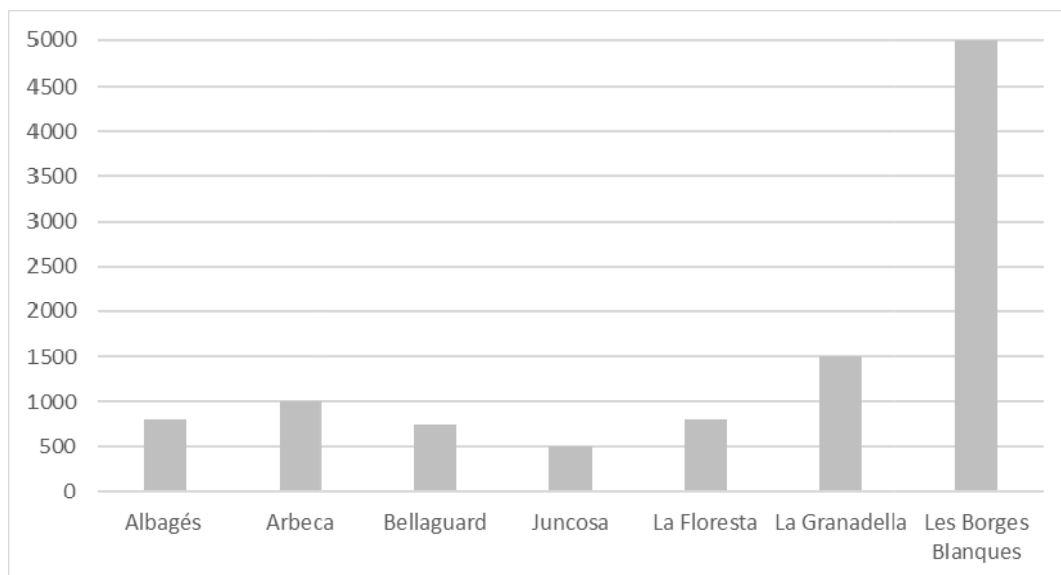
ICD: Fitxa 1	Prestació del servei d'informació i atenció a les dones.	23.000,00 €
ICD: Fitxa 2	Promoció de la igualtat efectiva de dones i homes i la transversalitat de la perspectiva de gènere.	200,00 €
ICD: Fitxa 3	Ampliació dels serveis que es presten en el SIAD per l'aportació dels fons del Pacte d'Estat en matèria de violència de gènere.	15.686,00 €
DIPUTACIÓ de Lleida	Promoció de les polítiques d'igualtat i la incorporació de la perspectiva de gènere i/o dels drets de no discriminació de les persones LGBTI	8.123,00 €
LGBTI. F38 CP	Plans i mesures d'igualtat de les persones LGBTI i lluita contra l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.	8.300,70 €
TREBALL. F37 CP	Plans i mesures d'igualtat en el treball	6.801,60 €
VIGE. F6 CP	Sistemes de resposta urgent per a dones que es troben en situació de violència i per als seus fills i filles.	2.207,72 €

Aquest pressupost que cobreix el salari de la tècnica adscrita a aquestes àrees, les accions desenvolupades, així com el servei externalitzat d'atenció jurídica a dones (i persones lgbti, en cas que hi hagués demanda), és insuficient per desplegar polítiques de gènere transversals, que requereixen d'inversió pressupostària en diferents àrees i de la participació del seu personal tècnic; tampoc permet un creixement d'unes àrees que cada vegada assumeixen major encàrrec a nivell social.

Quant al pressupost en igualtat amb què compten els municipis de la comarca, de la informació facilitada per a la elaboració de la present diagnosi, s'extreu que aquest és escàs, quan no inexistent i que, per tant, la implementació de polítiques de gènere depèn del suport actiu del Consell Comarcal:

Gràfic 11: Municipis de la comarca que compten amb pressupost específic d'igualtat

D'altra banda, els únics municipis que compten amb una figura tècnica per a l'àrea d'igualtat (una part de la jornada) són les Borges Blanques i la Granadella.

Quant a plans d'igualtat interns, només hi ha 4 municipis que n'hagin elaborat un (tot i l'obligació legal de totes les administracions públiques de comptar amb un pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes en l'àmbit laboral): Juncosa, la Granadella, l'Albi i les Borges Blanques.

Finalment, quan els municipis compten amb una àrea d'igualtat, aquesta no depèn d'una regidoria pròpiament d'igualtat sinó, en general, de la regidoria de benestar social o anàloga, exceptuant un parell de municipis en què s'ubicaria en regidories de "drets".

D'aquesta manera, l'elaboració d'instruments municipals necessaris per la transversalització de la perspectiva de gènere i el compliment de la normativa legal depèn d'un suport especialitzat que la majoria d'Ajuntaments de la comarca no pot assumir ni a nivell tècnic ni a nivell pressupostari i que una sola tècnica comarcal (amb una jornada reduïda i amb l'encàrrec principal d'oferir informació i atenció psico-social a les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti de la comarca) és incapaç d'absorbir.

Així, es constata la necessitat d'aprofundir en la gestió transversal del gènere que implica entendre la igualtat com un principi vertebrador de totes les actuacions públiques, abastant tots els àmbits municipals, regidories i conselleries; alhora que aquesta no ha de ser assimilada a una qüestió exclusiva de les dones i persones no cisheteronormatives, sinó adoptada com una qüestió que afecta tota la població, en tots els seus cicles vitals i en què, els homes, juguen un paper imprescindible i necessari per a la seva consecució.

Tot i això, a través de l'anàlisi qualitatiu i participatiu dut a terme, es detecta que al Consell Comarcal de les Garrigues, la igualtat tendeix a ser relegada a un àmbit concret, i, sovint, categoritzada com una qüestió de dones o de serveis socials, més que no pas de ciutadania. Més enllà d'aquestes dues àrees, només Joventut treballa de forma activa i transversal el gènere.

Taula 11: Síntesi Eix 1: Impuls i transversalització de les polítiques de gènere

<i>Punts forts i oportunitats</i>	<i>Àrees de millora i febleses</i>
✓ Existència de 2 plans d'igualtat comarcals previs. ✓ Realització d'accions en tots els eixos recollits al pla anterior. ✓ Important coordinació i col·laboració entre el SIAD/SAI, l'Oficina Jove i Serveis Socials. ✓ Teixit associatiu de dones fortament arrelat al territori. ✓ Emergència de col·lectius feministes al territori.	○ Manca d'una política transversal de gènere, que és relegada al servei d'atenció a les dones. ○ Pressupost de l'àrea d'igualtat escàs, tant al Consell Comarcal com als municipis. ○ Manca de pressupostos comarcals amb perspectiva de gènere. ○ Una única figura tècnica amb jornada reduïda que compagina la promoció de la igualtat amb l'atenció psicològica al SIAD/SAI.

5.4 EIX 2: ERRADICACIÓ DE LES VIOLÈNCIES MASCLISTES I LGBTIFÒBIQUES

Les Nacions Unides defineixen com a violències masclistes “aquells actes vers les dones i nenes que puguin tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com privada”.

La Llei catalana 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, incorpora una explicació estructural d'aquesta violència: “s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat”. D'altra banda, la Llei catalana 17/2020, de modificació de la Llei 5/2008, en el seu article 3, amplia les formes de violència masclista, considerant-ne la:

- **Violència física:** comprèn qualsevol acte de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.
- **Violència psicològica:** comprèn tota conducta o omissió que produeix en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaces, humiliació, vexacions, menysteniment, menyspreu, exigència d'obediència o submissió, coerció verbal, insults, aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat. La violència masclista també es pot dur a terme amb l'amenaça o la causació de violència física o psicològica contra l'entorn afectiu de la dona, especialment els fills i filles o altres familiars que hi convisquin o hi tinguin una relació directa, quan es dirigeixi a afligir la dona. També inclou la violència ambiental, que es duu a terme per mitjà de l'exercici de la violència sobre béns i propietats de la dona, amb valor econòmic o sentimental, o sobre els animals amb els quals té un vincle d'afecte, amb la finalitat d'afligir-la o de crear un entorn intimidatori.
- **Violència sexual:** comprèn qualsevol acte que atempti contra la llibertat sexual i la dignitat personal de la dona creant unes condicions o

aprofitant-se d'un context que, directament o indirectament, imposin una pràctica sexual sense tenir el consentiment ni la voluntat de la dona, amb independència del vincle que hi hagi entre la dona i l'agressor o agressors. Inclou l'accés corporal, la mutilació genital o el risc de patir-ne, els matrimonis forçats, el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, l'assetjament sexual i per raó de sexe, l'amenaça sexual, l'exhibició, l'observació i la imposició de qualsevol pràctica sexual, entre altres conductes.

- **Violència obstètrica i vulneració de drets sexuals i reproductius:** consisteix a impedir o dificultar l'accés a una informació veraç, necessària per a la
- presa de decisions autònomes i informades. Pot afectar els diferents àmbits de la salut física i mental, incloent-hi la salut sexual i reproductiva, i pot impedir o dificultar a les dones prendre decisions sobre llurs pràctiques i preferències sexuals, i sobre llur reproducció i les condicions en què es duu a terme, d'acord amb els supòsits inclosos en la legislació sectorial aplicable. Inclou l'esterilització forçada, l'embaràs forçat, l'impediment d'avortament en els supòsits legalment establerts i la dificultat per a accedir als mètodes contraceptius, als mètodes de prevenció d'infeccions de transmissió sexual i del VIH, i als mètodes de reproducció assistida, i també les pràctiques ginecològiques i obstètriques que no respectin les decisions, el cos, la salut i els processos emocionals de la dona.
- **Violència econòmica:** consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs fills o filles, en l'impagament reiterat i injustificat de pensions alimentàries estipulades en cas de separació o divorci, en el fet d'obstaculitzar la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella i en l'apropiació il·legítima de béns de la dona.
- **Violència digital:** consisteix en els actes de violència masclista i misogínia en línia comesos, instigats, amplificats o agreujats, en part o totalment,

amb l'ús de tecnologies de la informació i de la comunicació, plataformes de xarxes socials, webs o fòrums, correu electrònic i sistemes de missatgeria instantània i altres mitjans semblants que afectin la dignitat i els drets de les dones. Aquests actes causen danys psicològics i, fins i tot, físics; reforcen estereotips; danyen la dignitat i la reputació; atempten contra la privacitat i la llibertat d'obrar de la dona; li causen pèrdues econòmiques, i obstaculitzen la seva participació política i la seva llibertat d'expressió.

- **Violència de segon ordre:** consisteix en la violència física o psicològica, les represàlies, les humiliacions i la persecució exercides contra les persones que donen suport a les víctimes de violència masclista. Inclou els actes que impedeixen la prevenció, la detecció, l'atenció i la recuperació de les dones en situació de violència masclista.
- **Violència vicària:** consisteix en qualsevol tipus de violència exercida contra els fills i filles amb la finalitat de provocar dany psicològic a la mare.

Alhora, la Llei 17/2020 incorpora la mirada interseccional, és a dir, té en compte la concurrència de la violència masclista amb altres eixos de discriminació que fa que impacti de manera agreujada i diferenciada; i equipara les dones transgènere, als efectes d'aquesta llei, a les altres dones que han patit violència masclista en la mesura que es reconeixen com a dones.

D'altra banda, la Llei 11/2014, en defensa el dret de les persones pertanyents al col·lectiu lgbti a no ser discriminades i, en el seu article 9, obliga a oferir un servei d'atenció integral (SAI) per a atendre les persones que pateixin, hagin patit o estiguin en risc de patir discriminació o violència per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, amb la finalitat de donar respostes adequades, àgils, properes i coordinades a les necessitats d'aquestes persones.

Prevençió i atenció de les violències masclistes

La comarca de les Garrigues està adherida al *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista a la demarcació de Lleida*, que defineix el model d'intervenció i concreta les competències de cada institució i servei en els casos de violència masclista, i abasta les comarques de les Garrigues, la Noguera, el Pla d'Urgell, la Segarra, el Segrià, el Solsonès i l'Urgell.

A partir d'aquest protocol es crea la Taula Institucional, que és el màxim òrgan de representació i decisió del circuit per a l'abordatge de la violència a la demarcació de Lleida, essent les persones que en formen part les màximes representants de les diverses institucions implicades en l'abordatge de la violència a la demarcació de Lleida.

Cada comarca compta amb un equip l'objectiu del qual és pel bon funcionament del circuit a la comarca. Els equips comarcals compten amb representants de serveis socials, joventut, immigració, informació i atenció a la dona, serveis educatius, serveis territorials d'empresa i ocupació, dels centres de salut, de la policia autonòmica i, si escau, de la policia local.

Taula 12: Integrants de l'equip comarcal davant les violències masclistes

INTEGRANTS DE L'EQUIP COMARCAL DE LES GARRIGUES				
ENS	CÀRREC	NOM I COGNOMS	CORREU ELECTRÒNIC	TELÈFON
Polícia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra	Representant del Grup d'Atenció a la Victima de les Garrigues	Montse Dalmau	itpq6760@gencat.cat	973700000
Polícia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra	Caporal de l'oficina d'atenció ciutadana (OAC) de les Garrigues	Àngel Moreno	itpq629@gencat.cat	973700000
Consell Comarcal (CC) de les Garrigues	Coordinadora dels serveis socials bàsics	Tere Garsaball	ssocials@garrigues.cat	973142658
CC de les Garrigues	Treballadora social serveis socials bàsics	Raquel Farré Marta Palou	ssocials6@ccgarrigues.com ssocials7@ccgarrigues.com	973142658
CC de les Garrigues	Tècnica de joventut	Marta Peiró	dinamo2@garrigues.cat	973143447
CC de les Garrigues	Tècnica del SIAD	Cristina Guiu	siad@garrigues.cat	973142658
CC de les Garrigues	Tècnica d'immigració	Alba Minguella	immigracio@garrigues.cat	973142658
Polícia Local de les Borges Blanques	Caporal	Alfons López	policialocal@lesborgesblanques.cat	973142854
Departament d'Educació	EAP LL08 de les Garrigues	Carme Llobera	c5900763@xtec.cat	973143117
Departament de Salut – CAP La Granadella	Treballadora social	Rebeca Rodríguez	granadella.lleida.ics@gencat.cat	973133207
Departament de Salut – CAP Les Borges Blanques	Treballador/a social	Rosa López / Xavi Vilar	borges.lleida.ics@gencat.cat	973142033
DTASF – Oficina de Treball de Lleida (OTG)		Alejandra Broto	ot_lleida_soc@gencat.cat	973230550
DTASF – Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE)	Directora	Alexandra Aranda	dir.sielleida.tsif@gencat.cat	973246507
Departament de Justícia	Coordinadora de l'Oficina d'Atenció a la Victima del delictes	Neus Cucó	ncuco@gencat.cat	973725505

Pel que fa a la prevenció de les violències masclistes i lgbtifòbiques, des del SIAD i SAI comarcal es difonen campanyes adreçades al conjunt de la població i des de l'Oficina Jove, amb el suport del SIAD/SAI, es duu a terme aquesta prevenció, sovint a través d'intervencions en centres educatius, però no únicament. També es duen a terme algunes campanyes en col·laboració amb l'educadora dels serveis socials.

Així, algunes de les campanyes de sensibilització en igualtat, prevenció de la discriminació, de la lgbtifòbia i les violències masclistes que s'han dut a terme darrerament han estat:

- “18” Silenci? “Cada 18 segons 1 dona és maltractada en algun lloc del món”: campanya comarcal, que el 25 de Novembre es va dur als centres d'educació secundària, que recorda que una dona és maltractada cada 18 segons en algun lloc del món. Es va realitzar una re-difusió d'aquesta campanya, en què es va ficar el lema “Cada dia lluitem les violències masclistes”.

- “Posa’t les ulleres”: tallers que tenen com a finalitat que l’alumnat de primària conegui l’origen i com es construeixen les desigualtats, sàpiga identificar i trencar estereotips i mites de gènere, i pugui començar a responsabilitzar-se davant la perpetuació de les desigualtats.
- “Apropa’t”: és un projecte de l’Oficina Jove, tallers adreçats a alumnat de secundària en què es treballen diferents temàtiques de prevenció com el ara *bullying*, la violència de gènere, les xarxes socials, la sexualitat i l’afectivitat, així com altres amb temes de creixement personal com l’autoestima, la imatge personal o les habilitats comunicatives. El SIAD participa, concretament, en els tallers “Iguals vol dir iguals”.
- ‘Mirant dins l’armari’: tallers adreçats a l’alumnat dels centres d’educació secundària per a sensibilitzar sobre la diversitat sexual i de gènere, així com les diversitats de corporalitat, i prevenir la lgbtifòbia.
- Difusió de campanyes creades per d’altres institucions públiques, com ara “Malamente” o #BallemLliuresISensePor.

Quant al circuit comarcal d’atenció a situacions de violència masclista, la referent del mateix és la tècnica del SIAD. Quan es detecten casos a través de Mossos

d'Esquadra, de Salut o d'Educació, es contacta amb el SIAD que gestiona l'atenció i els recursos especialitzats i es coordina amb serveis socials per a la gestió de recursos socials del Consell Comarcal.

D'altra banda, la mateixa tècnica del SIAD és la referent del SAI i la responsable d'atendre persones que pateixen, han patit o es troben en risc de patir violències lgtbifòbiques.

Pel que fa al servei d'intervenció especialitzada (SIE) en atenció integral a les violències masclistes, aquest es troba a Lleida i des de l'any 2013 atén tots els àmbits de manifestació de la violència masclista, tant el de la parella, com el familiar, laboral o comunitari. En aquest sentit, l'equipament té com a objectius principals oferir a les dones i a les seves filles i fills una informació de qualitat sobre els recursos de la xarxa pública i associativa; proporcionar-los una atenció social i terapèutica especialitzada i continuada; adequar el model d'intervenció social, legal i terapèutic al procés de les dones que han patit o pateixen violència; potenciar programes específics i integrals de prevenció, assistència i reparació; i treballar coordinadament amb els serveis externs, atenent el procés específic de cadascuna de les dones.

Quant a mancances i dificultats detectades a través de les entrevistes realitzades i l'anàlisi del circuit, trobem:

- Dificultat d'accés als serveis per part de les dones i persones que pateixen violències lgtbifòbiques, en una comarca amb pobres connexions i escassa freqüència a nivell de transport públic.
- Manca d'allotjaments d'urgència i de llarga estada a la comarca, davant situacions de violència masclista.
- Absència d'atenció social i especialitzada fora de l'horari dels serveis: no existeix acompanyament 24 hores; aquest tipus d'atenció és vehiculada per Mossos d'Esquadra, ja que no existeix un servei comarcal 24 hores i el provincial és molt feble.

- D'altra banda, els serveis socials compten amb una partida pressupostària reduïda per a l'atenció de situacions de violències masclistes no es dona gestió de recursos residencials per part del Consell Comarcal.

Quant a la prevenció de les violències sexuals, a través de l'Oficina Jove s'ha ofert la possibilitat de comptar amb punts liles en espais d'oci nocturn i formació específica relacionada, a través de l'associació *Noctàmbulas*. Hi ha hagut algun municipi que també ha comptat amb un punt lila en festivitats assenyalades sense el suport comarcal. En concret, els municipis que han fet prevenció de les violències sexuals en espais d'oci nocturn, són:

- Albagés
- Arbeca
- Cervià de les Garrigues
- El Cogul
- El Soleràs
- Fulleda
- Granyena de les Garrigues
- Juneda
- La Floresta
- La Granadella
- L'Albi
- Les Borges Blanques
- Puiggròs

Prevenció i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe, d'orientació sexual, d'identitat o d'expressió de gènere en l'àmbit laboral

Les diferents formes d'assetjament derivades del sistema sexe gènere en l'àmbit laboral són una manifestació més de les violències masclistes i lgbifòbiques, motiu pel qual cal dotar-se d'eines per prevenir-les, detectar-les, abordar-les i reparar les persones que les pateixen.

L'actual Llei catalana 17/2020, de modificació de la Llei catalana 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, inclou a més de l'assetjament sexual i per raó de sexe, l'assetjament per raó d'orientació sexual, d'identitat o

d'expressió de gènere com a formes de violència masclista en l'àmbit de les organitzacions i l'obligació de totes les organitzacions de contar amb mesures per prevenir-los i canals per denunciar-los i de les administracions públiques i organitzacions polítiques de recollir aquestes mesures en protocols específics.

El Consell Comarcal de les Garrigues compta amb un protocol intern de prevenció de l'assetjament sexual i per raó de sexe, que no incorpora, però, les altres tipologies d'assetjament prèviament esmentades ni està adequat a la normativa legal vigent, motiu pel qual requereix d'una actualització.

D'altra banda, des del SIAD s'ha ofert informació - amb edició de material específic - a i suport a entitats i municipis per tal que puguin elaborar el seu propi protocol de prevenció i abordatge de l'assetjament però, novament, la capacitat de suport tècnic és limitat així com la capacitat econòmica de contractació de serveis especialitzats per a la redacció d'aquests protocols.

Taula 13: Eix 2 "Erradicació de les violències masclistes i lgbti-fòbiques"

Punts forts i oportunitats	Àrees de millora i febleses
✓ SIAD territorial integrat al Protocol per l'abordatge de la violència masclista de la demarcació de Lleida. ✓ Important coordinació i col·laboració entre el SIAD/SAI, l'Oficina Jove i Serveis Socials. ✓ Paper actiu en la difusió i desenvolupament de campanyes de prevenció de les violències masclistes i la lgbtifòbia. ✓ Promoció dels punts liles des de l'Oficina Jove comarcal.	○ Dificultat d'accés als serveis especialitzats per xarxa de transport públic deficitària. ○ Manca d'allotjaments d'urgència i de llarga estada a la comarca. ○ Absència d'atenció social i especialitzada fora de l'horari dels serveis. ○ Manca de finançament per atenció a violències masclistes per part del Consell Comarcal. ○ Capacitat tècnica i pressupostària limitada per donar suport als municipis de la comarca en l'elaboració de protocols d'abordatge de l'assetjament.

5.5 EIX 3: USOS DEL TEMPS, REPARTIMENT DELS TREBALLS I PARTICIPACIÓ SOCIOPOLÍTICA DE LES DONES

Usos del temps i repartiment dels treballs

Tot i les diferents normatives existents i el reconeixement formal de la igualtat, a l'àmbit laboral la igualtat efectiva entre dones i homes està lluny de ser una realitat, persistint marcades diferències pel que fa a les oportunitats d'accés al mercat de treball, les funcions i rols desenvolupats, la presència en llocs de

direcció i presa de decisions o a les retribucions. Aquestes diferències són tan habituals que han donat lloc a una terminologia específica per assenyalar-les: segregació horitzontal i vertical, sostre de vidre, terra enganxifós o bretxa salarial.

D'altra banda, aquestes diferències – i discriminacions – presents al mercat laboral estan directament relacionades amb la tradicional divisió sexual del treball, que ha tendit a atribuir a les dones el treball domèstic i reproductiu, a l'esfera privada, i als homes el treball productiu, a l'esfera pública. No obstant això, no es tracta únicament que les dones no vulguin ser relegades al desenvolupament d'unes tasques determinades i els homes a unes altres, sinó que aquesta divisió sexual del treball no és tan certa, de manera que moltes dones es troben presents al mercat laboral remunerat o considerat “productiu”, alhora que assumeixen la major part de les responsabilitats domèstiques i d'atenció a les persones, el que s'ha anomenat “doble jornada laboral” o “doble presència”⁷. La doble presència no només té un impacte molt important sobre les oportunitats laborals de les dones, sinó també sobre la seva salut, la seva economia i les seves possibilitats de desenvolupar-se a nivell personal.

Cal recordar que a la comarca de les Garrigues ens trobem amb un índex de dependència global gairebé 10 punts percentuals per sobre de la mitjana catalana, degut sobretot als elevats índex d'envelliment i sobreenvelliment de la població garriguenca: aquesta dada no es pot llegir de forma aparentment neutra, sinó que cal tenir present el seu impacte de gènere, atès que les dones continuen sent les principals cuidadores i que les exigències de cura es veuen incrementades per la dificultat d'accés a serveis d'atenció a la dependència quan aquests no es troben en el municipi.

⁷ El concepte “doble presència” vol transmetre la idea que la jornada reproductiva no comença quan finalitza la productiva, i a l'inrevés, sinó que, sovint, es donen de forma sincrònica (per exemple, quan una dona ha de plegar abans de la feina per recollir un infant malalt de l'escola o condueix cap a l'oficina pensant que ha d'anar a comprar per fer el sopar d'aquell dia).

Taula 14: Índex de dependència a la comarca de les Garrigues

	les Garrigues	Catalunya
Índex de dependència juvenil	20,5	23,2
Índex de dependència de la gent gran	40,5	28,8
Índex de dependència global	61	52

Quant a serveis d'atenció a la dependència oferts pels municipis, tots els municipis de la comarca ofereixen assistència domiciliària – a través del servei que depèn la unitat bàsica de serveis socials o d'altres entitats –, 3 que compten amb un centre de dia, 2 que ofereixen suport a persones cuidadores, 2 llars-residencials, 1 centre especial de treball i un servei de transport adaptat. Cal esmentar, en aquest punt, el suport domiciliari dut a terme des de serveis socials del Consell Comarcal i el programa EMPIC, dins el Pla estratègic comarcal, als quals es farà referència amb major detall en l'apartat sobre cohesió social.

Quant a l'atenció a la petita infància, només 8 municipis de la comarca contenen amb llar d'infants o escola bressol pública i 1 municipi amb un servei de canguratge públic. Des del Consell Comarcal no es facilita cap tipus d'ajut econòmic ni servei adreçat als municipis que no compten amb aquests recursos i, únicament, des de serveis socials, es gestionen ajuts a la petita infància per a famílies en situació de risc social.

Taula 15: Escoles infantils a la comarca de les Garrigues

Nom del centre	Població	Titularitat
EEI Sant Jaume	Arbeca	Pública
EEI L'Escoleta	Juneda	Pública
EEI les Garrigues	La Granadella	Pública
EEI Municipal	L'Albi	Pública

<i>EEl Municipal</i>	Les Borges Blanques	Pública
<i>C. Mare Déu Montserrat</i>	Les Borges Blanques	Privada
<i>EEl L'Escoleta</i>	Puiggròs	Pública
<i>EEl Municipal</i>	Vinaixa	Pública
<i>EEl Municipal</i>	Juncosa	Pública

D'aquesta manera, a nivell d'atenció a les persones grans, malaltes i amb discapacitat, a nivell comarcal existeix una important xarxa de recursos de suport, mentre que a nivell de petita infància, la xarxa és limitada, dificultant la conciliació de la vida personal, familiar i laboral de les famílies amb criatures petites, i en concret de les dones, contribuint a una distribució més equitativa de les feines productives i reproductives.

En aquest sentit, és important assenyalar, que a banda dels serveis de suport a les cures, una reorganització de la política del temps en l'àmbit laboral és imprescindible per tal d'assolir una veritable conciliació entre les diferents esferes de la vida de les persones.

o – amb edició de material gràfic específic – i de difusió dels plans d'igualtat d'oportunitats en l'àmbit del treball – realització de tallers i distribució de material i guies per a la elaboració de plans – com unes eines que permeten incidir sobre l'organització horària de les empreses, les entitats i els ens locals.

Participació sociopolítica de les dones

Les dones juguen un paper important en la construcció, el manteniment i la transformació de la societat. Els sabers i coneixements que han desenvolupat al llarg de la història, però, no han rebut prou reconeixement, atès que tradicionalment se'ls ha assignat l'esfera domèstica i privada i, tot i que en la realitat sempre han estat presents a l'esfera pública, la mirada androcèntrica les ha deixades en l'ombra o les ha relegades a llocs amb poca capacitat de decisió i lideratge. Així, la participació és també una forma d'apoderament de les dones, d'incrementar la seva autonomia i de potenciar el seu enfortiment social i polític.

Per tal de potenciar la participació social i política cal, en primer lloc, analitzar els factors que condicionen aquesta participació:

- La doble presència de les dones en els treballs productius i reproductius, a la qual, caldria afegir la participació en la vida sociopolítica del municipi. A més de la càrrega en temps, aquesta doble presència implica una pressió social: considerades responsables principals de les tasques domèstiques i de cura, les dones només es poden permetre participar quan ja han complert amb aquestes responsabilitats.

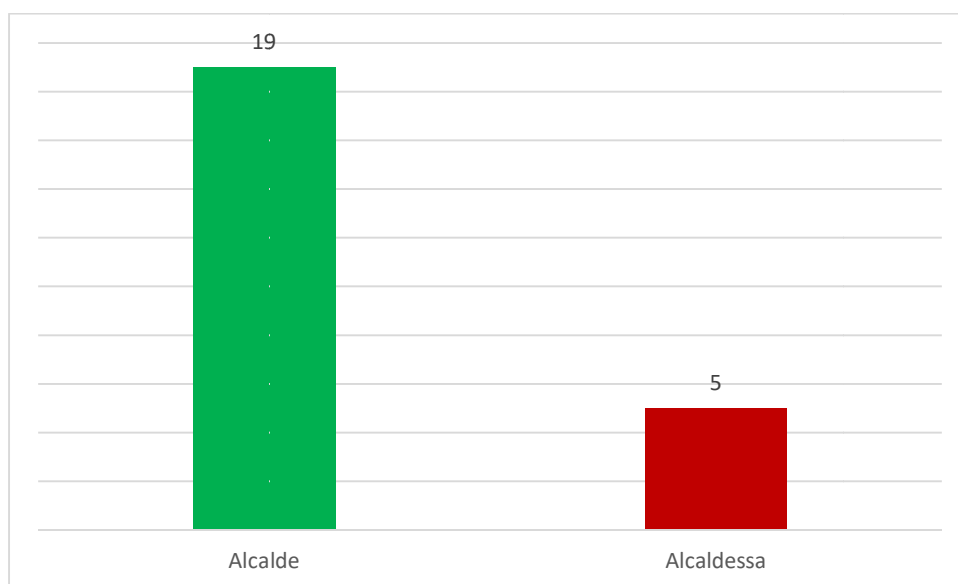
- Manca de referents de dones en llocs de lideratge a l'espai públic, així com una socialització de gènere que, de vegades, no ha potenciat el desenvolupament de certes habilitats i capacitats que s'activen en aquest espai, derivant en una manca de confiança a l'hora d'assumir certs rols.
- Existència d'estereotips i prejudicis sexistes que contribueixen a desacreditar les aportacions de les dones o a menystenir una visió femenina de la realitat.

Participació política

Quant a la participació política de les dones a la comarca de les Garrigues, cal dir que hi ha presència femenina en gairebé tots els equips de govern municipals, tot i que en la majoria d'ells representen menys del 50% dels membres del consistori, exceptuant els municipis de el Cogul, el Vilosell, Juncosa, la Granadella, l'Albi i les Borges Blanques, en què trobem més dones que homes a l'equip de govern.

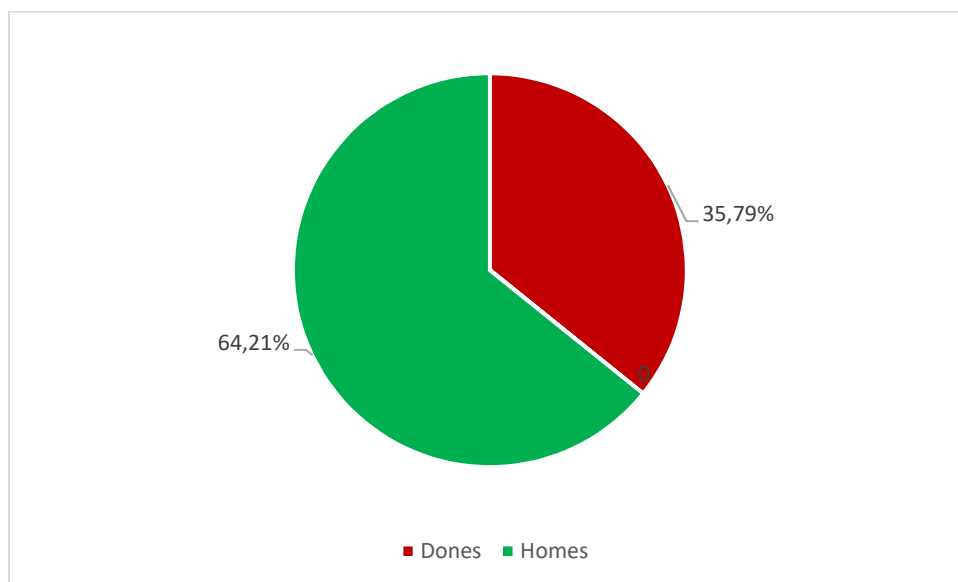
Pel que fa a la màxima representació municipal, l'alcaldia, únicament 5 municipis compten amb una dona al capdavant de l'Ajuntament, mentre que la resta d'alcaldis estan ocupades per homes.

Gràfic 12: Alcaldies segons sexe a la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)

Gràfic 13: Presència de dones als governs municipals de la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)

Taula 16: Presència de dones als governs municipals de la comarca de les Garrigues (consulta 03/2021)

Municipi	% dones govern	Alcaldia
Albagés	40,00	Alcalde
Arbeca	40,00	Alcalde
Bellaguarda	14,28	Alcalde
Bovera	0,00	Alcalde
Castelldans	14,29	Alcalde
Cervià de les Garrigues	42,86	Alcaldessa
El Cogul	80,00	Alcaldessa
El Soleràs	33,33	Alcalde
El Vilosell	60,00	Alcalde
Els Omellons	20,00	Alcalde
Els Torms	0,00	Alcalde
Fulleda	33,33	Alcalde
Granyena de les Garrigues	40,00	Alcalde
Juncosa	57,14	Alcalde
Juneda	33,33	Alcalde

<i>La Floresta</i>	20,00	Alcalde
<i>La Granadella</i>	75,00	Alcaldessa
<i>La Pobla de Cérvoles</i>	40,00	Alcalde
<i>L'Albi</i>	57,14	Alcaldessa
<i>Les Borges Blanques</i>	57,14	Alcalde
<i>L'Espluga Calba</i>	14,29	Alcalde
<i>Puiggròs</i>	28,57	Alcaldessa
<i>Tarrés</i>	33,33	Alcalde
<i>Vinaixa</i>	25,00	Alcalde

La masculinització dels càrrecs electes dels municipis es tradueix en una masculinització dels càrrecs del Consell Comarcal, presidit per un home i en què les **dones** tenen una **presència del 27,27%**, percentatge inferior a la mitjana femenina als governs municipals que, com hem vist, se situa en 35,79%.

D'altra banda, les dones s'ubiquen en les àrees de benestar social i d'ensenyament, amb consonància amb els governs municipals, en què les dones tendeixen a concentrar-se en àmbits social, educatiu i de cultura i són absents en àmbits com ara economia, transport, urbanisme o agricultura.

D'aquesta manera, la composició política del Consell Comarcal, de la mateixa manera que la composició política de molts municipis, replica la segregació horitzontal de gènere en l'àmbit públic.

Taula 17: Composició del Consell Comarcal de les Garrigues per sexe (consulta 03/2021)

Càrrec	Sexe
<i>Presidència</i>	Home
<i>Comissió Especial de Comptes</i>	
<i>Conselleria Medi Ambient i Salut</i>	
<i>Vicepresidència primera</i>	Home
<i>Conselleria Finances i Promoció Econòmica</i>	
<i>Vicepresidència segona</i>	Home
<i>Conselleria Transport</i>	

<i>Vicepresidència tercera</i> <i>Conselleria Agricultura</i>	Home
<i>Vicepresidència quarta</i> <i>Conselleria Benestar social</i>	Dona
<i>Conselleria Cultura i Turisme</i>	Home
<i>Conselleria Ensenyament</i>	Dona
<i>Conselleria Joventut</i>	Home
<i>Conselleria Esports</i>	Home
<i>Portaveu Grup</i>	Dona
<i>Portaveu Grup</i>	Home

Vida associativa i entitats

La vida associativa i d'entitats al territori de les Garrigues és molt rica i ha jugat un paper cabdal en el desenvolupament de la comarca. Des de cooperatives agrícoles, a les entitats culturals, les associacions de dones, els col·lectius feministes i de la defensa del territori, als casals de gent gran i els clubs esportius, la vida social es troba fortament dinamitzada a través de l'organització de la societat civil.

Algunes de les entitats socials destacades de la comarca són:

- Ateneu popular garriguenc: entitat cultural i cívica amb l'objectiu de promoure i difondre la cultura i la realitat de la comarca.
- Associació garriguenca de comunicacions: edició revista quinzenal d'informació general "SomGarrigues".
- Associació joves d'Arbeca: foment d'activitats lúdiques i culturals entre el jovent arbequí.
- Associació grup d'esplai Apassomi: entitat dedicada a l'educació en el lleure.
- Grup l'Esclat: nascuda com a coral infantil, més tard esdevinguda Orfeó Junedenc, es dedica a la difusió d'activitats artístiques per infants, joves i persones adultes.
- Associació Grums: promoció de l'oci saludable entre el jovent del poble de les Borges Blanques i activitats socials i culturals per a famílies i socis i sòcies.

- Diablers i Tabalers del Grup Recerca: colla de diablers i tabalers de les Borges Blanques, creada l'any 1988.
- Els Borjuts: colla de diablers i tabalers de les Borges Blanques, creada l'any 2017.
- La Banqueta de Juneda: associació que es dedica a preservar el patrimoni natural de Juneda, i a la protecció i reconeixement oficial de les banquetes arbrades dels Canals d'Urgell a Parcs Arbrats de la Plana Urgellenca.
- Les Obagues ecocentre: entitat que aglutina un centre d'apropament a la natura, un camp d'aprenentatge, l'Associació Lo Secanet, entitat d'educació ambiental i Obagues-Talma, una lleteria amb valor social.
- Associació Trenca: millora i preservació del patrimoni natural, recuperació de la fauna autòctona i a l'educació ambiental.

D'altra banda, les associacions de dones tenen una presència molt significativa a la comarca i poden trobar-se en 22 dels 24 municipis que conformen les Garrigues:

Taula 18: Associacions de dones a la comarca de les Garrigues

ASSOCIACIÓ DE DONES LA GINESTA	ALBAGÉS, L'
ASSOCIACIÓ DE DONES ALOSA	ALBI, L'
ASSOCIACIÓ DE DONES L'OLIVERA ARBEQUINA	ARBECA
ASSOCIACIÓ DE DONES L'ALZINA	BELLAGUARDA
ASSOCIACIÓ DE DONES LA ROSADA	BORGES BLANQUES, LES
FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE DONES DE LES GARRIGUES	BORGES BLANQUES, LES
ASSOCIACIÓ DE DONES L'OLIVERA	BOVERA
ASSOCIACIÓ DE DONES L'ESPLENDOR	CASTELLDANS
ASSOCIACIÓ DE DONES LES SET VALLS	CERVIA DE LES GARRIGUES
ASSOCIACIÓ DE DONES L'ESTEL	COGUL, EL
ASSOCIACIÓ DE DONES LES PORTELLES	ESPLUGA CALBA, L'
ASSOCIACIÓ DE DONES L'ESPIGOL	FLORESTA, LA
ASSOCIACIÓ DE DONES LA MARINADA	FULLEDA
ASSOCIACIÓ DE DONES EL ROURE	GRANADELLA, LA
ASSOCIACIÓ DE DONES L'AMISTAT	JUNCOSA
ASSOCIACIÓ DE DONES JUNIETA	JUNEDA
ASSOCIACIÓ DE DONES ELS VILARS	OMELLONS, ELS

ASSOCIACIÓ DE DONES LA JONQUERA	POBLA DE CERVOLS
ASSOCIACIÓ DE DONES EL PORTAL	PUIGGRÒS
ASSOCIACIÓ DE DONES ELAIA	SOLERÀS, EL
ASSOCIACIÓ DE DONES SALAGUT	TORMS, ELS
ASSOCIACIÓ DE DONES LES LLOPES	VILOSELL, EL
ASSOCIACIÓ DE DONES LA RUELLA	VINAIXA

L'activitat d'aquestes associacions és, majoritàriament, de trobada social entre les dones del poble i de tipus cultural, sovint, vinculada a la celebració de les festes majors. En alguns municipis, aquestes entitats aglutinen totes les dones de la població, però, en general, les sòcies són dones de mitjana edat en amunt; exceptuant municipis com la Granadella o Fulleda, en què aquestes entitats incorporen també força dones joves, tot diversificant el tipus d'activitat organitzada.

En algunes localitats trobem dones migrades integrant les associacions, mentre que en d'altres es dona una important separació entre les dones autòctones i les dones novingudes o d'origen estranger.

D'altra banda, la *Federació d'Associacions de Dones de les Garrigues* juga un paper important a nivell de dinamització cultural i difusió del valor de la igualtat de gènere, alhora que organitza una trobada comarcal anual d'intercanvi i reflexió sobre les qüestions que afecten les dones i treballar la sensibilització en igualtat.

D'una d'aquestes trobades anuals va sorgir el **grup de teatre "Rel·lotge de sorra garriguenc"**, que actualment funciona de manera autònoma respecte de la Federació i té com objectiu recuperar la història en clau de dona, generant reflexió sobre la igualtat, les violències masclistes, i qüestions lgbti, a través de peces teatrals pedagògiques i de l'humor.

A la comarca trobem, també, **3 grups feministes: Les Histèriques a Juneda, L'Espona a la Granadella i Maria Rius a les Borges Blanques**. Aquests col·lectius, de perfil d'edat més jove que la mitjana de les associacions de dones, i tipus d'activitat de caire reivindicatiu i desmarcat de les institucions, han estat actius en l'organització d'espais feministes en festes, de manifestacions i accions en

diades assenyalades com ara el 8 de Març i el 25 de Novembre i, també, alguna d'elles, en la reflexió sobre les violències sexuals als espais d'oci nocturn.

No es trobem, però, una relació habitual entre els col·lectius feministes i les associacions de dones ni amb la Federació, com tampoc entre aquests col·lectius i el SIAD comarcal. Aquesta manca de relació ve donada, probablement, pels diferents objectius i enfocament quant a l'activitat desenvolupada, així com al diferent perfil de dones que integren les associacions i els col·lectius feministes, d'una banda; i l'estratègia no institucional dels col·lectius feministes, d'altra. En tot cas, es valora l'interès i l'oportunitat de **crear espais periòdics de trobada entre aquests grups i entitats i també el SIAD**, en un espai del tipus "Taula de dones", per tal de posar en comú visions, necessitats i oportunitats de col·laboració i transformació del territori.

Pel que fa a entitats vinculades al col·lectiu lgbti, no es té constància de l'existència de cap en tot el territori de la comarca de les Garrigues, alhora que s'aprecia, a través de les entrevistes i grups de discussió, que és una **temàtica escassament treballada per la resta d'entitats**. En aquest sentit, cal recordar que l'entitat, ubicada a Lleida, *Colors de Ponent* (que ha realitzat diversos tallers en centres educatius de la comarca) ha assenyalat que encara avui moltes persones no normatives a nivell de gènere o d'orientació sexual han de marxar dels seus pobles o viure ocultant la seva orientació sexual o identitat sentida.

En aquest sentit, *Colors de Ponent* va presentar un seguit de mocions a diverses capitals de comarca en què, entre d'altres, es demanava penjar la bandera LGBTI al balcó de l'Ajuntament en dies assenyalats. En tot cas, l'entitat és conscient que la incidència sobre el conjunt de municipis cal fer-la a través dels serveis d'atenció integral (SAI) comarcals.

Quant a la formació interna i la sensibilització de les entitats de la comarca de les Garrigues en relació a temàtiques de gènere i lgbti, de les entrevistes i del grup de discussió realitzat, es desprèn que algunes entitats han fet un esforç d'autoformació però que cal seguir aprofundint en aquestes qüestions, així com en la prevenció de les violències masclistes i sexuals i en el significat de la coeducació en aquelles entitats de l'àmbit educatiu. Si bé la responsabilitat de formar-se sobre aquesta matèria recau en bona part sobre les entitats mateixes,

és cert que moltes no compten amb els coneixements ni els recursos econòmics per poder-ho fer de forma global, més enllà d'accions puntuals. En algunes ocasions les entitats han rebut el suport de l'Oficina Jove (per exemple, en relació als punts liles i la formació relacionada) i del SIAD comarcal, però es detecta una manca d'estratègia global de formació en gènere i qüestions lgbti adreçada al món associatiu i de les entitats. Estratègia que requereix, d'una banda, suport tècnic i, d'altra pressupost i que, en l'actualitat, sembla poc viable d'aplicar si ha de recaure exclusivament sobre la tècnica del SIAD i, a molt estirar, de l'Oficina Jove.

Taula 19: Síntesi Eix 3: Usos del temps, repartiment dels treballs i participació sociopolítica de les dones

Punts forts i oportunitats

- ✓ Programes d'atenció a la gent gran vinculats al Consell Comarcal: atenció domiciliària i programa EMPIC.
- ✓ Promoció de la cultura de la conciliació des del SIAD.
- ✓ Presència femenina en gairebé tots els equips de govern municipals.
- ✓ Paper cabdal del teixit associatiu i, especialment, de les associacions de dones en la dinamització social i cultural del territori.
- ✓ Organització anual de trobada de dones de la comarca, promoguda per la Federació d'Associacions de Dones.
- ✓ Grup teatral comarcal de

Àrees de millora i febleses

- Elevat índex de dependència global.
- Escassos recursos d'atenció a la petita infància a nivell municipal i manca de suport comarcal.
- Escassos recursos tècnics i pressupostaris que afavoreixin el desplegament de plans d'igualtat i d'altres programes que recullin mesures en l'àmbit de la conciliació.
- Presència femenina als governs municipals i al Consell Comarcal per sota del 50%.
- Únicament 5 alcaldesses sobre un total de 24 alcaldies.
- Escassa relació entre les associacions de dones, la federació i els col·lectius

promoció de la igualtat de gènere.

- ✓ Existència de grups feministes a la comarca.

feministes.

- Escassa relació entre els col·lectius feministes i el SIAD comarcal.
- Manca de col·lectius lgbti a la comarca.
- Manca d'estratègia global per a la capacitat en gènere i qüestions lgbti de les entitats.

5.6 EIX 4: COEDUCACIÓ I PRODUCCIÓ I EXPRESSIONS CULTURALS AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE I LGBTI

Coeducació

Es parla de coeducació en referència a un model educatiu que s'orienta a disminuir les desigualtats de gènere i a erradicar la jerarquia d'allò masculí sobre allò femení, així com la jerarquia d'unes formes familiars i afectiu-sexuals sobre la resta de models relacionals.

La coeducació, com a proposta transformadora, parteix del reconeixement de l'existència de desigualtats socials entre dones i homes, entre nenes i nens, noies i nois, i de la prevalença d'uns valors culturals androcèntrics, sexistes i heteronormatius; així com d'uns rols de gènere estereotipats; alhora que assenyalava la invisibilització de l'experiència viscuda per les dones i per les persones d'identitats no normatives i el menysteniment que han patit els valors tradicionalment considerats femenins.

Així, la convivència de nois i noies en un mateix espai educatiu no garanteix, per sí mateixa, l'eradicació d'elements discriminatoris ni la creació d'un univers simbòlic en què prengui valor allò tradicionalment considerat femení o invisibilitzat. D'aquesta manera, el model coeducatiu suposa el reconeixement per part de la comunitat educativa de les diferents formes en què l'heterosexualisme es reproduïx al món educatiu (a través de les relacions que

s'estableixen, la distribució dels espais de joc, dels materials pedagògics, dels continguts curriculars, de les pràctiques docents, etc.), i la consciència d'aquesta comunitat com a part implicada en la producció i reproducció o la transformació de les desigualtats.

D'aquesta manera, implementar un model coeducatiu suposa intervenir amb el conjunt de la comunitat educativa (alumnat, professorat, educadors i educadores del temps de lleure, monitoratge i famílies) des de la primera infantesa fins a l'adolescència i joventut, afavorint un desenvolupament ple i lliure, perquè cada nena i nen pugui construir la seva personalitat i la seva identitat sense condicionaments de gènere ni d'orientació sexual, assegurant el respecte envers el seu propi cos i la seva persona, així com envers els altres cossos i les altres persones.

Quant a la intervenció específicament coeducativa als centre educatius de la comarca, de les entrevistes realitzades es desprèn que hi ha consciència de la necessitat de treballar la igualtat en aquest àmbit, tot i que en la pràctica, no s'han realitzat formacions específiques organitzades des del Consell Comarcal adreçades a mestres, professorat o altres agents educatius que garanteixin l'eradicació d'estereotips i rols sexistes en els espais educatius formals i informals. En canvi, sí que es realitzen diverses intervencions coeducatives puntuals del tipus tallers i dinamització de diades com ara el dia de les dones o contra l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia adreçades a l'alumnat dels centres educatius i a les famílies, promogudes pel SIAD, l'Oficina Jove i l'educadora social de serveis socials bàsics del Consell (com ara els programes "Apropa't", "Posa't les ulleres", "Mirant dins l'armari" i xerrades Míriam Tirado o Daniel Gabarró).

D'altra banda, des de l'any 2021, tots els centres educatius compten amb una figura referent en coeducació.

Taula 20: Centres i entitats educatives a la comarca de les Garrigues

Llars

<i>EEl Sant Jaume</i>	Arbeca
<i>EEl L'Escoleta</i>	Juneda

<i>EEl les Garrigues</i>	La Granadella
<i>EEl Municipal</i>	L'Albi
<i>EEl Municipal</i>	Les Borges Blanques
<i>C. Mare Déu Montserrat</i>	Les Borges Blanques
<i>EEl L'Escoleta</i>	Puiggròs
<i>EEl Municipal</i>	Vinaixa
<i>EEl Municipal</i>	Juncosa
<i>Primària</i>	
<i>ESC Albirka</i>	Arbeca
<i>ESC Els Set Focs</i>	Bellaguarda
<i>ESC Vallmajor</i>	Bovera
<i>ESC Timorell</i>	Castelldans
<i>ESC El Cèrvol</i>	Cervià de les Garrigues
<i>ESC del Soleràs</i>	El Soleràs
<i>ESC Manuel Ortiz</i>	Juneda
<i>ESC L'Espígol</i>	Juncosa
<i>ESC Nrta. Sra. De Gràcia</i>	La Granadella
<i>ESC Mare Déu Montserrat</i>	L'Albagés
<i>ESC Els Aubis</i>	L'Albi
<i>ESC Joan XXIII</i>	Les Borges Blanques
<i>C. Mare Déu Montserrat</i>	Les Borges Blanques
<i>ESC Porcel de Cervera</i>	L'Espluga Calba

<i>ESC Abat Ruera</i>	Puiggròs
<i>ESC Sant Bonifaci</i>	Vinaixa
<i>Secundària</i>	
<i>INS l'Olivera</i>	La Granadella
<i>INS Josep Vallverdú</i>	Les Borges Blanques
<i>C. Mare Déu Montserrat</i>	Les Borges Blanques
<i>Altres</i>	
<i>Associació Grums</i>	Les Borgeus Blanques
<i>Associació Talma</i>	Juneda
<i>CdA Les Obagues</i>	Juneda
<i>Escola Agrària</i>	Les Borges Blanques
<i>Escola de música</i>	Les Borges Blanques
<i>Grup d'esplai Apassomi</i>	Les Borges Blanques
<i>Grup l'Esclat</i>	Juneda
<i>Unitat d'escolarització compartida</i>	Les Borges Blanques

Pel que fa a l'educació en el temps d'oci, de les entrevistes realitzades, es desprèn que en moltes entitats no s'ha fet formació específica en coeducació, tot i que des de l'Oficina Jove s'han ofert algunes accions formatives.

Pel que fa a la prevenció de les violències masclistes i lgbtifòbiques en entorns escolars, no consta que cap centre educatiu compti amb protocols específics per a l'abordatge del bullying sexista, homòfobic o transfòbic, tot i que amb l'alumnat s'han realitzat tallers per a l'establiment de relacions sanes, no abusives i per treballar l'autoestima i un autoconcepte positiu. Tot i això, sí que existeix un Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres

educatiu, facilitat pel Departament d'Ensenyament, de la Generalitat de Catalunya.

Producció cultural de les dones i del col·lectiu lgbti

Les dones i les persones del col·lectiu lgbti són creadores, transmissores i receptores de cultura. Tot i això, sovint les seves aportacions en aquest àmbit són invisibilitzades, trobant obstacles en la difusió de les seves obres o per obtenir finançament així com per accedir a certs àmbits culturals tradicionalment copats pels homes i per uns valors culturals androcèntrics i heteronormatius. Molt especialment, les dones troben dificultats en ocupar llocs de direcció artística o els alts càrrecs d'institucions culturals.

Per tal d'assolir la igualtat en l'àmbit de la cultura, cal que es doni un reconeixement de les aportacions culturals de les dones i de les persones pertanyents al col·lectiu lgbti, tant les passades com les actuals, fet que implica la realització d'un exercici històric que traspassi la mirada androcèntrica acumulada en aquest camp, tot recuperant un llegat que ha de permetre a les creadores actuals reconèixer-se en una genealogia pròpia.

Cal, també, reconèixer el paper de les dones i persones pertanyents al col·lectiu lgbti no únicament com a receptores de cultura sinó com a promotores, gestores i productores, de manera que puguin assolir el protagonisme que mereixen en aquest àmbit.

De les entrevistes realitzades i dels document revisats, es desprèn que **no existeix una estratègia específica de promoció de la cultura produïda per dones i persones lgbti així com de recuperació del seu llegat adoptada des del Consell Comarcal**. Així, per exemple, en diversos programes del Consell Comarcal, com ara el catàleg d'activitats culturals que s'ofereixen als municipis o la *Mostra de teatre còmic amateur de les Garrigues* no s'aplica cap criteri de gènere a l'hora d'incloure o seleccionar les diferents activitats i obres, ni pel que fa al contingut (tot i que sí que es té en compte que no hi hagi contingut de tall discriminador) ni pel que fa a la seva autoria o direcció. Des de la conselleria de cultura tampoc no es col·labora en l'organització d'activitats relatives a diades com són el 8 de Març (dia de les dones), el 25 de Novembre (dia contra les violències masclistes) o 17

de Maig (dia contra l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia), sinó que s'organitzen des del SIAD, l'Oficina jove i les àrees tècniques relacionades amb benestar social i igualtat d'alguns municipis.

D'altra banda, des del Consell Comarcal també s'organitza, cada any, un premi literari en què participa l'alumnat de les escoles i instituts de la comarca. Aquest premi literari està conformat per 5 categories, amb 3 premis per cada una d'elles. Si bé en les primeres etapes no es dona una marcada diferència quant a participació i distribució de premis, a partir de la secundària, es dona una participació i una distribució de premis molt marcada pel gènere, essent la majoria noies. Cal dir que, quinquennalment, es publica el recull de premis literaris, una manera de difondre l'obra d'aquestes noies i nois.

Quant a la promoció de les expressions culturals de dones per part de les entitats i teixit associatiu de la comarca, cal *destacar el paper que juga la Federació d'Associacions de Dones de les Garrigues*, que treballa, entre d'altres, per visibilitzar el paper que les dones han tingut a nivell històric i social, també les dones de la comarca. De la mateixa manera, el grup de teatre "Relotge de sorra garriguenc" – que sorgí a partir de la jornada de recreació històrica organitzada per la Federació, "Les dones també fem la història", al voltant del llibre d'Assumpta Montellà, *Pa, crosta i molla* – realitza cada any una obra de teatre que, a més de recuperar en clau d'humor el paper de les dones, promou reflexions relatives a la igualtat de gènere, les violències masclistes i els drets lgbti.

“La primera pilot de l'Estat era d'Arbeca i va viure l'exili republicà”

▪ Aquest grup de teatre, integrat per 15 dones, representa una obra sobre la trajectòria, intensa i políticament compromesa, de la primera pilot de vol sense motor, l'arbecuina Raimunda Elías

L'obra de teatre, que es representarà aquest dissabte a Vinaixa, i després a l'Albi i el Vilosell M. TERESA VILÀ.

ENLLAÇOS RELACIONATS

Canal: Entrevistes

NOTÍCIES DE ...

Arbeca

Preixana

Vinaixa

PUBLICAT A

El Punt Avui. Lleida

08-03-2018, Pàgina 44

Pel que fa a l'organització d'actes festius, tant les promogudes per entitats juvenils com festes majors o d'altres celebracions, com ara el concert anual de grups locals “Borges crema”, en general, la programació (punxa-discs, bandes de música, etc.) presenta una presència minoritària de dones i persones que mostrin obertament identitats no heteronormatives o que facin d'aquesta identitat contingut de la seva expressió artística o musical.

Llenguatge i erradicació de la cultura androcèntrica

S'entén com a cultura androcèntrica aquella que parteix de idea de l'ésser humà masculí com a subjecte universal i neutre, a partir del qual es construeix el llenguatge, la història o l'aproximació a la ciència.

En aquest sentit, el llenguatge és l'expressió més quotidiana d'aquest androcentrisme, ja que a partir de la utilització del masculí genèric es contribueix a la invisibilització de les dones i també d'altres identitats de gènere no binàries i, per tant, a la falta de reconeixement de la seva presència en la societat.

Considerant el llenguatge com una eina de representació i de reproducció de l'imaginari social i cultural, l'erradicació del llenguatge androcèntric constitueix una qüestió cabdal en l'assoliment de la igualtat i requereix del compromís i l'acceptació tant per part del personal encarregat de la comunicació com del conjunt treballadores i treballadors del Consell Comarcal i dels municipis, així com de les entitats i moviments socials, tot establint un ús inclusiu del llenguatge, verbal i no verbal.

Des del SIAD s'ha dut a terme una feina activa per tal de promoure una comunicació inclusiva, no androcèntrica al Consell Comarcal, tot oferint una formació específica relacionada així com encarregant una anàlisi de la web corporativa amb perspectiva de gènere.

Pel que fa l'anàlisi de la web corporativa, les principals conclusions i necessitats de modificació trobades foren:

- Necessitat d'afegir missatges relatius a la voluntat i el compromís de treballar cap a la construcció de societats més igualitàries.
- Necessitat de millora de l'accessibilitat cap a la ciutadania, oferint informació completa sobre instàncies o personal a qui adreçar-se en diferents supòsits.
- Necessitat d'implementar de forma sistemàtica l'ús del llenguatge inclusiu ja que, en ocasions s'empren fórmules neutres i en d'altres s'incorre en el fals genèric masculí.
- Manca d'informació comarcal desagregada per sexe (nombre d'habitants, dades socials i econòmiques, paper de les dones en la generació de riquesa de la comarca, etc.).
- No es fa referència a dades educatives ni de joventut desagregades per sexe.
- Manca de visibilitat d'experiències d'emprenedoria econòmica protagonitzades per dones, especialment en sectors masculinitzats, perdent l'oportunitat de promoure referents femenins a la comarca.
- Necessitat d'ampliar la informació que apareix a la web relacionada amb les violències masclistes i recursos per fer-hi front.

- Manca de distintius o certificacions relacionades amb l'aplicació d'una política que tingui en compte la perspectiva de gènere des d'un enfocament de drets humans i de diversitat.
- Ampliar la visió de l'economia de les cures que apareix a la web, relacionada exclusivament amb les dones i des d'una vessant assistencialista.
- Ampliar la presència de dones en la comunicació visual de la web (fotografies).
- Necessitat d'incorporar la perspectiva interseccional a l'espai web del SIAD.

A les recomanacions i necessitats detectades a través de l'anàlisi de gènere realitzada a la web, caldria afegir la **necessitat d'una major visibilització** de persones de la comarca pertanyents al **col·lectiu lgbti**, que la lluita contra l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia es fes palesa en la comunicació comarcal i donar una major visibilitat al servei SAI.

Quant a llenguatge inclusiu, des del SIAD/SAI es va difondre l'acció formativa "Gestió de la documentació administrativa per atendre la diversitat d'identitat de gènere" adreçada al personal del Consell Comarcal així com de serveis públics dels municipis, de la que varen participar un total de 43 persones, 33 de les quals van ser dones:

- 6 persones d'administració
- 2 persones de cultura
- 3 persones de l'EAlA
- 1 persona d'immigració
- 1 persona d'informàtica
- 5 persones de joventut
- 4 persones de l'oficina tècnica
- 1 persona de promoció econòmica
- 1 persona de RRHH
- 1 persona del SAI
- 3 persones del SAT
- 10 persones de Serveis Socials

- 2 persones del SIFE
- 1 persona de treball jove
- 2 persones de turisme
- Gerència

D'altra banda, a nivell municipal, en aquesta formació van participar 5 dones:

- 1 regidora de l'Ajuntament de la Granadella
- L'alcalde de Puiggròs
- 1 regidora de l'Ajuntament del Vilosell
- La tècnica d'igualtat de les Borges Blanques
- La presidenta del jovent de Juneda

Finalment, a nivell de servies comarcals, varen assistir 5 dones:

- 3 DUI del centre d'atenció primària de les Borges Blanques
- 1 pediatra del centre d'atenció primària de les Borges Blanques
- 1 responsable del casal cívic de les Borges Blanques

Quant a la promoció d'una cultura inclusiva i no androcèntrica, cal assenyalar la feina que es fa des de les **biblioteques i sales de lectura** de la comarca de les Garrigues, així com del **Bibliobús**, es fa per tal de **difondre l'obra escrita per dones**; i també el treball que sobre aquestes obres han fet alguns dels grups de lectura de la comarca.

Quant a **festes populars**, destaca l'esforç que s'ha fet per **modificar la simbologia i els rols associats a la celebració de St. Jordi** així com de les **colles de diables**, evitant la reproducció de patrons de gènere estereotipats.

Taula 21: Síntesi eix 4: Coeducació i promoció de la producció i expressions culturals amb perspectiva de gènere i lgbti

Punts forts i oportunitats

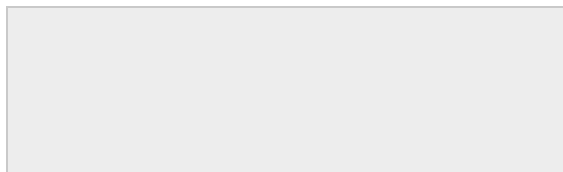
Àrees de millora i febleses

- ✓ Organització de tallers i xerrades de promoció de la igualtat, els drets lgbti i la prevenció de les violències masclistes adreçades a alumnat de centres educatius, jovent i famílies.
- ✓ Paper actiu de la Federació d'Associacions de Dones i el grup de teatre Relotge de sorra garriguenc en la visibilització de la cultura produïda per dones i del seu paper social i històric.
- ✓ Paper actiu del SIAD comarcal en la promoció d'una comunicació inclusiva.
- ✓ Realitzada una anàlisi amb perspectiva de gènere de la web corporativa del Consell Comarcal.
- ✓ Realitzada formació sobre llenguatge administratiu i diversitat d'identitat de gènere en què participa un nombre elevat de personal del Consell Comarcal i dels municipis (majoritàriament dones).
- ✓ Promoció per part de les biblioteques i sales de lectura de la comarca de l'obra escrita per dones.

- Manca d'implicació de les conselleries d'ensenyament i de cultura en la promoció de la coeducació i de la cultura amb perspectiva de gènere.
- Absència d'intervencions coeducatives adreçades a mestres i professorat.
- Manca de formació específica realitzada per monitoratge d'entitats d'educació en el lleure.
- Manca de protocols específics per prevenir i actuar davant el bullying sexista, homofòbic, bifòbic i transfòbic.
- Absència d'una política de visibilització del col·lectiu lgbti i de les seves aportacions a la socials i culturals.
- Absència de dones i de persones obertament lgbti en els programes artístics i musicals de festivitats i celebracions.

- ✓ Modificació del simbolisme patriarcal de certes festes tradicionals.

5.7 QUALITAT DE VIDA I COHESIÓ SOCIAL

La qualitat de vida és un concepte multidimensional que incorpora aspectes objectius i subjectius del benestar social, relacionat amb nivell econòmic, l'estat de salut o la qualitat dels vincles i les relacions, entre d'altres.

D'altra banda, en parlar de cohesió social, fem referència a l'estat d'una determinada societat en què no s'aprecien dissensions o contradiccions especials entre els membres que la componen i, implica, per tant, la reducció de les desigualtats, de la manca d'equitat i de l'exclusió social, a més de l'enfortiment de les relacions, les interaccions i els vincles socials. En aquest sentit, s'entén la cohesió social, com una propietat col·lectiva, un bé públic, no merament individual i implica l'adopció de polítiques que sàpiguen trobar l'equilibri entre la diversitat i la cohesió (no fragmentació de la ciutadania).

La comarca de les Garrigues compta amb un Pla estratègic territorial, *Fent camí*, de vigència des de 2015 a 2025 que és un dels principals instruments comarcals per a treballar la qualitat de vida i la cohesió social. Tot i això, tot i que el pla contempla tota una línia dedicada a l'atenció a les persones, desenvolupada a través del programa EMPIC – Plataforma de serveis a la gent gran de les Garrigues –, aquest se centra, en general, en els àmbits sectorials que tenen impacte en la generació d'activitat econòmica i la generació d'ocupació al territori, sense incorporar la mirada de gènere en la seva diagnosi ni actuacions proposades.

Disseny del territori, urbanisme i accés a l'habitatge

Aplicar la perspectiva de gènere a l'urbanisme implica prendre consciència que la ciutadania no està conformada per habitants neutrals, amb necessitats homogènies, que fan un ús idèntic de l'espai públic. Així, quan apliquem una mirada de gènere reconeixem que dones i homes utilitzen de forma diferent

l'espai, de la mateixa manera que els nens i les nenes no ho fan igual que la població adulta ni tenen les mateixes necessitats que la gent gran.

D'altra banda, aplicar la perspectiva de gènere vol dir entendre l'espai urbà com un espai relacional, no únicament de trànsit, que ha d'afavorir la igualtat i l'equitat i ha de contemplar aspectes diversos, no solament funcionals sinó també sensitius, com poden ser la sensació de seguretat i de comoditat en l'espai públic. Així, per exemple, s'ha assenyalat sovint que un enllumenat deficient genera sensació d'inseguretat entre les persones que transiten per un espai determinat, fet que a la pràctica deriva en una masculinització d'aquest espai i el seu "evitament" per part de moltes dones i persones amb identitats de gènere no normatives.

En l'àmbit del disseny urbà també s'ha fet referència, sovint, a l'organització del transport públic: diversos estudis apunten que les dones són les principals usuàries del transport públic, tot i així, els recorreguts i horaris responen, habitualment, a la lògica del món productiu, i no tant a d'altres lògiques, com podria ser la del treball reproductiu i de cura que, sovint, implica trajectes no lineals entre àrees properes (recollida d'infants a l'escola, acompanyament de persones grans al centre mèdic, mercat, etc.), bastant diferents dels desplaçaments que es realitzen per acudir a la feina. Una planificació del transport públic pensada únicament de cara al treball productiu pot implicar una augment considerable del temps de desplaçament dedicat a d'altres tasques quotidianes.

Així, es important recordar que l'urbanisme no és una disciplina basada únicament en la distribució d'un espai en funció dels usos que volem donar-li sinó que implica establir un model determinat de relació de la ciutadania amb l'espai públic i amb d'altres ciutadans i ciutadanes.

A nivell de territori, la comarca de les Garrigues és eminentment rural, formada per 24 municipis en què la majoria dels quals no superen els 300 habitants i amb només 3 municipis per sobre dels 1.000 habitants: Arbeca, Juneda i les Borges Blanques, la capital. Aquest fa que molts nuclis no comptin amb una sèrie de serveis que es concentren als pobles més grans o a la capital comarcal. Per aquest motiu, una xarxa de transport públic eficient i freqüent és d'importància

cabdal per garantir el dret a l'accés a serveis per part d'una bona part de la ciutadania de la comarca, encara més per a aquelles persones que no disposen de vehicle privat (infants i joves, gent gran que ja no es troba en condicions de conduir i moltes dones a partir de certa edat, que tradicionalment han tingut menys accés a vehicle propi i llicència de conducció). En aquest sentit, l'any 2020 es va crear un grup de treball conjunt entre el Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya i el Consell Comarcal, per tal de millorar la mobilitat i el transport públic a la comarca de les Garrigues, força deficitari.

Així, des d'aquest grup es treballa amb les possibilitats d'incrementar la freqüència per a les línies de tren R13 i R14, en l'àmbit concret de Lleida, l'oferta combinada de serveis de l'R13 i l'R14 Lleida – Vinaixa, que passaria de 5 a 6 serveis al dia per sentit, amb un reforç de l'oferta al matí. D'altra banda, a l'R14 es vol crear 1 nou servei per sentit entre Lleida i Tarragona i millorar les opcions de connexió dels serveis parcials amb Barcelona. Així mateix, en les dues línies s'estudia modular millor els horaris al llarg del dia. D'altra banda, es planteja l'aplicació d'algunes millores de línies de transport públic amb baixa ocupació perquè es puguin transformar en transport a demanda, millorant els horaris i les freqüències existents així com la necessitat d'una millora de l'oferta de transport de mitja distància i una nova línia de bus exprés entre les Borges Blanques i Lleida.

Mentre totes aquestes millores no s'apliquen, però, ens trobem amb una dificultat important per accedir a serveis com el SIAD o el SAI comarcal – fet que s'agreuja en casos de violència masclista –, o a l'ASSIR (centre d'atenció a la salut sexual i reproductiva) més proper, a la ciutat de Lleida, ja que no n'hi ha cap a la comarca.

Quant a la planificació urbanística amb perspectiva de gènere, en el transcurs de la diagnosi no s'ha detectat cap actuació per tal d'analitzar l'espai públic amb aquest enfocament en cap dels municipis de la comarca, de manera que no existeix una diagnosi (idealment participativa, a través de recorreguts amb els i les habitants de cada poble que permetin fer mapeigs dels anomenats espais de la por o de barreres arquitectònics, espais de risc infantil o manca d'adaptació

d'alguns carrers o places pel gaudi del conjunt de les generacions o l'existència d'espais segregats a nivell d'origen, d'edat o de gènere) que permeti conèixer els usos de l'espai i les intervencions urbanístiques necessàries per afavorir la cohesió social.

Finalment, pel que fa a la política d'accés a l'habitatge, l'**oficina d'habitatge** té una funció limitada, atès que el seu encàrrec és informar sobre drets i ajuts i tramitar aquests ajuts, però **no planifica política pública d'habitatge** a partir de la qual poder incorporar la perspectiva de gènere.

Participació econòmica i accés a les noves tecnologies

La participació econòmica de les dones és i ha estat cabdal en el desenvolupament de qualsevol territori, tant per la seva participació en l'economia formalment reconeguda com per la seva participació en l'economia de la cura com a l'economia considerada informal.

Per conèixer el patró de participació econòmica de les dones cal, en primer lloc, fer tot un exercici de recollida de dades desagregat per sexe, per conèixer en quins sectors es concentren l'ocupació i l'atur femení, el seu paper en l'emprenedoria i la iniciativa empresarial o d'altres aspectes molt específics d'una zona rural com és la comarca de les Garrigues: la seva presència en la titularitat/propietat d'explotacions agràries i la seva presència en agrupacions professionals i d'altres òrgans de presa de decisions que afecten el sector.

Durant la realització de la present diagnosi s'ha detectat la manca d'una existència sistematitzada de dades desagregades per sexe relatives a la participació econòmica de les dones, així com manca de programes de promoció econòmica i laboral específicament dirigits a elles, tot i que en moltes ocasions són elles les que participen majoritàriament en formacions organitzades per l'oficina de promoció econòmica comarcal.

Pel que fa a les **persones trans** (transgènere i transsexuals) aquestes es troben entre els col·lectius amb major dificultat d'inserció laboral al nostre país, amb un context carregat de prejudicis i discriminacions. El 2021 el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya ha començat a realitzar accions d'inserció

laboral específicament adreçades a aquest col·lectiu: seria convenient poder replicar algunes d'aquestes accions a nivell comarcal.

D'altra banda, tot i que es coneix que la importància de la bretxa digital de gènere, que afecta dones de totes les edats però especialment dones majors de 60 anys i dones migrades, **no s'ha dut a terme cap intervenció específica adreçada a revertir la bretxa digital** entre aquests col·lectius, bretxa que s'ha vist agreujada amb la crisi de la COVID-19.

Sí que, des dels plans ocupacionals, es mira de generar ocupació entre el sector de dones aturades, tot i que el perfil ve marcat en moltes ocasions, per la mateixa convocatòria del Pla, que depèn d'altres administracions.

En tot cas, l'existència d'un Pla estratègic comarcal és una oportunitat per crear una sinèrgia amb el departament de promoció econòmica, tot incorporant la **perspectiva de gènere en la recollida de dades, la planificació i la implementació d'accions i en la potenciació de la titularitat i la presa de llocs rellevants en l'àmbit del treball agrari.**

Serveis a les persones

Quan parlem de serveis a les persones parlem d'un conjunt molt ampli de recursos i activitats que es posen al servei del benestar, del ple desenvolupament i de l'exercici de drets de la ciutadania. En aquest sentit, els serveis a les persones han de garantir una societat inclusiva, tot erradicant la discriminació i les desigualtats existents.

Quant a col·lectius que es troben en major risc d'exclusió social trobem, sovint, el de les persones migrades, el de la gent gran o el de les persones funcionalment diverses. Les dificultats d'inclusió social es poden veure agreujades per d'altres factors, com ara el gènere, l'orientació sexual, l'estat de salut o la situació laboral o econòmica.

Pel que fa a l'atenció social general, la Unitat bàsica d'atenció social primària (UBASP) de les Garrigues presta un servei d'informació, diagnòstic i orientació per a resoldre les problemàtiques de les persones, un cop analitzada la seva

situació sociofamiliar. Des de l'UBASP també es realitza intervenció grupal i comunitària.

Taula 22: Nombre d'atencions realitzades des de UBASP de la comarca les Garrigues, 2019

Atencions realitzades

<i>Nombre de persones ateses pel SSB</i>	2.551
<i>Nombre de persones ateses pel SSB - Dones</i>	1.327
<i>Nombre de persones ateses pel SSB - Homes</i>	1.224
<i>Nombre de persones ateses dels EBAS</i>	2.041
<i>Nombre de persones ateses dels EBAS - Dones</i>	1.094
<i>Nombre de persones ateses dels EBAS - Homes</i>	947

Taula 23: Nombre d'actuacions de l'equip de l'UBASP per tipus de prestació, 2019

Prestació General	Prestació Específica	Nombre actuacions
<i>AJUT A DOMICILI</i>	Ajut a domicili	19
<i>AJUT A DOMICILI</i>	Serveis de telealarma	36
<i>AJUT A DOMICILI</i>	Suport a la unitat convivencial	709
<i>AJUT A DOMICILI</i>	TOTAL	764
<i>ALLOTJAMENT ALTERNATIU</i>	Acolliment familiar	2
<i>ALLOTJAMENT ALTERNATIU</i>	Estades d'emergència	2
<i>ALLOTJAMENT ALTERNATIU</i>	Estades en serveis específics de la xarxa pública	33
<i>ALLOTJAMENT ALTERNATIU</i>	TOTAL	37
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	Derivació	88
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	Informació	2.670
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	Orientació i assessorament	5.281
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	Tramitació	3.904
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	Valoració	2.723
<i>INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ</i>	TOTAL	14.666
<i>PREVENCIÓ / INSERCIÓ</i>	Accés a recursos normalitzats	80
<i>PREVENCIÓ / INSERCIÓ</i>	Intervenció en marginació social	14

PREVENCIÓ / INSERCIÓ
PREVENCIÓ / INSERCIÓ
PREVENCIÓ / INSERCIÓ
SENSE ASSIGNAR
SENSE ASSIGNAR
TOTAL

Prevenió en marginació social	305
Prevenió general	113
TOTAL	512
SENSE ASSIGNAR	0
TOTAL	0
TOTAL	15.979

Quant a serveis a les persones grans, a la comarca de les Garrigues, cal destacar el programa EMPIC, Plataforma de Serveis de Proximitat a la Gent Gran de les Garrigues, que neix de la preocupació per l'envelliment gradual de la població a la comarca i de la voluntat d'oferir serveis per garantir una bona qualitat de vida a les persones grans d'una forma planificada i organitzada. D'altra banda, el programa EMPIC suposa una oportunitat d'ocupació per a professionals dels àmbits de la salut, l'atenció social i la dinamització cultural. Així, el programa EMPIC s'entén com una eina per posar en marxa una sèrie de serveis i activitats de forma coordinada mitjançant centres de serveis distribuïts en diversos municipis de la comarca.

Entre els serveis i activitats que s'ofereixen trobem:

- Noves tecnologies: formació per fer accessibles recursos com ara el telèfon intel·ligent o internet.
- Salut i benestar: gimnàstica suau i taller d'entrenament de la memòria.
- Activitats manuals
- Musicoteràpia
- Podologia i pedicura
- Fisioteràpia
- Seguiment de la medicació
- Dinar en companyia/Dinar a domicili
- Perruqueria unisex
- Dutxa assistida
- Sala de lectura
- Servei de bugaderia
- Sala polivalent per activitats d'oci

És important assenyalar la funció de cura que es realitza des del programa EMPIC i que ser interpretada des d'una **triple vessant de gènere**: d'una banda, l'encàrrec social que tradicionalment s'ha atribuït a les dones – la cura i atenció de persones grans – és assumit per l'Administració pública, entenent **la cura com una responsabilitat social** i no pròpia de les dones de les famílies ; d'altra, atesa la major esperança de vida, **moltes de les usuàries dels serveis oferts pel programa EMPIC són dones**; i, finalment, el fet que es tracti de serveis de proximitat és important per **trencar amb la bretxa de mobilitat** que presenten moltes dones grans que no disposen ni de carnet de conducció ni de vehicle propi. A més, el fet que s'organitzin tallers per afavorir l'accés les noves tecnologies, **contribueix a pal·liar la bretxa digital de gènere i generacional**, que s'ha vist agreujada des de l'inici de la crisi de la COVID-19.

D'altra banda, el Consell Comarcal ofereix un **servei de teleassistència 24 hores**, la gestió del qual està externalitzada i el seu preu és d'11,44€ mensuals (amb bonificacions del 25% i el 50% segons l'edat).

També, des de serveis socials, es gestiona el **servei d'atenció domiciliària**, per tal de donar suport en la realització de tasques de cura i domèstiques (higiene personal, donar menjar, neteja del domicili, cura de la roba, control de la medicació i de l'alimentació, preparació del menjar, compres, treball d'hàbits, etc.).

Al municipi de la Granadella trobem el **centre de serveis integrals de la gent gran** de les Garrigues, que abasta l'àrea d'influència del CAP de la Granadella i ofereix serveis de centre de dia, menjador, tallers d'estimulació i de psicomotricitat).

A nivell de participació, als municipis trobem els casals de gent gran, que formen el **Consell Consultiu de Gent Gran**, el qual organitza un programa d'activitats per a la gent gran. D'altra banda, anualment, hi ha la trobada de gent gran de les Garrigues, organitzada el primer dissabte de juny, en un poble de la comarca diferent cada any. Alhora, les **Juntes de Casals de Gent Gran** (en què hi ha força presència femenina, tot i que les dones no són les usuàries majoritàries dels casals) es troben anualment en una jornada de formació.

També, bianualment, el **premi literari i artístic de gent gran de les Garrigues**, amb les modalitats de poesia, prosa, manualitats, i pintura i dibuix.

Jornada de Junes de Casals de la Gent Gran: Jornada de formació que s'organitza anualment adreçada a les Junes dels Casals de la Gent Gran de la comarca.

Pel que fa a l'**atenció de persones funcionalment diverses**, cal destacar la feina que duu a terme l'**associació Talma**, ubicada al municipi de Juneda: es tracta d'una entitat sense afany de lucre, d'iniciativa social i declarada d'utilitat pública, que té per finalitat l'atenció, el suport i la prestació de tot tipus de serveis a persones amb discapacitat, trastorn mental i/o risc d'exclusió social de la comarca de les Garrigues, per tal de millorar-ne la qualitat de vida. Entre els serveis que gestiona l'associació trobem: una llar-residència, un servei de teràpia ocupacional, un servei d'habitatge, un centre especial de treball, un CRAE (centre residencial d'acció educativa), atenció al CDIAP (atenció precoç a la infància) comarcal i dinamització de grups de famílies de persones usuàries dels serveis, entre d'altres.

Una altra entitat a destacar és la **Fundació Residom** (Fundació Serveis de Suport), entitat sense ànim de lucre, especialitzada en **cobrir i donar serveis d'atenció i suport** a totes les persones, especialment a aquelles en situació de vulnerabilitat social, econòmica o de salut. La Fundació Serveis de Suport es constituí l'any fruit de la voluntat de diverses entitats socials i de persones que formen part dels serveis socials de Juneda d'oferir a les persones dels municipis de la província de Lleida suport en el desenvolupament de nous serveis i equipaments socials, gestió de serveis i equipaments d'atenció a la dependència. A la comarca de les Garrigues, la Fundació ofereix servei d'atenció a domicili, servei de suport social i familiar, servei de vetlles hospitalàries i acompanyament mèdic, tallers artístics, culturals, de salut i de creixement personal i compta amb una llar residencial al municipi de Juneda.

D'altra banda, des del Consell Comarcal s'oferix un **servei de transport adaptat a les persones amb mobilitat reduïda**, als centres de dia per a la gent gran i per a les persones amb discapacitat.

En relació a la participació de les persones funcionalment diverses, no s'han trobat entitats o d'altres tipus d'iniciatives en què aquestes siguin les principals promotores, espais d'apoderament en què aquestes persones ocupin llocs de lideratge i de presa de decisions i en què es treballi per difondre a nivell social referents de vides protagonitzades per diverses o per erradicar valors capacitistes i excloents. Cal recordar, a més, que entre les persones funcionalment diverses, les dones han viscut una discriminació agreujada, una menor promoció de la seva autonomia i importants vulneracions dels seus drets sexuals i reproductius. Pel que fa a les persones lgbti i funcionalment diverses, aquestes solen estar absolutament invisibilitzades.

Quant a les **persones migrades**, al Consell Comarcal compta amb un **programa d'acollida** per a persones estrangeres immigrades que, entre d'altres, organitza sessions informatives per a conèixer l'entorn i els recursos en l'àmbit de la salut, de l'educació, dels serveis socials, etc.. A més, el Consell Comarcal ofereix un servei d'assessorament jurídic en matèria d'immigració a través de l'entitat AMIC (Associació d'ajuda mútua a immigrants a Catalunya) i el servei de traducció i interpretació adreçat a ajuntaments, professionals i entitats, per a romanès, àrab, búlgar, polonès i xinès. D'altra banda, des del Consell Comarcal s'ofereix suport als ajuntaments en la realització d'informes d'estrangeria.

En relació a la participació, no s'ha detectat l'existència d'una xarxa sòlida d'entitats adreçades al suport mutu, la difusió cultural o l'apoderament de les **persones migrades**. Algunes dones migrades participen de les associacions de dones dels diferents pobles, però en molts pobles aquestes associacions estan formades per xarxes majoritàriament autòctones.

Accés a la salut i pràctica esportiva

Atenció a la salut

La salut ha estat definida per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) com l'estat de complet benestar físic, mental i social, i no únicament l'absència d'afeccions o malalties. Per tant, la salut implica la cobertura de totes les necessitats fonamentals de les persones: des de les nutricionals i sanitàries fins a les afectives, socials, culturals i econòmiques.

D'altres definicions més actuals consideren la salut com el grau de benestar físic, mental, social i de capacitat de funcionament que permet dur a terme una vida el més autònoma i satisfactòria possible. D'aquesta manera, podem entendre la salut no com un fi sinó com un recurs per a la vida diària, en què es conjuguen els recursos individuals i comunitaris amb les aptituds físiques i mentals.

D'altra banda, segons l'OMS, a causa de les diferències biològiques i socials, el fet de pertànyer a un o un altre sexe té gran impacte en la salut. Així, segons aquesta organització, alguns dels factors socioculturals que impedeixen que les dones i les nenes aconseguixin el màxim nivell possible de salut són:

- les desigualtats de gènere i en les relacions de poder entre homes i dones;
- la marginació (per origen ètnic, raça, origen, nacional, situació en matèria d'immigració, discapacitat, orientació sexual i altres motius);
- les normes socials que redueixen les oportunitats d'ocupació de les dones, duen a un menor nivell d'ingressos que deriva en una feminització de la pobresa;
- l'atenció exclusiva a les funcions reproductores de la dona;
- les complicacions durant l'embaràs i el part, els embarassos no desitjats.

A aquests factors s'hi podrien sumar les conseqüències derivades de l'assumpció gairebé exclusiva de tasques de cura i atenció a d'altres persones, més quan aquestes tasques han de "conciliar-se" amb el treball remunerat; l'impacte de la presència femenina en l'economia submergida (netejadors, cuidadores, etc.) no regulada i sense cap mena de vigilància sobre la salut; les exigències socials i estètiques que recauen sobre els cossos de les dones; o una medicina de tall androcèntric, que ha pres com a patró universal de l'ésser humà el cos masculí, amb moltes malalties que afecten especialment les dones infrainvestigades i infradiagnosticades i amb escassa presència de dones en les mostres en què es basen els assajos clínics.

D'altra banda, lesbianes, gais i persones bisexuals pateixen les conseqüències afegides de la discriminació per orientació sexual sumades, sovint, a una escassa atenció a la seva salut sexual i reproductiva, només valorada des de la perspectiva de les "pràctiques de risc" i poc des de el seu desenvolupament ple i satisfactori.

Pel que fa a les persones transgènere i transsexuals, a la discriminació patida en diferents àmbits de la societat (escolar, oci, laboral, etc.), se suma el desconeixement d'aquesta realitat per part d'instàncies mèdiques, que impossibilita un acompanyament adequat dels processos de trànsit, en el millor dels casos, i duu a autèntics abusos físics, psicològics i morals, en el pitjor.

Pel que fa a l'atenció sanitària, la comarca de les Garrigues forma part de la regió sanitària Lleida, que inclou sis comarques de la província de Lleida: les Garrigues, La Noguera, Pla de l'Urgell, La Segarra, Segrià i L'Urgell i, en el cas de les Garrigues, té com a hospital de referència l'Hospital universitari Arnau de Vilanova, de Lleida.

Quant a l'atenció primària, a la comarca trobem els següents serveis:

- Centre d'atenció primària de les Borges Blanques: activitats preventives (vacunacions, educació sanitària i consells de salut), atenció i seguiment de les malalties agudes i cròniques, atenció i seguiment de la salut dels infants, atenció domiciliària, atenció odontològica, atenció a la salut sexual i reproductiva, xerrades i activitats adreçades a la comunitat, informació, tràmits i gestions derivades de l'assistència.

Depenen d'aquest centre, com a àrea bàsica de salut (ABS), els següents municipis:

- Arbeca
- Castellldans
- Cervià de les garrigues
- El Cogul
- El Vilosell
- Els Omellons
- Fulleda
- Juneda
- L'Albagés
- L'Albi
- L'Espluga Calba
- La Floresta
- La Pobla de Cérvoles

- Les Borges Blanques
- Tarrés
- Vinaixa
- Centre d'atenció primària la Granadella: Medicina general, pediatria, odontologia, infermeria, infermeria obstètrica-ginecològica, treball social, programes de detecció precoç de càncer de mama, colon i recte, transport sanitari urgent i transport sanitari programat, cirurgia menor. Depenen d'aquest centre, com a àrea bàsica de salut (ABS), els següents municipis:
 - Bellaguarda
 - Bovera
 - Granyena de les Garrigues
 - El Soleràs
 - Els Torms
 - Juncosa
 - La Granadella
 - Llardecans

La treballadora social de l'ABS de la Granadella i una infermera de l'ABS de les Borges Blanques formen **part de l'equip comarcal contra les violències masclistes**. D'altra banda, quan des de l'atenció primària de salut es detecta un cas de violència masclista, es realitza l'atenció sanitària que sigui requerida, però es deriva la dona al SIAD comarcal, la tècnica del qual gestiona la situació i valora els recursos socials, residencials, d'assessorament i de tractament i recuperació necessaris.

Tot i que **ambdós centres d'atenció primària ofereixen atenció a la salut sexual i reproductiva**, a través de la llevadora, el servei especialitzat, l'ASSIR, es troba a Lleida, fet que dificulta l'accés de les dones garriguenques a aquesta atenció de segon nivell, que ja de per sí queda dificultada a nivell primari, atès el dèficit de transport públic intracomarcal.

Tot i això, cal afegir que la salut sexual i reproductiva també es treballa a través dels **programa comunitari *Salut i Escola***, que desenvolupen les infermeres

comunitàries dels dos centres d'atenció primària i de l'Oficina jove, amb tallers sobre salut sexual i diversitat sexual a grups d'ESO.

Com a aspecte greu a assenyalar, que afecta a **tota la demarcació de Lleida** i no únicament la comarca de les Garrigues, cal dir aquesta demarcació és l'única de tot Catalunya on **les dones no poden interrompre voluntàriament l'embaràs amb un avortament quirúrgic** perquè no hi ha cap centre que realitzi aquesta pràctica: l'Hospital Arnau de Vilanova atén les pacients que han d'interrompre l'embaràs només si és per causes mèdiques, és a dir, si hi ha risc per a la mare o el fetus, fins a les vint-i-dues setmanes de gestació. Quant a clíniques privades, no hi ha cap clínica privada a la demarcació acreditada per a la pràctica de l'avortament quirúrgic.

En l'àmbit de la **salut sexual i reproductiva del col·lectiu LGBTI**, és important assenyalar que sovint s'ha partit d'un **enfocament centrat en la prevenció d'infeccions de transmissió sexual (ITS)** i, més concretament, de l'VIH entre homes gais i bisexuals, deixant de banda altres qüestions de salut que afecten aquestes persones.

Per contra, la salut sexual de dones que tenen relacions sexuals amb d'altres dones, sovint per desconeixement però també degut a estereotips fortament arrelats, ha estat tractada com inexistent, no realitzant, per exemple, cap prevenció envers les ITS relacionada amb les seves pràctiques sexuals específiques. A més, pel que fa a la salut reproductiva, sovint se'ls ha vetat l'accés a tractaments reproductius en la sanitat pública (com ara hormonació, inseminació artificial o in-vitro).

D'altra banda, l'**enfocament heterosexual de la salut sexual i reproductiva** porta a molts dones lesbianes i bisexuals a no sentir-se còmodes amb el tracte rebut (formularis que sempre fan referència a una parella masculina, consideració de les seves pràctiques sexuals com asexuals, etc.) i, per tant, a fer un menor ús dels serveis de ginecologia, sotmetent-se a menys controls que permeten la prevenció i la detecció precoç de malalties com el càncer d'úter o el de mama, entre d'altres.

En aquest punt, cal dir que 3 infermeres i 1 pediatra del CAP de les Borges Blanques han realitzat la formació “Gestió de documentació administrativa per atendre la diversitat d’identitat de gènere”.

Quant a l’atenció a la salut de les persones que tenen cura d’altres persones, que són majoritàriament dones, **des del SIAD es van organitzar 4 edicions d’una formació específica per cuidar a qui cuida**, que incloïa formació en coneixements i habilitats assistencials i també en prevenció de l’estrès derivat de les tasques de cura; també, des de el CAP de les Borges Blanques s’ha dut a terme el **Programa Cuidador Expert Catalunya®**, que pretén afavorir l’adquisició d’habilitats que ajudin a gestionar l’impacte físic, emocional i social del fet de cuidar persones amb malalties o situació de dependència crònica i necessitats d’atenció complexa, millorant així la seva qualitat de vida i la de la persona que cuida.

Es tracta de programes que tenen un important impacte sobre la salut de les dones, ja que, com s’ha dit, són encara les principals responsables de cura tant en l’àmbit familiar com en l’àmbit assalariat (cria l’atenció, per això, que el Programa Cuidador Expert faci servir llenguatge androcèntric a l’hora de referir-se a les persones cuidadores).

Pràctica esportiva

La pràctica habitual d’activitat física és un hàbit de vida saludable que contribueix a un major benestar psico-físic així com a la prevenció de nombroses malalties. La pràctica de l’esport és, d’aquesta manera, un factor clau en el manteniment de la salut. La seva pràctica, però, està profundament marcada pel gènere. Així, en l’esport i en l’educació física, persisteixen discriminacions profundes per raó de gènere: d’una banda, trobem, una menor presència de dones en la pràctica esportiva general, d’altra, la majoria dels esports estan altament masculinitzats i el nombre de dones en la direcció de clubs i entitats esportives és ínfim.

Per tal de comprendre la situació en què es troba la pràctica de l’esport per part de les dones cal fer un breu recorregut històric: l’activitat física com a objectiu en sí mateixa, tal i com s’entén a l’època contemporània, apareix al segle XVIII, definida com a masculina, essent considerada una pràctica perillosa per la principal funció que aleshores s’atribuïa a les dones: ser mares. És a principis del

segle XX que s'estableixen les pràctiques esportives considerades aptes per les dones, ja que, segons la ciència del moment, milloren la capacitat reproductiva. A l'Estat espanyol la pràctica de l'esport femení incrementa de forma considerable als anys 20 i 30 del segle XX, coincidint amb una onada "d'alliberament de les dones". Amb l'arribada del franquisme, però, l'educació física i l'esport passen a ser supervisades per la Sección Femenina, que estableix els esports apropiats per a noies: la gimnàstica, la rítmica, la natació, el bàsquet i el voleibol; alhora que es prohibeix la pràctica femenina d'altres esports, com ara, l'atletisme, per considerar que implica riscos de masculinització. A finals dels seixanta, degut en part a l'important canvi del rol social de les dones, trobem presència femenina en pràcticament tots els esports, tot i ser minoritàries en molts d'ells. A finals del segle XX, de forma progressiva, comença a democratitzar-se la pràctica de l'esport, amb el foment públic de l'activitat física, a través d'instal·lacions esportives, la generalització de l'educació física a les escoles i diferents campanyes de promoció. Totes aquestes mesures afavoreixen l'accés de les dones a la pràctica esportiva. Tot i això, l'esport femení continua arrossegant un llastre molt feixuc que, hores d'ara, encara requereix d'intervencions específiques per tal de ser erradicat.

Quant a instal·lacions esportives a la comarca de les Garrigues, destaquen les que trobem a les poblacions més grans, com ara el pavelló poliesportiu municipal, el pàdel o el camp de futbol a Juneda; el poliesportiu Francesc Macià, el club tennis taula o l'escola de futbol comarcal a les Borges Blanques; el pàdel o la pista d'atletisme municipal a Arbeka o les piscines municipals que trobem a molts dels municipis, també als dimensions més petites, de la comarca: l'Albi, Arbeka, Bellaguarda, les Borges Blanques, Bovera, Castellans, Juncosa, Juneda, els Omellons, el Soleràs, Tarrés, el Vilosell o Vinaixa.

Existeixen també, a la comarca, 3 equips de futbol femení, tot i que la pràctica d'aquest esport continua molt masculinitzada.

Quant a entitat esportiva de referència a la comarcal, trobem el **Consell Esportiu de les Garrigues**, que organitza activitats esportives extra-escolars, activitats i estades en períodes vocacionals, a més de fer cursos de BTT, difondre la marxa

nòrdica o gestionar el gimnàs municipal de Juneda. Aquesta entitat és la única que recull dades sobre participació en activitats esportives desagregades per sexe.

De les dades recollides pel Consell Esportiu, s'extreu que hi ha una major participació masculina en les activitats infantils, mentre que una major participació femenina en les activitats adultes. De les entrevistes s'extreu que la diferència de participació d'homes en activitats adultes pot tenir a veure amb què aquests tendeixen a practicar altre tipus d'esports no dirigits, com ara l'esport d'equip, el ciclisme o el muntanyisme, no organitzats pel Consell Esportiu. Quant a la menor participació de nenes en les activitats infantils, convindria estudiar l'ampliació d'oferta d'activitats incorporant activitat física que pugui resultar més atractiva a nenes.

Taula 24: Participació de nenes i nens en activitats esportives organitzades pel Consell Esportiu (curs 2020-2021)

Població	Activitat	Nens	Nenes
Arbeca	multiesports	9	13
Borges	psicomotricitat	3	2
Borges	psicomotricitat	2	4
Borges	multiesports	11	4
Borges	patins	0	4
Borges	rítmica	1	20
Borges	zumba	0	12
bovera	multiesports	5	4
Castelldans	multiesports	10	3
Castelldans	pàdel	8	1
Cervià	multiesports	3	7
Cervià	futbol sala	6	0
Cervià	patins	2	15
Espluga calba	expressió corporal	1	5
Granadella	rítmica	0	13
Juncosa	ball	2	10
Juncosa	tennis	3	9
Juneda	escola ciclisme	34	2
Puiggròs	multiesports	4	2

Vinaixa

Vinaixa

TOTAL

multiesports	7	3
rítmica	1	4
TOTAL	112	137

Taula 25: Participació de nenes i nens en estades d'estiu organitzades pel Consell Esportiu, 2020

Població	Nens	Nenes
Arbeca	10	15
Bovera	16	5
Castelldans	12	4
Cervià	14	21
Espluga	4	5
Fulleda	13	7
Juneda	64	70
Vilosell	5	6
Granadella	15	16
Omellons	5	2
Juneda adolescents*	19	4
Soleràs	8	6
Escola ciclisme	17	2
TOTAL	202	163

Taula 26: Participació de nenes i nens en jornades de CROSS organitzades pel Consell Comarcal, curs 2019 -2020

Població	Nens	Nenes
Borges	181	130
Juneda	245	193
TOTAL	426	323

Taula 27: Participació de dones i homes en activitats organitzades pel Consell Esportiu, curs 2020-2021

Població	Activitat	Homes	Dones
Albi	manteniment gent gran	0	12
Bovera	manteniment gent gran	0	5

<i>Castelldans</i>	zumba	0	7
<i>Castelldans</i>	spinning	8	11
<i>Castelldans</i>	pàdel	12	7
<i>Puiggròs</i>	pàdel	28	23
<i>Cervià</i>	pilates	0	9
<i>Cogul</i>	pilates	0	3
<i>Fulleda</i>	pilates	0	11
<i>Granadella</i>	pilates	1	8
<i>Granadella</i>	manteniment gent gran	0	8
<i>Juncosa</i>	manteniment gent gran	0	9
<i>Omellons</i>	manteniment gent gran	0	10
<i>Pobla</i>	manteniment gent gran	0	9
<i>Puiggròs</i>	posa't en forma	0	8
<i>Soleràs</i>	posa't en forma	0	5
<i>Soleràs</i>	zumba	0	9
<i>Vilosell</i>	zumba	0	7
<i>Vilosell</i>	manteniment gent gran	0	10
<i>Vinaixa</i>	manteniment gent gran	0	10
<i>Gimnàs Juneda 2019</i>		52	90
TOTAL		101	271

Finalment, quant a treballar **lgbtifòbia a l'esport**, des del Consell Esportiu no s'ha dut a terme intervencions específiques, únicament actes simbòlics en el marc de diades concretes, com ara el 17 de Maig i tampoc s'ha fet una formació específica al monitoratge i professionals que duen a terme les activitats esportives. Tot i això, l'activitat "multiesports", que es realitza en diversos municipis, és una oportunitat per introduir aquesta temàtica, atès que des d'aquesta activitat es treballen múltiples valors.

Taula 28: Síntesi eix 5: Qualitat de vida i cohesió social

Punts forts i oportunitats

- ✓ Possibilitat d'incorporar la perspectiva de gènere a través de la sinèrgia entre promoció econòmica i el Pla estratègic.
- ✓ Programa EMPIC de serveis i atenció de proximitat a la gent gran.
- ✓ Ampli desplegament de serveis d'atenció a la dependència, tant a través del Consell Comarcal, com dels municipis i les entitats.
- ✓ Servei comarcal d'acollida a persones migrades.
- ✓ Servei comarcal d'assessorament jurídic adreçat a persones migrades.
- ✓ Servei de traducció i interpretació adreçat ajuntaments, serveis i entitats.
- ✓ Participació de la gent gran a través dels casals i del Consell de la Gent Gran.
- ✓ Manca d'entitats autoorganitzades i liderades per col·lectius com ara persones funcionalment diverses o migrades.
- ✓ Representants de les 2 àrees bàsiques de salut a l'equip comarcal contra les violències masclistes.
- ✓ Atenció d'infermeria en salut sexual i reproductiva en les 2

Àrees de millora i febleses

- Accessibilitat a recursos i serveis limitada per la xarxa de transport públic deficitària.
- Manca de diagnòstics municipals sobre l'ús de l'espai públic amb perspectiva de gènere.
- El Consell Comarcal no planifica política pública d'habitatge, no podent incorporar perspectiva gènere.
- No es recullen dades desagregades per sexe relatives a participació econòmica.
- No es planifica activitats de promoció econòmica i laboral adreçades específicament a dones.
- No es planifica activitats de promoció econòmica i laboral adreçades a persones trans.
- Impossibilitat de realitzar una intervenció voluntària de l'embaràs quirúrgica a tota la demarcació de Lleida.
- Inferior presència de nenes en activitats esportives organitzades pel Consell Esportiu i feminització de les activitats adreçades a persones adultes.
- No es treballa la Itgbifòbia en

- àrees bàsiques de salut.
- ✓ Formació de personal de l'àrea bàsica de salut de les Borges Blanques en diversitat de gènere.
 - ✓ Promoció de la salut sexual i reproductiva a través del treball comunitari.
 - ✓ Programes de suport a persones cuidadores.
 - ✓ Recollida de dades desagregada per sexe per part del Consell Esportiu.

l'esport.